

משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

מדריך שפ"י
לבניית קשר ושותפות חינוכית
צוות-הורים
מדיניות, מידע, פעולות וכלים

תחום הורים ומשפחה
אגף תכניות סיוע ומניעה
שפ"י

אנשי חינוך יקרים,

"דרוש כפר שלם כדי לגדל ילד", כך מלמד אותנו הפתגם האפריקאי הוותיק. והמשפט הזה ממשיך להיות נכון ורלוונטי גם היום. גם במערכת החינוך, יש חשיבות רבה לחיבור וגיוס של כלל חברי הקהילה החינוכית, אנשי חינוך כהורים, לשילוב ידיים ולעשייה יחד למען ילדינו, בשותפות חינוכית איתנה ומלאת תקווה בשגרה וביתר שאת בתקופות של חירום מתמשך.

סוגיית הקשר בין ההורים לבין אנשי החינוך מעסיקה את אנשי המקצוע במערכת החינוך במטה ובשדה. מחקרים מקיפים לאורך שנים, מעידים כי לשותפות מיטבית בין הצוות החינוכי לבין ההורים השלכות חיוביות מובהקות על רווחת התלמידים ועל תפקודם, על תפיסת המסוגלות המקצועית של אנשי חינוך ועל תפיסת המסוגלות ההורית. הקשר בין אנשי החינוך לבין ההורים הוא קשר מורכב, יחד עם זאת, בהתקיימו 'קשר של שותפות', כגודל מורכבותו כך גם גודל ההזדמנות שלו להשפיע לטובה על הצלחת התלמיד, על רווחתו ועל רווחת המבוגרים השותפים במשימת חינוכו.

שותפות חינוכית בין ההורים לבין אנשי החינוך היא מפתח לקידום התלמיד. מפתח יעיל, מקצועי וזמין שמסייע בתקשורת ההדדית בימים של שיגרה ובתקופות מורכבות, בהינתן כמובן, שהשותפות מנוהלת על ידי הנהלת המוסד החינוכי וצוותו כמהלך יזום, מתוכנן ועקבי.

מדריך שפ"י, "מצטרפים", מציע לקוראיו ידע, כלים וסדנאות אשר פיתחו מדריכות שפ"י וצוותי חינוך בבתי ספר מרחבי הארץ. הכלים והחומרים המוגשים באוגדן מציעים פתרונות ארגוניים, כלים ופרקטיקות יישומיות לקידום מדיניות משרד החינוך. הקשר והשיח פנים אל פנים משמעותיים וחשובים, יחד עם זאת, בזמנים בהם לא ניתן לקיים פנים אל פנים, חשוב להמשיך לשמר ולקדם את השותפות ולערוך את המפגשים בצורה מקוונת. בהתאם לכך, חלק גדול מהרעיונות והכלים מתאימים גם למפגשים קבוצתיים מרחוק.

הננו תקווה ש"מצטרפים" ישמש אתכם ביעילות ויסייע לכם להוביל תהליכים ארגוניים לקידום קשר ולביסוס שותפות חינוכית בין צוותי החינוך לבין ההורים.

להיוועצות וחשיבה ניתן לפנות למפקחות על היעוץ, לפסיכולוגים המחוזיים ולמדריכות תחום הורים ומשפחה במחוזות.

אנו מודות לצוות הכתיבה, למדריכות תחום הורים ומשפחה ולצוותי החינוך אשר היו חלק חשוב בפילוט להובלת שותפות חינוכית בין הורים למערכת החינוך, ואשר במסגרתו כתבו, יצרו, הגו ויישמו, חוו את הסדנאות העירו ו'האירו' עבור כולנו את הדרך לשותפות.

בברכת המשך עשייה והשראה,

בטי ריטבו

הילה סגל

עינב לוק

מנהלת אגף בכיר שפ"י מנהלת אגף תכניות סיוע ומניעה מנהלת תחום הורים ומשפחה

מבוא

"התכנסות יחד היא התחלה, השארות יחד היא התקדמות, עבודה יחד היא הצלחה".

הנרי פורד

מדריך שפ"י, "מצטרפים", מוגש לכם, אנשי החינוך: מנהלים, מורים, יועצים, פסיכולוגים, העוסקים יום יום ביצירת קשר ושותפות חינוכית עם הורים. שותפות המקדמת באופן מיטבי את התלמיד - הילד והמתבגר.

בבואנו להניח את התשתית לשיח מיטבי עם הורים עלינו לקחת בחשבון מרכיבים רבים: מאפייני צוות, מאפייני הורים, התלמידים, דרכים ליצירת קשר, הכשרות, קשר פרטני ועוד. מרכיבים אלו מתכנסים יחד לתמונה שלמה ומלאה שיצירתה דורשת מאתנו הבנה של המורכבות ושימוש בכלים מתאימים.

בניית השותפות החינוכית ואחזקתה הן אתגרים חשובים בעבודתנו ואנו תקווה שאוגדן זה יסייע בידיכם לעמוד בהם.

לשותפות בין ההורים לבין מערכת החינוך ארבעה צירים מרכזיים :

1. הסדרת דרכי התקשורת
2. ניהול מחלוקות.
3. העמקת שיתופי פעולה לקידום מטרות משותפות
4. הנגשת כלים וידע להורים.

ב"מצטרפים" תוכלו למצוא כלים, מידע, סדנאות וחומרי עזר שעוסקים בציר הראשון - "הסדרת דרכי התקשורת וניהול המחלוקות".

חומרי האוגדן ניתנים ליישום מותאם גם באופן מקוון, בעת הצורך. אנו נמשיך לעדכן ולהעשיר את חומרי האוגדן באופן שוטף בדגש על חומרי עבודה לתקופות של למידה מרחוק.

רוצים גם אתם להצטרף ל"מצטרפים"? מוזמנים!

נשמח להעשיר את "מצטרפים" ברעיונות נוספים מהשדה. הנכם מוזמנים לשלוח אלינו מהשפע המתפתח על ידיכם בבתי הספר והגנים. פיתוחים מקוריים יתקבלו בברכה, יערכו על ידי מומחי התוכן שלנו ויפורסמו באתר.

נושאי האוגדן:

- שותפות חינוכית – הגדרה, ידע מחקרי ותפיסות.
- כלים להערכת השותפות החינוכית הקיימת.
- בירור עמדות כלפי השותפות החינוכית ופיתוח מיומנויות לניהול שיח מיטבי עם הורים.
- מצבי קונפליקט בשותפות החינוכית – מניעה והתמודדות.
- מפגשים משותפים להורים ולצוות החינוכי לחיזוק הקשר בין השותפים.
- אספות הורים וימי הורים משמעותיים המקדמים שותפות חינוכית.
- מקורות

מנהלת הפיתוח

בטי ריטבו - מנהלת תחום הורים ומשפחה, שפ"י

ריכוז ועריכה

רויטל ריבלין ואורית ברג

כתיבה

צוות מדריכות ורכזת פסיכולוגית מתחום הורים ומשפחה בשפ"י:
אורלי אבינועם, איילת חדד, דגנית נטוביץ, הדס אליזוב, ליאת
שמואלי, מתי קטנר, סיגל עקרוני אטייה, סיגלית גלאי, עפרה רייס,
רויטל ריבלין, שלוה אש תמר שחר

קראו והעירו

עינב לוק מנהלת אגף בכיר שפ"י והילה סגל מנהלת אגף תכניות סיוע
ומניעה

משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה
תחום הורים ומשפחה

מצטרפים
מדריך שפ"י לבניית קשר
ושותפות חינוכית
צוות-הורים

מדיניות, מידע, פעולות, כלים

שותפות חינוכית – הגדרה, ידע מחקרי ותפיסות

יחסים, קשר ושותפות חינוכית

שותפות חינוכית¹ היא מערכת שיתופי הפעולה והקשרים המתקיימים בין הצוות החינוכי לבין ההורים, במטרה לקדם את התהליך החינוכי. ארגון חינוכי, אשר רואה את ההורים כשותפים רצויים, טבעיים וחשובים לתהליך החינוכי, מציב את השותפות החינוכית כאינטרס וכערך, כחלק בלתי נפרד מאורחות החיים בארגון החינוכי ומהשגרות הפדגוגיות, החברתיות והרגשיות שבו. השותפות צריכה לבוא לידי ביטוי בכל מרכיבי תכנית העבודה הארגונית ובמקביל להופיע גם כיעד בפני עצמו, בתכנית המערכתית.

שותפות חינוכית במיטבה מיושמת כמענה מותאם, אנושי ועקבי שמאפשר לצוות החינוכי לפעול באופן אוטונומי, לקבל החלטות מקצועיות ולחוש מוגנים ומכובדים, ובה בעת, מאפשר להורים לחוש רצויים, חשובים ומעורבים בתהליך החינוכי של ילדם ושל הארגון החינוכי. השותפות מיושמת כרצף של קשרים ויחסים, התנהגויות ומגעים, החל משיתוף במידע, היועצות, הזמנה להשתתפות ועד שיתוף פעולה.

לשותפות חינוכית עקבית השפעה חיובית ומובהקת על הישגי התלמידים ועל רווחתם הנפשית. תלמידים, אשר זוכים ללמוד ולגדול בתוך שתי מערכות, המצויות בהידברות ונוהגות זו כלפי זו בפתירות ובכבוד, זוכים לחוויה התפתחותית אינטגרטיבית וחוזים במודל מיטבי של שותפות וקשר שמהווה להם דוגמה.

היזומה והאחריות על יצירת קשרי השותפות מוטלות על המנהל והצוות החינוכי. על המנהלים, בדרגים השונים, ברמת מטה, מחוז, רשות ומוסד חינוכי, להוביל את צוותיהם לפעול מתוך עמדה של פתיחות, כבוד ואמון בקשר עם ההורים ומתוך כך לזמן מפגשים, לייצר מבנים ארגוניים, לתכנן אסטרטגיות עבודה ולקבוע עקרונות חינוכיים. פעולות אשר יאפשרו להורים לחוש חלק מהעשייה החינוכית בארגון בו מתחנך ילדם, חלק משפיע, מעורב ושותף, זאת מבלי לפגוע באוטונומיית אנשי החינוך, במרחב התפקודי שלהם ובשיקולי הדעת המקצועיים.

השותפות מתקיימת בשני ממדים – פרטני ומערכתי. בממד הפרטני מקיימים המנהל והצוות החינוכי דיאלוג מתמשך עם ההורים למען קידום התלמיד וטיפולו, בממד המערכתי מקיימים הצוות וההורים קשרים ומגעים בנוגע להיבטים מערכתיים בהתנהלות המוסד החינוכי כגון חזון, שגרות, פעולות, דרכי הוראה ועוד. הצוות החינוכי אמון על הזמנת ההורים לדיאלוג בנושא השותפות הן בהיבטיה המערכתיים והן באילו הפרטניים. ההזמנה לשיח תאפשר להורים לבטא את שעל ליבם ותעזור לצוות לשמוע את 'הקול ההורי'. דיאלוג של הקשבה ושיתוף אשר עשוי להשפיע לטובה על השגת מטרות הארגון החינוכי, לקדם את רווחת התלמידים כולם ואת רווחת התלמיד הפרטי.

השותפות מתגבשת תוך חלוקת התפקידים ותחומי האחריות של שתי המערכות, למען קידום טובת הילד בתקופת לימודיו במערכת החינוך. מערכת היחסים שבבסיס השותפות החינוכית מושתתת על אמון, כבוד הדדי ומחויבות, הנרקמים באופן מודע ומתוכנן.

¹ כתבו עינב לוק, בטי ריטבו ואורית ברג

ביטויי השותפות ויישומיה צריכים להיות גמישים ודינמיים, להיבחר על ידי מנהל המוסד החינוכי וצוותו באופן רגיש ובהתאמה לצרכי התלמידים, ההורים והמערכת. תוצרי השותפות החינוכית יראו אחרת בין מוסד למוסד, משנה לשנה שכן הם מושפעים ממאפייני תרבות ומייחודיות האוכלוסיות.

קידום הקשר והשותפות החינוכית עם ההורים ברמת מסגרת חינוכית

על המסגרת החינוכית להציב את הקשר ואת השותפות החינוכית בין ההורים לבין הצוות חינוכי כיעד וכחלק מתכנית העבודה, תוך הגדרה ברורה של מסגרת הקשר והשותפות: מטרות, קווים מנחים, גבולות ברורים, מחוון להערכת השותפות החינוכית, הבניית מנגנונים, מבנים וסדירות לניהול הקשר ולפתרון קונפליקטים.

פעולות מומלצות -

- שיח רציף ומתמשך בקרב הצוות החינוכי להגברת המודעות לחשיבות הקשר והשותפות בין ההורים לבין הצוות החינוכי.
- מיפוי צרכים, משאבים ותחומי שותפות.
- הכשרת חדר מורים לקידום שיח מקדם עם הורים ולניהול קונפליקטים.
- יצירת מבנים אשר יאפשרו תקשורת עם ההורים.
- מפגשים סדירים עם נציגות ההורים.
- קיום שיח עם כלל ההורים: דרך אתר המסגרת החינוכית, באמצעות סקרים, קבוצות מיקוד ועוד.
- קיום שיח בנושא "שותפות חינוכית" עם תלמידים – בשיעורי כישורי חיים, במעגלי שיח, בשיחות אישיות.
- ארגון ימי שיא, פעילויות וסדנאות משותפות להורים, תלמידים וצוות להעמקת היכרות וקשר ולשיח אודות מטרות משותפות.
- הפעלת סדירות ומנגנונים לקיום מעגלי שיח עם הורים ברמה פרטנית, כיתתית ומוסדית.
- הנגשת ידע ומידע שירותי להורים, הן באופן אישי וישיר והן מידע מקוון.
- פיתוח מנגנוני תמיכה וליווי הצוות במצבי קונפליקט עם הורים.
- פיתוח מנגנוני תמיכה וליווי התלמידים במצבי קונפליקט בין הצוות להורים.
- פתיחת קורסים או קבוצות הורים על פי הצרכים ובשיתוף עם הקהילה: הרצאות, מפגשים קבוצתיים, העלאת כתבות בנושאים שמעסיקים הורים באתר הבית ספרי.
- פיתוח מנגנון יעיל למתן מענה מכבד ומקצועי לפניית הורים.
- פיתוח מענים מותאמים ורגישים בהתאמה לתרבות, שפה, גיל, מגדר, עולים, חינוך מיוחד, מגזר, משפחות ייחודיות ועוד.

רצף השותפות החינוכית

תנועת השותפות החינוכית

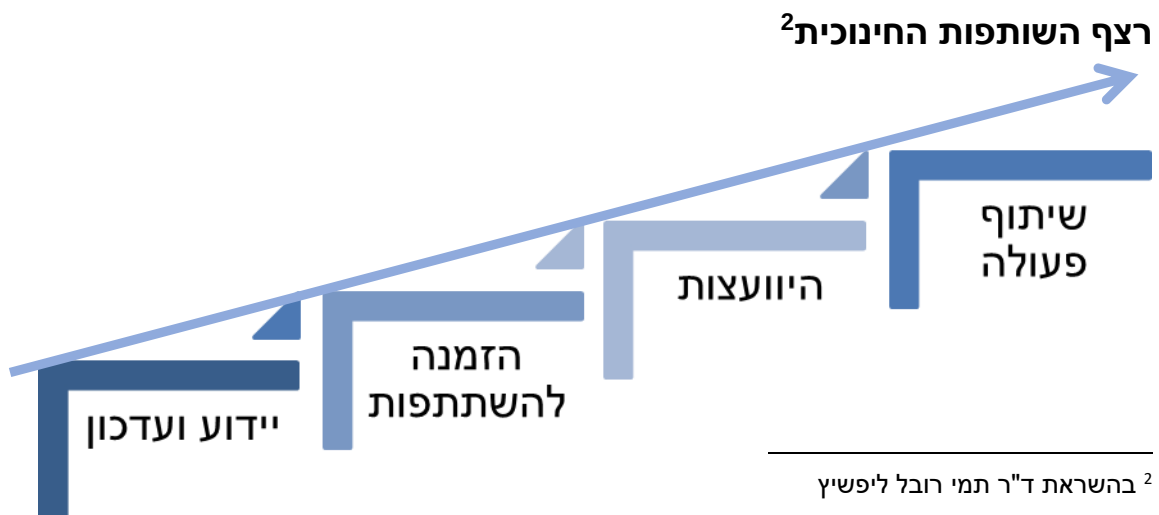
"שותפות חינוכית" מיושמת כרצף של קשרים ויחסים, התנהגויות ומגעים, החל משיתוף במידע, היועצות, הזמנה להשתתפות ועד שיתוף פעולה. המנהל וצוותו בוחרים את מידת השותפות ואת התחומים בהם היא תתרחש, בהתאמה למטרה אותה הם רוצים לקדם, להקשר, לשלב ולרקע. תוצרי השותפות החינוכית יראו אחרת בין ארגון לארגון ובין שנה לשנה, שכן הם מושפעים ממאפייני תרבות, מגדר וייחודיות האוכלוסיות.

מערכת היחסים והקשרים תתבסס במיטבה ככל שהארגון יצליח לשתף את ההורים בתהליכים חינוכיים. המנהל והצוות מוזמנים לבחון את עצמם על פני **"רצף השותפות"** לבדוק עם עצמם בתהליכי קבלת החלטות, תכנון או חשיבה – מה מקום ההורים בכל אחד מהתחומים? האם הארגון החינוכי פינה זמן להאזין לנקודת המבט שלהם? האם הם בגדר "מקבלי דיווח" או שמא יש להם השפעה עליו? מה נרויח כארגון אם נשתף את ההורים מראש? מה ירוויח התלמיד הפרטי אם הוריו יחושו שותפים ושייכים למשימה הנ"ל? מהם התחומים שלא נשתף? האם אנחנו חשים איום בשיתוף? כל זאת מתוך האוטונומיה המקצועית של הצוות החינוכי ותוך שמירה על התפקיד הייחודי של כל אחת ממערכות.

בעולם הפוסט מודרני נדרשת מערכת החינוך לפעול מתוך דינמיקה של שינוי. התאמה לזמנים המשתנים, למודעות ההולכת וגוברת לזכויות הפרט, לנחיצות וליעילות שבהנגשת מידע. הקשרים ומערכות היחסים בין צוותי החינוך לבין ההורים מושפעים מתפיסות חינוכיות חדשניות, אשר מתפתחות במקביל בשתי המערכות, ובהשפעתן נדרשת הבנייה מחודשת של שיתופי הפעולה, ההדדיות והאחריות המשותפת להורים ולצוות החינוכי. "השותפות החינוכית" מתגבשת תוך חלוקת תפקידים ותחומי האחריות של שתי המערכות (החינוכית והמשפחתית). **השותפות במיטבה שומרת הן על נפרדות המערכות והאוטונומיה שלהן והן על השיתופיות באחריות על קידום טובת הילד בתקופת לימודיו במערכת החינוך. אתגר השותפות – "הביחד והמובחנות".**

השותפות החינוכית מהווה הזמנה לדיאלוג מתמשך בין צוותי החינוך לבין ההורים. **דיאלוג אשר מגדיר ומבהיר גבולות השפעה ואחריות של כל צד. דיאלוג אשר מכיר בטריטוריית הארגון החינוכי ובטריטוריה המשפחתית, במנדט הייחודי של כל צד ובמשימות המשותפות להורים ולצוות החינוכי.**

ארגון שפועל על פני רצף השותפות מתוך מודעות וגמישות, מחזק את תחושת הביטחון ואת התקשורת הבין אישית אשר עשויות למנוע מצבי התבצרות בחווית ניכור או חווית בדידות.

ומה כולל רצף השותפות?

יידוע ועדכון

- צוות הארגון החינוכי מיידע ומעדכן את ההורים ומנהל עמם קשר שוטף בשאיפה לשקיפות מרבית. שקיפות שיוצרת אמון ומקדמת את העשייה החינוכית.**
- ברמת פרט** – העברת מידע אודות התלמיד למען קידום התהליך הלימודי – חינוכי ולטובת התלמיד. אפשר ליידע את ההורים בפגישה אישית, טלפון, מכתב או באמצעות מערכת ארגונית מקוונת. רמה זו כוללת גם העברת מידע מההורים אל הצוות החינוכי
- ברמת מערכת** – העברת מידע על התנהלות הארגון החינוכי, שגרות חינוכיות ומהלכים מרכזיים, מידע שמונגש בימי הורים, תכתובות, אתר הארגון החינוכי ועוד.

הזמנה להשתתפות

- צוות הארגון החינוכי יוזם פעולות ותוכניות ומזמין את ההורים לקחת חלק בעשייה.**
- ברמת פרט** – ההורים מוזמנים להשתתף בפעילויות ייחודיות עם ילדם – יום הורים, צפייה או נטילת חלק בפעילות חינוכית פרטנית עם ילדם ועוד.
- ברמת מערכת** – ההורים מוזמנים ליטול חלק ביוזמה ארגונית שמוביל הצוות החינוכי – יום שיא, מעגלי שיח ועוד.

היוועצות

- פגישות בין הצוות החינוכי לבין ההורים לשם חשיבה משותפת**
- ברמת פרט** – ההורים מוזמנים לפגישה בארגון החינוכי לשם חשיבה משותפת על ילדם וצרכיו.
- ברמת מערכת** – ההורים מוזמנים כקבוצה (הורי הכיתה, הורי המחזור, כלל ההורים, נציגות הורים, קבוצת משימה ועוד...) לשם חשיבה משותפת אודות נושאים מערכתיים שניתן לקדם בארגון החינוכי.

שיתוף פעולה

- הצוות החינוכי וההורים, מקבלים יחד החלטות, החל מתכנון משותף וכלה בחלוקת משימות ליישום. לכל צד מוגדרים תחומי אחריות ומתבצעת חלוקת תפקידים. שיתוף הפעולה נובע משיח חינוכי בין אנשי החינוך לבין ההורים לגבי התפתחות הפרט ולגבי חזון וערכים שמגדירים את הארגון החינוכי וייחודו.**
- ברמת פרט** – שיתוף פעולה בין הצוות החינוכי לבין ההורים באשר לתפקודו של התלמיד ולקידום התפתחותו. קבלת החלטות כדוגמת בניית תכנית אישית לתלמיד כולל חלוקת תפקידים, חיזוקים, מערכת שעות אישית וכדומה.
- ברמת מערכת** – שיתוף פעולה בין הצוות החינוכי לבין ההורים/ קבוצות הורים/ נציגות הורים במטרה לקדם סוגיות והיבטים ארגוניים, כדוגמת – חלוקת תפקידים בהפקת אירועים בארגון החינוכי ומהלכים כגון – כתיבת תקנון, ניסוח חזון ארגוני, הגדרת צביון הארגון החינוכי וייחודו, הובלת תחומי ייחוד, ארגון ימי שיא.

במוסדות החינוך קיים מגוון רחב של פעולות חינוכיות שנעות על פני רצף השותפות. יש מסגרות חינוכיות שנוטות יותר ל"שיתוף", אחרות מעדיפות שיתופי פעולה ועוד. חשוב שהבחירה בפעולות השונות תתקיים מתוך שיקול דעת, מודעות ושיח ארגוני ומערכתי על המניעים לבחירת סוג השותפות על פני הרצף.

שותפות חינוכית עם הורים במסגרת החינוכית

מאפיינים ועקרונות מנחים ביצירת שותפות חינוכית כתרבות ארגונית וכאורח חיים:

על המסגרת החינוכית להציב את הקשר והשותפות החינוכית בין ההורים לבין הצוות חינוכי כיעד וכחלק מתוכנית העבודה, תוך הגדרה ברורה של מסגרת הקשר והשותפות: מטרות, קווים מנחים, גבולות ברורים, מחוון למיפוי [רצף השותפות](#), הבניית מגנונים, מבנים וסדירות לניהול הקשר ולפתרון קונפליקטים. על הארגון החינוכי ליזום את הקשר מתוך עמדה של אמון וכבוד הדדי ועל בסיס ההכרה בערך המוסף הייחודי של כל אחד מהשותפים. מדובר בתהליך שיטתי ומתוכנן הכולל הכשרה, תיאום ציפיות, הגדרת תפקידים, בניית לו"ז, ליווי ותחזוקה שוטפת של השותפות והערכת התהליך. כמו כן יש לבחון את הקשר עם ההורים בכל זמן בהתאם למציאות המשתנה גם בעתות חירום ומשבר.

להלן מודל לשותפות חינוכית עם הורים:

מודל בית ספרי לשותפות חינוכית עם הורים בליווי פעולות ליישומן:

מיפוי ובניית תכנית עבודה

- מיפוי תחומי השותפות על בסיס המחוון, זיהוי אתגרים והזדמנויות, ובהתאם לכך קביעת מטרות ההתערבות ודרכי הפעולה.
- התייחסות לפעולות שנעשות בשיתוף ההורים ומיקומן על רצף השותפות, תוך הגדרת התנועה הרצויה על פני הרצף.
- בניית תכנית עבודה ברמה בית ספרית וכיתתית: בחירת נושאים רלוונטיים להתייחסות, כגון: תקשורת מקוונת, שיתוף הורים בלמידה, הסדרת קשר עם הורים ועוד.
- בניית תכנית שנתית על פי לוח גאנט.

הכשרות לחדרי מורים

- בירור התפיסות והעמדות של הצוות כלפי שיח עם הורים
- זיהוי צרכי הצוות ומתן מענה כללי, קבוצתי או פרטני, בהתאם לצורך.
- רכישת כלים לניהול שיח מקדם עם הורים וכן כלים לניהול קונפליקטים.

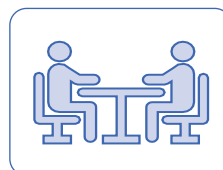
בניית סדירות לקשר עם הורים

- בניית התכנית ודרכי התקשורת עם הנהגת ההורים המוסדית: תיאום ציפיות ובחירת התחומים בהם ההורים יקחו חלק.
- קביעת מועדי מפגשים לאורך השנה.
- קביעת נהלים בנושאים מורכבים כגון: שיבוץ תלמידים, טיפול באירועי אלימות חריגים ובמקרי חירום, בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל.
- תיאום דרכי התקשורת עם כלל ההורים, שיתוף בתכנית הבית-ספרית.
- תכנון מפגשי שיח לתקשורת ישירה של הורים, צוות ותלמידים. כגון: קיום מפגשים של הנהלת בית הספר עם קבוצות הורים, מעגלי שיח משותפים, הנגשת מידע באמצעים מקוונים.

מתן מענה אישי ומקצועי לפניות הורים

- הגדרה ברורה של דרכי התקשורת עם כלל עובדי בית הספר (צוות חינוכי וצוות המנהלת) באופן שיאפשר מדיניות 'דלת פתוחה' יחד עם שמירה על כבוד וגבולות.
- קיום אספות הורים וימי הורים.

הנגשת כלים וידע להורים

- הדרכה וקידום הורות מיטבית על פי צרכים ובשיתוף עם הקהילה: סדנאות והרצאות בנושאים רלוונטיים לשלב ההתפתחותי של התלמידים ולמצבי החיים, כגון: מעברים, תקשורת מקוונת, קשיים בלמידה, סמכות וגבולות ועוד.

מודל כיתתי לשותפות חינוכית עם הורים:

תיאום ציפיות עם ההורים באשר למעורבותם בעשייה החינוכית של ילדם ושל הארגון

- תיאום ציפיות והגדרת דרכי תקשורת.
- בניית תכנית עבודה כיתתית בשיתוף ההורים: בחירת נושאים רלוונטיים להתייחסות, כגון: תקשורת מקוונת, שיתוף הורים בלמידה, גיבוש חברתי ועוד.
- בניית תכנית שנתית על פי לוח גאנט.

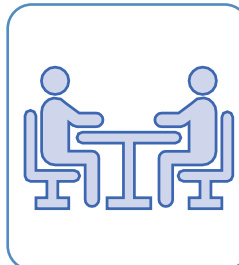
בניית סדיריות לקשר עם הורים ברמה מערכתית ופרטנית

- תיאום ובניית התכנית ודרכי התקשורת עם הנהגת ההורים הכיתתית: תיאום ציפיות והתחומים בהם ההורים יקחו חלק, וקביעת מועדי מפגשים לאורך השנה.
- תיאום דרכי התקשורת עם כלל ההורים, שיתוף בתכנית הכיתתית תכנון מפגשי שיח לתקשורת ישירה של הורים ותלמידים. כגון: מעגלי שיח משותפים, הנגשת מידע באמצעים מקוונים.
- קיום אספות וימי הורים.

מתן מענה אישי ומקצועי לפניית הורים

- הגדרה ברורה של דרכי התקשורת באופן שיאפשר מדיניות דלת פתוחה יחד עם שמירה על כבוד וגבולות.
- עדכון ההורים ושיתופם בנעשה עם ילדם ברמה הפרטנית: לימודית, חברתית, התנהגותית ורגשית.

לשותפות בין ההורים לבין מערכת החינוך ארבעה צירים מרכזיים:

• אופני העברת מידע מהמערכת להורים. • העלאת בקשות והצעות מצד ההורים למערכת	הסדרת דרכי התקשורת
• ניהול ופתרון מצבי קונפליקט. • הכשרות לצוותי חינוך בנושאים קידום יחסים מיטביים וניהול קונפליקטים.	ניהול מחלוקות
• מיצוי משאב הסיוע ההורי: התנדבויות, הרתמות קהילתית, למידת עמיתים ועוד. • יצירת פלטפורמות מגוונות לשמיעות העמדות וההצעות של ההורים. • שיתוף הורים במהלכים נבחרים.	העמקת שיתופי פעולה לקידום מטרות משותפות
• מתן כלים להורים בנושאי חינוך והתפתחות לפי שלבי הגיל ודמות הבוגר. • מתן כלים להורים להתמודדות עם אתגרי ההורות • ליווי הורים ומשפחות במצבי משבר	הנגשת כלים וידע להורים

הערכת השותפות החינוכית הקיימת

תוכן העניינים

- [המחווה להערכת השותפות החינוכית על ידי צוות הניהול - הקיים, החסר, הרצוי והמצוי](#)
- ['לקראת המחווה' - סדנת הכנה לצוות הניהול טרום השימוש במחווה](#)
- ['מפענחים את הסימנים' – סדנה לצוות הניהול בעקבות התנסות במחווה](#)

המחווה להערכת השותפות החינוכית על ידי צוות הניהול – הקיים, החסר, הרצוי והמצוי

שותפות חינוכית מתקיימת בכל ארגון חינוכי, מעצם החבירה המשותפת של הורים ואנשי חינוך אל מול משימת לינוי התלמידים.

בבואו לשפר ולייעל את מהלכי השותפות החינוכית המתקיימים בארגון, אנו ממליצים לצוות הניהול לעצור ולהעריך את מאפייניה. בעזרת שאלות [המחווה](#) יוכלו חברי הצוות הניהול לאפיין את השותפות החינוכית בארגון, לזהות את הערכים שמפעילים אותם כצוות כמו גם את העקרונות והתפיסות. למנות את המבנים הקיימים את הנהלים והנורמות ולזהות היכן נמצא הארגון החינוכי שלהם על פני [רצף השותפות](#), ביחס למשימות השונות הניצבות לפתחו.

[המחווה](#) הוא כלי אבחון פנים ארגוני. השימוש במחווה הוא שלב חשוב בתהליך מערכתי כולל, שמטרתו לטפח תרבות ארגונית של שותפות. ממצאי המחווה משמשים בסיס לשיח מקצועי ומעמיק אודות שותפות ההורים והצוות החינוכי בארגון. בעזרת ממצאי המחווה אפשר למפות את הפעילויות והתהליכים הבית ספרים ולהעריך באיזו מידה ובאיזה סגנון הארגון והצוות מכוונים לקידום השותפות החינוכית בינם לבין ההורים.

שימוש במחווה פנימי, מתוך בחירה של מנהל הארגון החינוכי וצוותו, יסייע למנהל ולצוות החינוכי לזהות את מיקום הארגון החינוכי על פני [רצף השותפות](#) בשלושה ממדים מרכזיים:

1. מדיניות בית ספרית
2. אקלים בית ספרי
3. למידה והישגים

כל ממד מורכב מקטגוריות שמאופיינות על פני שלוש רמות ביצוע, כל רמה מכילה את הקודמות לה. שלוש הרמות משקפות רצף התפתחותי: 1. יידוע ועדכון 2. הזמנה להשתתפות 3. שיתוף פעולה.

לאור ממצאי המחווה וכחלק מהשיחות לעיבוד הממצאים, יתכן הצוות **תכנית מערכתית לטיפול הקשר והשותפות החינוכית עם ההורים**.

לקראת המחוון

סדנה לצוות הניהול לקראת התנסות במחוון להערכת השותפות החינוכית עם ההורים

מטרות

- הצוות ישוחח אודות השותפות החינוכית בארגון שלהם ובכלל, ויעמיק ידע אודותיה.
- הצוות ייחשף למודל '[רצף השותפות](#)' החינוכית.
- הצוות יעבד את משמעות העבודה על פני 'רצף השותפות' עבורם כאנשי מקצוע, כהורים וכארגון.
- הצוות ייחשף למחוון.
- הצוות יבין שבאפשרותו להפעיל שיקול דעת בבחירת המיקום על 'רצף השותפות' בכל אחד מהתחומים

עזרים

דבקיות ממו צבעוניות, שקף או בריסטול להצגת "רצף השותפות החינוכית"

פתיחה

"שותפות חינוכית היא מערכת שיתופי הפעולה ומערכת הקשרים הפרטניים והמערכתיים, המתקיימים בין צוותי החינוך לבין ההורים, במטרה לקדם את התלמידים ואת התהליך החינוכי".

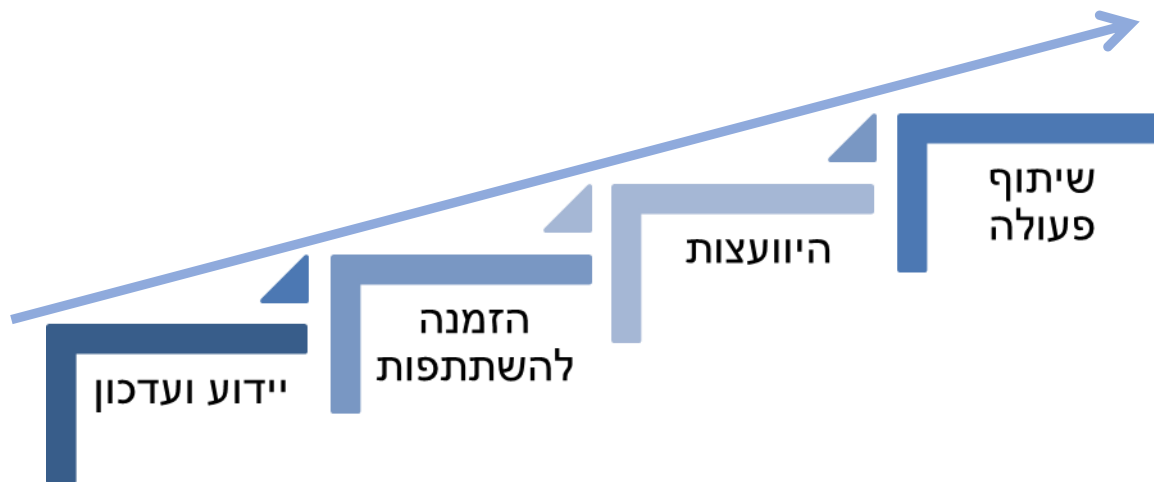
במפגשנו היום נתבונן על הפעילויות שאנו מקיימים עם ההורים בארגון החינוכי נבחן מה מניע אותנו להוביל "שותפות חינוכית" עם הורים ומה חשוב לנו בעבודה עמם? נחשוב יחד כיצד נוכל, כצוות מוביל, להניע את השותפות החינוכית ולהתאימה לתפיסה הארגונית הן של הצוות, הן של ההורים והן של התלמידים.

מהלך הסדנה

כל אחד מאנשי הצוות יתבקש לקחת דבקיות ממו ולמלא אחר ההנחיות:

1. חישוב על הקשר בין הארגון החינוכי לבין ההורים. היזכרו בפעילויות שמתקיימות עם ההורים, או פעילויות שיש בהן קשר להורים. כתבו כל פעולה על דבקית אחת.
2. הדביקו את דבקיות הממו על הלוח/ הקיר/ הדלת (בהתאם למיקום הסדנה).
3. נסו לארגן את הפעולות שכתבתם בכל דרך שנראית לכם - למיין, לסדר, לדרג. תוך כדי ארגון ניתן לעודד דיון בין המשתתפים:
למה בחרתי למקם פעולות אלה ביחד?
איזו כותרת הייתי נותן לקבוצה?
האם יש ערכים שבאים לידי ביטוי בפעולות שנכתבו?
האם ניתן לדרג את הפעולות?
4. הביטו על המדרגים והמיונים שיצרתם, מה אנחנו למדים מתוכם על סגנון השותפות החינוכית בארגון שלנו?
5. אילו כותרות או סוגי שותפות זיהינו?
6. אילו היינו מנסים למקם את הכותרות שציינתם על פני "מדרגות השותפות החינוכית", איזה סדר כותרות הייתם מציעים? (ככל שעולים במדרגות עולה מידת השותפות, אך אין כאן מדרג של איכות)
נתבונן יחד על המדרג שיצרנו בצוות, נדבר על התחושות והתובנות שהוא מעורר ומהדהד בנו.

7. המנחה מציגה את מודל "[רצף השותפות](#)" ומזמינה את המשתתפים להגיב אליו ואז לשוב ולסדר את הפתקים שלהם על פי הרצף הנתון.

דין

(ניתן להתייחס רק לחלק מהנושאים, עפ"י שיקול דעת המנחה)

- איזו חוויה לימנה לכם משימת ליהוי הפעולות ומיקומן?
- לאי מכם שחווה התלבטויות, מה הן היו?
- מה מספר המודל הארגוני שהתקבל כאן?
- איזו תחושה, אינטואיציות ורגשות הוא מעורר בכם?
- איזו ערכים מנחים אתכם, באופן אישי, בשותפות החינוכית עם ההורים?
- איומים והזדמנויות ביידוע, עדכון ושיתוף ההורים במתרחש במסגרת החינוכית...
- באיזה מהשליבים נוח לכם יותר להתמקד כאיש מקצוע?
- באיזה מהשליבים נוח לכם יותר להתמקד כהורה?

סיכום ביניים

רצף השותפות הוא דינמי. המנהל והצוות מוזמנים לבחון את עצמם על פני "רצף השותפות". כאמור, ארגון שפועל על פני רצף השותפות מתוך מודעות וגמישות, מחזק את תחושת הביטחון של הצוות ואת התקשורת בינו לבין ההורים.

הצגת המחווה

המנחה מספרת על המחווה, מסבירה את תפקידו ואת מטרותיו. מומלץ להקריין את המחווה, להסביר אודות המבנה ואת הנחיות המילוי. בתום המפגש נשלח את המחווה במייל ובבקש שכל אחד ימלא אותו לעצמו לקראת המפגש הבא, בו נמלא יחד את המחווה.

סיכום

בעזרת המחווה נוכל -

- להעריך ולמפות היכן נמצא הארגון החינוכי על פני רצף השותפות עם ההורים.
- לבחון את מקום ההורים בכל אחד מהתחומים, בהתאם לתפיסה ולאמונות בקרב ההנהלה והצוות.

- לזהות יחד אפשרות להתקדם על פני רצף השותפות.
- לזהות את הצרכים של השותפים, הן של צוות הארגון החינוכי והן של ההורים, כדי להתאים את מידת השותפות - ברמה הפרטנית, הכיתתית או הכלל ארגונית.
- לבחון את סגנון השותפות.
- להתייחס להזדמנויות ולאיזמים ביצירת שותפות, בתנועה על גבי הרצף.
- להתייחס למצבי הימנעות של השותפים.

מפענחים את הסימנים

סדנה לצוות הניהול בעקבות התנסות במחווה להערכת השותפות החינוכית

מטרות

- ניתוח תוצאות [המחווה](#) שמלאו חברי צוות הניהול והפקת תובנות מהן
- הבנה של ה"תמונה העכשווית" בשותפות החינוכית בארגון שלנו
- מיקוד צרכים ומטרות לקראת בניית תכנית עבודה ארגונית

פתיחה

מפגש זה הוא מפגש המשך לסדנה שהתקיימה לפני העברת המחווה. כעת, לאחר מיפוי הנושאים על פני [רצף השותפות](#) באמצעות המחווה, נבחן את התוצאות ונלמד אותן ונגדיר צרכים ומטרות לקראת בניית תכנית עבודה מבוססת נתונים.

רגע לפני ההתבוננות בתוצאות המחווה, אילו מחשבות הרהורים ורשמים נותרו בכם בעקבות אילוי המחווה?

התבוננו בדף מספר שלוש במחווה בטופס האקסל (הדף המסכם את התוצאות).
בסבב: *משפט אחד שאני רוצה לאמר אודות התוצאות, מנקודת מבט ראשונית.*

פעילות

אפשרות 1 – השומר, השיפוצניק והקוסם

כל משתתף יקבל דף עם שלוש דמויות. מעיון בדף התוצאות, יתבקש לרשום שלושה דברים:

- **השומר** - על מה הייתי רוצה לשמור?
- **השיפוצניק** - מה הייתי רוצה לתקן, לשפץ?
- **הקוסם** - מתוך התוצאות, מהו החלום שלי, המשאלה שלי?

שיחה

מה היינו רוצים לשמר?
מה היינו רוצים לתקן?
מה החלום שלנו כצוות?

SWOT ANALYSIS

	מסייע בהשגת היעדים	מפריע בהשגת היעדים
גורם פנימי (מאפיין חזק)	חוזקות S	חולשות W
גורם חיצוני (מאפיין חזק)	הזדמנויות O	איומים T

אפשרות 2 – ניתוח התוצאות על פי מודל S.W.O.T – הנכם מוזמנים לנתח את תוצאות המחקר על פי ארבעת ממדי המודל:

- מהן החוזקות שלנו?
- מהן החולשות שלנו?
- אילו הזדמנויות עומדות לפתחנו?
- אילו איומים ניצבים בפנינו?

דיון – (מתאים לשתי ההצעות)

- מה ניכר לעין בתוצאות?
- מה עודד אותי?
- מה הפריע לי?
- מהן נקודות החולק שלנו?
- מהן החולשות שלנו?
- מה נראה לי נכון ומתאים למציאות ומה אני חווה כשונה במציאות?
- איזה תחום צלף מתוך הממצאים אשר כדאי להתעכב עליו ולהשקיע בו? מה נרואה מהצבירה בתחום זה?
- מה יצלח לנו? מה יקדם אותנו? למה אנו לקוקים כד'.....?
- איך יצדק ומטרת הצבירה הייתה מציצית?

סיכום

המנחה תקריא מהלוח את הנקודות שעלו. יחד נבדוק האם אפשר לאתר נושאים עיקריים כמצע לקראת ניסוח תכנית עבודה.

סבב סיכום של הצוות

משהו שאני לוקח איתי לעבודה היומיומית שלי...

בירור עמדות כלפי השותפות החינוכית ופיתוח מיומנויות לניהול שיח מיטבי עם הורים

על המסגרת החינוכית להציב את הקשר והשותפות החינוכית בין ההורים לבין הצוות החינוכי כיעד וכחלק מתכנית העבודה, תוך הגדרה ברורה של מסגרת הקשר והשותפות: מטרות, קווים מנחים, גבולות ברורים, הבניית מנגנונים, מבנים וסדירות לניהול השותפות החינוכית ולניהול קונפליקטים.

חשוב לקיים שיח רציף ומתמשך בצוות החינוכי לבירור עמדות, להעמקת המודעות לחשיבות הקשר והשותפות בין ההורים לבין הצוות החינוכי. חשוב לתת מקום לשיתוף, להיוועצות ולתמיכה לקראת ואחרי מפגשים מורכבים עם הורים. וכמובן, חשוב עד מאוד להכשיר את חדר מורים לקידום שיח מיטבי עם ההורים.

תוכן הפרק:

- [סוגיות ותובנות אודות שותפות חינוכית בין הורים ומערכות חינוך](#)
- [הקולאז'](#)
- [המלצות לשיח מיטבי עם הורים](#)
- [מדברים מהלב על סגנונות הורות](#)
- [משפחה כזו..... וגם אחרת שלי](#)
- [חוזקות כמקדמות קשר עם הורים](#)
- [שיח מורים- הורים: גורמים מעכבים ומקדמים](#)

בנוסף, ניתן להיעזר בחוברת "[נפגשים](#)", המלצות והנחיות לשיח מיטבי עם הורים וסדנאות נוספות לחדר מורים

שותפות חינוכית בין הורים ומערכות חינוך – סוגיות ותובנות

סדנה לצוותי חינוך בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית,
סדנת המשך בעקבות למידת "[רצף השותפות החינוכית](#)"

מטרות המפגש

- לדון בסוגיות מרכזיות בנושא "שותפות חינוכית בין הורים לאנשי חינוך".
- לגבש תובנות קבוצתיות, כבסיס לבניית שותפות חינוכית ולהמשך כינונה.

תקציר

רצף השותפות החינוכית הוא בבחינת ציר מארגן לפעילויות החינוכיות הנערכות בשיתוף עם הורים במסגרת החינוכית. הפעולות המשותפות יכולות להתקיים ברמות השותפות השונות: ידוע ועדכון, הזמנה להשתתפות, היוועצות ושיתוף פעולה. מתוך רצף השותפות עולות סוגיות שונות, שחשוב לדון בהן

מהלך הסדנה

נסדר את החדר כך שיהיה מוכן לעבודה בקבוצות. סביב כל שולחן נמקם כשישה כסאות ועליו נניח כרטיסיות עם סוגיות. נסביר למשתתפים:

עם הישמע האות יש לקרוא את הסוגיות ולבחור יחד שתי סוגיות לדיון בקבוצה. הקדישו עשר דקות לכל סוגיה, המנחה תודיע על תום עשר הדקות. בכל קבוצה יש לבחור רשם אשר ירשום תובנות עיקריות. בתום הדיון נאסף למליאה, נשתף ברשמים של כל קבוצה, נקריא ונסכם את התובנות בנושא. סוגיות לשיח (כאמור, יש לבחור שתי סוגיות מתוך הסוגיות שיהיו כתובות ברצועות על כל שולחן):

- אילו ערכים מנחים אותי בקיום שותפות חינוכית עם הורים?
- איומים והזדמנויות בשיתוף ההורים במתרחש במסגרת החינוכית.
- מה בין היוועצות לבין הדרכת הורים?
- גורמים מפרי אמון בשותפות החינוכית.
- מצבי win-win בשותפות חינוכית.
- גבולות השותפות.
- סוגיית האמון בין השותפים.
- סוגיית השליטה – עד כמה השותפים מרגישים בשליטה או שמא באובדן שליטה?
- מה הזהות האישית והמקצועית של השותפים?
- סוגיית התחרות (סמויה או גלויה) בין השותפים?
- סוגיית השקיפות בשותפות החינוכית?
- מהו הערך המוסף של כל שותף בתהליך?
- סוגיית שינוי חלוקת תחומי האחריות בין השותפים במציאות משתנה.

סיכום במליאה –

1. כל קבוצה מציגה את הסוגיות שלה ואת התובנות מהדיון הקבוצתי. המנחה כותבת את התובנות על הלוח.
2. המנחה מקריאה את התובנות העיקריות מהלוח.
3. סבב – כל משתתף ינסח משפט שמתאר משהו שלמד על שותפות חינוכית, מתוך הסדנה.

במקביל לשותפות החינוכית עם ההורים יש חשיבות רבה לשותפות בין בעלי התפקידים לבין אנשי המקצוע השונים (לדוגמה השותפות בין היועצת לפסיכולוגית, השותפות בין המנהלת לרשות וכדומה). חשוב לתת את הדעת גם על שותפויות אלו, כהליך מקביל.

הקולאז'

**עבודה באמצעות קולאז' מטאפורי לשם מיפוי תפיסות בנוגע לקשר עם ההורים.
מיועד לצוותי חינוך בבתי ספר ובגני הילדים, בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית**

הסדנה מתאימה למפגש ראשון בנושא או כשלב בתהליך בירור תפיסות ועמדות בנוגע לקשר ושותפות חינוכית עם ההורים.

מטרה

להעלות את המודעות לתפיסות השונות בנושא 'קשר ושותפות חינוכית עם הורים' בקרב המשתתפות, ולאפשר בירור עמדות.

רציונל

"שותפות חינוכית עם ההורים משפיעה לטובה על התפתחות הילד והמתבגר ותורמת לתחושת המסוגלות של הורים וצוותי חינוך. הורים, מורים וגננות הינם הדמויות הבוגרות המשמעותיות בחיי הילד והמתבגר, מעסיקים אותם אתגרים חינוכיים משותפים, המתייחסים לחינוך ילדים ומתבגרים והמצריכים קשר ושותפות. לשיתוף ולתקשורת מיטבית בין המסגרת החינוכית לבין ההורים, השלכות על רווחת הילד והמתבגר, על המוטיבציה שלו ללמידה ועל הישגיו הלימודיים" (האומות המאוחדות - יוניצ"ף, unicef). השותפות החינוכית, כאמצעי וככלי לטובת התלמיד, מבקשת לסייע למערכות (המשפחתית והחינוכית) לקדם את הילד. ההדדיות בשותפות החינוכית מתבססת על ההכרה בהשפעה הייחודית של כל צד ועל זיהוי האינטרס המשותף - טובת הילד.

יחד עם זאת, זוהי שותפות מורכבת. שותפות המחזיקה מתח בין ההורים ואנשי החינוך, מתח שנובע ממקורות שונים, ביניהם הבדלים בגישות, בתפיסות, באינטרסים, בתרבות ועוד. המערכת החינוכית רואה את טובת הילד כפרט, וכן את טובת כלל הילדים ואת התמונה המערכתית הכוללת. ההורה, באופן טבעי, רואה לנגד עיניו, בראש ובראשונה, את טובת ילדו. השונות בין נקודות המבט בכוחה להרחיב את ראיית המצב, יחד עם זאת, שונות זו יכולה לעורר מתחים בין ההורה לבין איש החינוך.

על מנת לקדם את השותפות יש להבין מהן התפיסות העומדות בבסיס הקשר. מכיוון שהיזמה והאחריות על הקשר מופקדת בידי הצוות החינוכי, חשוב קודם כל לברר מהן התפיסות והעמדות של הצוות, להעלותן למודעות כתהליך מקדים ליצירת השותפות בפועל. מומלץ לקיים דיון על מגוון התפיסות והעמדות, לנתח אותן ולהיות מודעים אליהן על מנת לאפשר בירור ותהליך של שינוי עמדות במקרים מסוימים.

בסדנה היום נעשה זאת באמצעות 'יצירת קולאז' מטאפורי וניתוחו. "קולאז' מטאפורי הינו "טקסט חזותי" עשיר הכולל דימוי תמונתי, קרי מטאפורה, כאמצעי תקשורת וככלי ביטוי המשקף מציאות, מעביר מסרים וחושף משמעויות. יצירת הקולאז' היא טכניקת עבודה הנוקטת ייצוג חזותי חיצוני המעורר קישור לידע סמוי. במהותו הקולאז' מאפשר ביטוי חזותי, המשקף היבטים קוגניטיביים, רגשיים, ערכיים וחברתיים המיוצגים בשפה תמונתית ומילולית". (גילה רוסו-צימט, יעל אביבי-דן, יצחק גילת, 2006)

ניתוח המטפורות בקולאז' חושף את ההבנה המושגית של המשתתף, ובכך מעשיר רבדים סמויים של הבנה וחשיבה.

ייחודו של הקולאז' המטאפורי הוא בשלושה תחומים:

- אופן איסוף המידע אשר מאפשר ביטוי באמצעות ייצוגים מילוליים ותמונתיים בו-זמנית.
- הבנייה של הנתונים ועיבודם באמצעות הניתוח המושגי של המטאפורה המילולית והחזותית, באופן שחושף הבנות של המשתתף ועולמות תוכן הייחודיים לו.
- בהיותו כלי תקשורתי אשר מאפשר דיאלוג פתוח ומרחיב אפשרויות ביטוי.

חומרים

חוברות צבעוניות, מגאזינים, תמונות, דבק, מספרים, טושים.

מהלך

לפניכן מגזינים ובהם תמונות וכתבות. אתן מוזמנות לעיין בהם, לגזור או לקרוע מתוכם תמונות או מילים ולהדביק קולאז' המבטא את תפיסתכן לגבי 'קשר ושותפות חינוכית עם הורי התלמידים'.
תנו שם לקולאז'.

בנוסף, על דף נפרד, כתבו פסקה שמסבירה את מרכיבי הקולאז'.

בקבוצה

כל משתתפת מוזמנת להציג את הקולאז'. הקבוצה מוזמנת להדהד, להתייחס ולשאול שאלות המתייחסות ל:

- הקולאז' באופן הוויזואלי
- הסברים מילוליים
- שמות הקולאז'ים

שאלות שניתן לשאול בקבוצה:

- שכיחות הופעת המרכיבים המרכזיים על פני כל הקולאז'ים?
- מה משותף לקולאז'ים שנוצרו?
- מה ייחודי בכל קולאז' ומה שונה?

אפשרות נוספת לניתוח:

כל קבוצה תרכז רשימה של המטאפורות שעלו בקרב המשתתפות ותבחר בהשראתן מטאפורה קבוצתית. הקבוצה תמלא טבלה לדוגמה:

המטאפורה/ הדימוי	מה זה מסמל?	התהליך שהמטאפורה מסמלת	התפיסה העומדת בבסיס המטאפורה	הערות
גדר קרועה	גבול לא ברור	התפוררות של סמכות, פריצת גבולות	הגבולות של השותפות פרוצים, יש לעבוד עליהם	

לאחר מילוי הטבלה, המנחה תזמין את המשתתפות להתייחס לנושאים הבולטים, החסרים ועוד.

תובנות שניתן להפיק מהקולאז'ים:

- דפוסי קשר עם הורים
- רגשות המלווים את הקשר עם ההורים
- מיצוב אנשי חינוך ותפיסות לגבי הקשר
- מה הפתיע אותי? מה חיזק אותי? האם משהו התבהר לי במהלך הסדנה?

במליאה

ניתוח 3 תובנות מרכזיות והצגתן.

סיכום וכיוונים יישומיים

המנחה תזמין את המשתתפות להתייחס לשאלות הבאות על פי בחירה:

- *למה אני לקוקה על מנת להראיש מסוללת להוביל שותפות עם הוריש?*
- *מהם המבנים הארגוניים להם אנו לקוקות על מנת לקדם תהליך זה?*
- *מהם מקורות התמיכה להם אני לקוקה על מנת להראיש שאני מסוללת לקדם את התהליך?*
- *מהם הצרכים שלנו כקבוצה להמשך התהליך?*
- *לאילו הכשרה אני לקוקה?*

המלצות לשיח מיטבי עם הורים:

מפגש מורה-הורה בנוגע לתפקוד התלמיד

כל מפגש עם הורים הוא חשוב ומשמעותי ומאפשר שותפות וקידום העשייה החינוכית עבור התלמיד. כבר בתחילת ההיכרות יש להדגיש את האינטרס המשותף שיש לצוות ולהורים ואת הרצון והצורך בשיתוף פעולה שיביא את התלמיד לרווחה נפשית, לתפקוד מיטבי ולמיצוי יכולותיו.

מומלץ שהארגון החינוכי יפרסם שעות קבלת הורים של כל חברי הצוות, שעות מענה טלפוני ופרטי התקשרות עמם.

כחלק מהתרבות הארגונית חשוב לשתף את ההורים כבדרך שגרה בהצלחות ובתהליך ההתקדמות, לשמור על קשר רציף ועקבי ולא רק סמוך או בעקבות אירועים חריגים.

ניתן לשתף את ההורים באמצעות: שיחת טלפון, מכתב, הזמנת הורים או ביקור בית, מפגש וידאו ב'וואטסאפ' או ב'זום' או בכל פלטפורמה אחרת הנהוגה במסגרת החינוכית. חשוב לבחור את דרך הפנייה בהתאם לנושא. לדוגמה, שיתוף אודות הצלחה אפשר לקיים בטלפון, שיתוף בקושי או בבעיה יש לקיים במפגש פנים אל פנים.

כשמורה מתקשר להורה לספר לו על התקדמות בנו או על הצלחותיו נפתח צוהר לתקשורת טובה שלאחריה עשוי ההורה להתמודד ביתר קלות גם עם מצבים מורכבים ולשתף פעולה גם ברגעים הקשים. להורה שחש שייך ומעורב, קל יותר לשתף פעולה.

כאשר הורה מדווח רק עת מתעורר קושי, הוא חש מותקף, אשם או חסר אונים. הוא עלול להגיב במגננה או בהימנעות ופחות לפעול באופן מעשי ומיטבי עבור הילד.

מטרות המפגש בין איש החינוך לבין ההורה:

1. היכרות, ביסוס תקשורת פתוחה ובניית יחסי אמון
2. התעניינות כנה, גילויי אמפתיה אותנטית ואנושית
3. שיתוף במידע בנוגע להתקדמות הילד
4. קבלת מידע על גורמי רקע של הילד שעלולים להשפיע על תפקודו בבית-הספר
5. היוועצות וחשיבה משותפת למען פתרון בעיות עמן מתמודד הילד

יש לדאוג למקום שקט שיאפשר פרטיות ושיח אינטימי. חשוב להימנע משיחות מסדרון או בחדר מורים.

להקפיד לפתוח בחוזקות ובציון עשייה חיובית. הביקורת המועברת צריכה להיות עניינית, ממוקדת ומוגדרת.

יש לחשוב יחד, בשותפות מלאה, על דרכי טיפול בבית הספר ועל תפקיד ההורים.

להרחבה ניתן לצפות בסרטוני סימולציה של המרכז לסימולציה בבית הספר לחינוך באוניברסיטת בר-אילן:

https://www.youtube.com/embed/-UGu8PMxsAs?list=PLXF_IJaFk-9D99I5pR6CYytuwQGKfWzOx

שיחה עם הורים על רקע קשיים של בנם:
https://www.youtube.com/embed/mu6BIJlhbgl?list=PLXF_IJaFk-9D99I5pR6CYytuwQGKfWzOx

מודל ל"ב - מודל לדיאלוג מורים הורים: לתכנן, לדבר ברצף – חלי ברק

מודל שיטתי לדיאלוג בין מורים להורים בבית הספר. המודל מדריך כיצד לתכנן את שלושת שלבי הדיאלוג. 'מודל ל"ב' מתייחס לעולמו הפנימי של המורה, לדיאלוג של המורה עם עצמו, ובהמשך גם לדיאלוג שלו עם ההורה. המודל מציע כלים להתמודדות עם התנגדויות, אסטרטגיות להעמקת הדיאלוג ועקרונות לשמירה על רצף שיחות.

ל שלב א': לתכנן! לפני השיחה עם ההורים – יש לתכנן את גבולותיה ומטרותיה ולערוך בירור והיערכות עצמית.

זימון הפגישה – מומלץ להתחשב עד כמה שניתן בזמינות ההורים.

סטינג הפגישה – מקום שקט שיש בו פרטיות.

הקצאת זמן מוגדר לפגישה – בהתאם לנושא השיחה ולמורכבותה.

הנראטיב ההורי מי ההורה העומד לפני? עם אילו סיפורי ילדות, הורות, רקע תרבותי וסוציאקונומי ההורה מגיע? האם יש צורך באיש מקצוע נוסף, מתורגמן, מגשר?

מבנה הפגישה – פתיחה: הצגת נושא השיחה.

גוף השיחה: חשוב תמיד לפתוח בדברים חיוביים על התלמיד לפני שמגיעים

לשיח אודות קשיים ובעיות. חשוב לאפשר להורה להציג את הילד ואת המצב

מנקודת ראותו.

ל שלב ב': לדבר! במהלך השיחה עם ההורים – מומלץ לנהל את השיח בהתייחס למטרות השיחה. להגדיר את הבעיה ולחפש לה פתרונות. להתייחס למחסומים בשיחה תוך אמפתיה עניינית.

יש לשים לב לתקשורת גלויה וסמויה, שפת גוף תוך מודעות למה שעובר על ההורה בזמן השיחה.

יש לגלות הקשבה וגמישות ולבדוק לאורך השיחה האם מטרותיה עדיין רלוונטיות?

ל שלב ג': ברצף! אחרי השיחה עם ההורים – להמשיך מעקב והדרכה. תהליך ורצף שיחות עדיף על פני שיחה חד פעמית.

סיום וסיכום השיחה, החלטות ובדיקת דרכי מעקב וביצוע, חלוקת תחומי אחריות.

המלצה: כל שיחה עם הורים תתועד. יש לשקול בהתאם לאופי השיחה האם לתת סיכום כתוב של ההחלטות גם להורה.

בכל שלב במודל יש הבנייה ועצות מעשיות להתארגנות וגם מקום לעבודה דינמית של המורה במפגש עם עצמו.

המלצות לשיח מיטבי עם הורים:

שיחת טלפון או וידאו הורה-מורה

שיחות בנושאים מורכבים ורגישים מומלץ לקיים, באם מתאפשר, בשיח פנים אל פנים.

- כאשר המורה יוזם שיחת טלפון, יש לוודא שההורה פנוי וזמין לשיחה ולהציג את מטרת השיחה.
- בפתיחה חשוב לגייס את ההורה לחשיבה ולשיתוף פעולה ולהבנה שטובת הילד עומדת לנגד עיני ההורה והמורה כאחד.
- מומלץ לפתוח את השיחה בנימה אישית ומקרבת ולציין נקודות חוזק של התלמיד.
- במהלך השיחה, אם רואים שנדרשות פעולות של מעקב ובקרה, רצוי לקבוע אותן בסיום השיחה.
- חשוב מאוד לתעד את מהלך השיחה, מטרותיה וסיכומה.
- כאשר ההורה יוזם, במידה שזה זמן לא נוח למורה, כדאי שיאמר זאת עם תחילת השיחה ויקבע עם ההורה מועד נוח לשיחה תוך הפעלת שיקול דעת לגבי מידת דחיפות השיחה.
- בתחילת השיחה יש להקשיב להורה ולהבין את מטרת השיחה. גם אם ההורה נסער ומתבטא בתוקפנות חשוב לא לגרר לתוקפנות. יש להימנע מהסלמה ולשאוף לרגיעת הרוחות, ולצד זאת להציב גבול ברור לגבי תרבות השיח.
- אם מגלים שהנושא מורכב ושאינו די בשיחה טלפונית, יש להציע להורה מפגש פנים מול פנים ולתאם עמו מועד.

במידה שמדובר במצב בו אין אפשרות להיפגש פנים אל פנים, ישנה אפשרות לשיח מצולם ומקוון, ב"זום", ב"פייס-טיים" או בכל אמצעי טכנולוגי אחר. כאשר מנהלים שיח כזה יש לשים לב למספר גורמים חשובים:

- חשוב לתאם את השיחה מבעוד מועד.
- מומלץ לקיים את השיחה במקום פרטי ללא הפרעות, על מנת שלא יכנסו אנשים נוספים לטווח המצלמה או כרעשי רקע.
- חשוב לתכנן את זווית הצילום כך שההורים יוכלו לראות היטב את המורה ואת עיניו, לוודא שהצילום לא יהיה מואר מידי ולא מרוחק מידי.
- כדאי לשבת ברכינה מול המצלמה ולא בהישענות לאחור.
- במהלך השיחה מביטים בהורים דרך המסך במבט ישיר ובחיוך.
- ליתר פרטיות, מומלץ להשתמש באוזניות ואף לעודד את ההורים להשתמש באוזניות.

המלצות לשיח מיטבי עם הורים:

שיחה ביוזמת ההורה

הורים רבים פונים לבית הספר ומבקשים לשוחח עם המורה או עם איש צוות אחר. פניות ההורים נובעות ממניעים מגוונים – רצון לעדכן או להתעדכן, בקשות, צורך לשתף, שאלה, תלונה, אמירת תודה ועוד. קביעת מדיניות ארגונית בנוגע לטיפול בפניות הורים ויישומה באופן עקבי, יסייעו בשמירה על תקשורת יעילה עם ההורים לשם קידום צרכי התלמידים. גישה מקצועית פתוחה ועניינית, המלווה במענה אמפתי ונינוח עשויה לספק להורים אוזן קשבת ולהפיג חששות.

שלבי הטיפול בפניות הורים –

א. הבנת הערך החיובי שטמון בפניית ההורה:

- הכרה בתועלת שגלומה בשיח עם ההורה ובתקשורת ישירה עמו.

ב. מתן מענה ראשוני לפנייה:

- נחזור להורה תוך טווח זמן סביר, נקשיב בתשומת לב ובפתיחות ונתייחס אליו בכבוד ובאדיבות.
- נשתדל לגייס עמדה אמפתית כלפי ההורה ונביע אותה במילים. למשל: "אני שומעת אותך ומבינה את הדאגה שלך."
- נברר פרטים ונבין את מהות הפנייה לעומקה.
- נרשום את הנאמר להמשך מעקב.
- נעניק תוקף לפנייה ונסביר שהיא חשובה ונתטפל בהקדם. נתאר את המהלכים שייעשו כעת. למשל: "אפנה למורה המקצועי, אתאם פגישה עם היועצת, אבדוק עם המנהלת ואעדכן אותך."

ג. מקרים דחופים:

- כאשר הורה פונה עם בעיה בעלת אופי דחוף נספק לו מענה מיידי.

ד. סיום השיחה:

- בסיום השיחה נחזור על עיקר תכניה: "סיכמנו שתיפגש/י עם היועצת ואיתי בתאריך... סיכמתי את הדברים שהעלית ואעביר אותם להמשך טיפול וכדומה."
- אם אין לנו מענה מידי מתאים, נבטיח להורה שפנייתו תיבדק ושהוא יקבל תשובה מגורם מוסמך תוך פרק זמן סביר.
- נודה להורה על השיתוף ונציע לו לשוב ולהתקשר בעת הצורך.

- לאורך זמן, נקיים מעקב ונבדוק עם ההורה האם הנושא טופל לשביעות רצונו.

ה. תיעוד:

- נתעד את הפנייה ואת תהליך הטיפול בה. בתיעוד נציין את שם ההורה והתלמיד/ה ופרטים ליצירת קשר, את תאריך הפנייה, את הצורה שבה התקבלה הפנייה (פנים אל פנים, טלפון, מכתב, ווטסאפ, דוא"ל), תיאור קצר של נושא הפנייה ומהותה, פרטי איש הצוות שקיבל את הפנייה, פעולות שננקטו והתוצאות המצופות של פעולות אלו.
- נעביר את ההודעה לאיש הצוות הרלוונטי ונוודא שקיבל אותה וקרא אותה.

אם נדרשת פגישה פנים אל פנים נתאם מועד שיהיה נוח לצוות החינוכי ולהורה ונקיים אותה בהקדם. נקיים את הפגישה בחדר נעים שיאפשר פרטיות, נכין שתייה, נוודא שיש מספיק כסאות ונבקש מראש שלא להפריע במהלכה. נקפיד על לוח זמנים ונשאף לאווירה אינטימית ומאפשרת.

במהלך הפגישה:

- נציג את המשתתפים בשמם, נפנה להורה בשמו הפרטי ונודה לו על הפנייה ועל שיזם את המפגש.
- נעניק להורה יחס אישי ומכבד ונבדוק מה מהות הפנייה (עדכון ומתן מידע לגבי התלמיד/ה או המשפחה? הצעה לשיפור מצב קיים? הבעת מורת רוח או כעס וכו').
- לאורך הפגישה נקפיד על שיח מקצועי, אנושי, אישי ואמפתי.
- נדבק בנושא הדיון, נבדוק את העובדות, נוודא שהן ברורות ומדויקות. נשאל שאלות כדי לבדוק את הפרשנות לדברים. נשמע את הפנייה במלואה ורק אז נגבש דעה.
- נחתור למצוא פתרון שיהיה מקובל על כל הצדדים. פתרון מיטבי לתלמיד אשר יענה על צרכי המסגרת, ההורים והתלמיד. נאמר באופן ברור וישיר מהו הפתרון שנוכל להציע. נסכם כיצד יערך מעקב על הפעולות שהוסכם עליהן.
- והיה ולא נצליח להגיע לפתרון מוסכם, נשקף זאת ונסביר להורה מה יקרה בהמשך, מהו הצעד הבא ואיזו תמיכה בתוך בית הספר או מחוצה לו הוא או התלמיד יוכלו לקבל (מחלקת חינוך, פיקוח משרד החינוך, שירותי הרווחה, פסיכולוג בית הספר ועוד...)
- נערך למעקב אחרי ההתפתחות בנושא ולשמירת הקשר עם ההורה. נשמור על ערוצי תקשורת פתוחים. ניידע את כל המעורבים על התקדמות התהליך ועל התוצאות.

תיעוד:

תעדו את הפגישה ואת תכניה בשיטת התיעוד המקובלת בארגונכם. כדאי לוודא שהתיעוד כולל את פירוט המשתתפים בפגישה, פרוטוקול הפגישה וההחלטות שהתקבלו בה. במידה שהתקבלו החלטות שיש לבצען חשוב לתעד גם אותן תוך ציון האחראי לביצוע ומועד משוער לביצוען.

המלצות לשיח מיטבי עם הורים:

תקשורת באמצעים מקוונים

תוכנת משוב/ וובטופ/ מנבסנט וכד'

דיווח שמגיע להורים באמצעי טכנולוגי נועד לזמן דיאלוג של ההורים עם המורים ונוצרת בו הזדמנות לעריכת תיאום ציפיות בנוגע לקשר עם הארגון החינוכי והלימודים. מטרת החיבור של התלמידים וההורים למערכת משו"ב היא לאפשר שותפות בניהול תהליך הלמידה. המידע הקיים אצל המורים הופך להיות שקוף גם בפני התלמידים, באופן יומיומי.

לעיתים הילד ומשפחתו עלולים להרגיש שהמידע שנמסר להם באמצעים הטכנולוגיים הזמינים והמהירים נועד לשחרר את הצוות הפדגוגי מאחריות לטיפול במצב, הם יחושו מוצפים ומואשמים. רגשות כגון אלו מונעים התמודדות משותפת, ויוצרים תגובות הימנעות או האשמה נגדית והטלת האחריות על הגורם האחר.

חשוב לעשות שימוש מושכל בתוכנה ולהפעיל שיקולי דעת כיצד ומהם התכנים והמסרים שנרצה להעביר להורים.

מומלץ לתאר את יתרונות הדיווח הטכנולוגי ולתווך אותו להורים באופן יעיל, למשל – לתרגל זאת באסיפת ההורים בזמן אמת כשכל הורה נכנס ורואה ברכת שנה טובה מהמורה, או לחשוב על דרך ידידותית להנגיש את הפלטפורמה להורים באמצעות מכתב הסבר ידידותי ומזמין.

יש לשים לב לאותם הורים שפחות מתמצאים בעולם הטכנולוגי ולחפש דרכים להנגיש להם את המידע. בזמנים בהם מתקיימת למידה משולבת או למידה מרחוק, האמצעים הטכנולוגיים הם האמצעי היחידי כמעט להעברת המידע ולקשר עם ההורים. לכן יש לשים לב ברגישות לאותן אוכלוסיות שמתקשות ביצירת קשר דיגיטלי ולסייע להן ביישומן. סיוע טכני (גיוס משאבים למשפחה) והדרכה.

גם בשיח המקוון, אף משפחה לא נשארת מאחור!

[פרקטיקות להוראה איכותית – ערוצי תקשורת מקוונת עם הורים](#)

מדברים מהלב על סגנונות הורות

סדנה לצוותי חינוך בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

"האני ההורי האידיאלי" לעומת "האני ההורי הריאלי"

לאורך חיינו נחשפנו למגוון סגנונות הורות; החל מההורים שלנו, דרך מפגש עם הורים אחרים בסביבתנו, דוידים וקרובים, חברים, מפגש עם הורי בן/ בת זוגנו ועד לעצמנו כאימהות. מעניין יהיה לזהות היכן הסגנונות השונים באים לידי ביטוי במפגש בינינו, כאימהות וכנשות מקצוע, לבין הורי התלמידים.

מטרות

- חיבור אישי לנושא שותפות חינוכית עם הורים.
- היכרות עם סגנונות הורות וזיהוי הסגנון ההורי שלי.
- שיח אודות "הורות אידיאלית" מול "הורות ריאלית".
- חידוד המודעות למסרים שקיבלנו מדמויות הוריות על מערכת החינוך והשפעת מסרים אלו על הקשר עם הורי התלמידים.

עבודה אישית

במרכז החדר נפזר קלפים השלכתיים, לדוגמא: "POINTS OF YOU", "ספקטרה", "אניבי" וכדומה.

ההנחיה: חשבו על "דמויות הורה" שונות עמן נפגשתן במהלך השנים. מי הם אותם הורים? מה תכונותיהם? דרכי התקשורת שלהם? דרישותיהם? נתינתם? מה מאותן דמויות נשאר בכן כהשראה או כלמידה

- בחרו קלף אחד שמייצג את "האני ההורי האידיאלי" בעיניכן. זה שהייתן רוצות להיות, ובחרו קלף שמציג את "האני ההורי הריאלי", המציאותי, זה שקיים בכן בפועל. מי שאינה אמא יכולה להתייחס אל "האני ההורי האידיאלי" שלה לתפיסתה כיום לעומת חוויות מילדותה - כלפי התלמידים, ההורים עמם היא נפגשת וכד'.
- בשיח פתוח - כל משתתפת מציגה את הקלפים שבחרה ומתוך כך את המודלים ההוריים.
- מומלץ להתבונן על הפער, באם קיים, בין זוג הקלפים שנבחר, מהי עוצמת הפער? אם אין פער – מה משמעות הדבר? מתוך הדיון ניתן לאסוף תמות, מושגים וקול קבוצתי.
- יש לעודד שיח מקבל, מאפשר ולא שיפוטי.

הצגת המודל מתוך מאמרה של Baumrind -

ד"ר באומרינד, פסיכולוגית קלינית והתפתחותית, ממיינת את סגנונות ההורות על פי שני מדדים: התביעה מהילד והיענות ותגובתיות חיובית אליו.

סגנון הורות סמכותי – סגנון הורות זה מוגדר כגבוה בתביעה מהילד כמו גם בהיענות ובתגובתיות חיוביות וגבוהות כלפיו. ההורים מעודדים משא ומתן מילולי, משתפים את הילד בנימוקים ובסיבות הרציונליות של מדיניותם. הורים אשר מעריכים רצון אוטונומי ואישי של הילד לצד ציות לכללים. הורים שמספקים לילדיהם הדרכה, משמעת עקבית והצבת סטנדרטים ברורים לצד חום רגשי, הגיון וגמישות. שיטות הענישה של הורים סמכותיים הן תומכות. אותם הורים מכוונים את ילדיהם להיות אסרטיביים ואחראים, בעלי ויסות רגשי ומשתפי פעולה.

סגנון הורות סמכותני – משלב דרישות גבוהות לציות ולמשמעת, והתגובתיות ההורית נמוכה בהיענות לצרכי הילד. הורים סמכותניים מעריכים ציות ודרכי ענישה כוחניות. הורים אלו מייחסים חשיבות לשימור המסורת, לסדר ולסמכות. הם נוטים לכוון את ילדיהם ואינם מעודדים עצמאות. ההורים דורשים ציות ללא הסברים ושאלות, ואינם מעודדים משא ומתן אל מול הילד, מתוך תפיסה כי על הילד לקבל את תפיסת ההורה כפי שהיא. הורה סמכותני כופה את עמדתו על ילדו גם כאשר זה מנסה פעולות משל עצמו.

סגנון הורות מתירני – מוגדר כגבוה בתגובתיות לצרכי הילד ולבקשותיו ונמוך מאוד בדרישות ממנו. ההורים נוטים להציב פחות דרישות בהשוואה להורים אחרים. מאפשרים לילדים לקבל החלטות באופן עצמאי ולווסת את פעולותיהם לבד. הורים מתירניים אינם תופסים עצמם כמודל חיקוי עבור ילדיהם ואף לא כאחראים לעיצוב התנהגותם של ילדיהם כבוגרים. הורה מתירני מציב מעט מאוד דרישות אחראיות לילדו, אינו מסביר לו את חוקי המשפחה, אינו מתייעץ בנוגע להחלטות ויחד עם זאת מעודד את הילד לווסת את פעולותיו באופן עצמאי עד כדי אי ציות לנורמות ולסטנדרטים חיצוניים. בנוגע לענישה, כאשר הילד אינו ממושמע, ינסה ההורה לשכנע ולהסביר, אך לא יפעיל כוח או סמכות להשגת מטרותיו.

סגנון הורות לא מעורב – הורה זה לא יהיה מעורב בחיי ילדו. הוא לא ידרוש ממנו ציות וסמכות אך גם לא יענה לצרכיו.

תגובתיות הורית			
נמוכה	גבוהה		שליטה הורית
סמכותני authoritarian	סמכותי authoritative	גבוהה	
לא מעורב uninvolved	מתירני permissive	נמוכה	

עבודה אישית –

- מה המסר שהעבירו לך הוריו על מערכת החינוך, המורים והלמידה, בילדותך?
- איזה מסר את מעבירה לילדיך או לתלמידיך באותו נושא?
- כיצד מסרים אלו משפיעים על דרכי התקשורת/ אופי הקשר שלך עם הורי התלמידים?

עבודה בזוגות –

- שלב 1 – **שיתוף** בסיפור על המסרים אודות חינוך ולמידה, עמם גדלת והמסרים שאת מעבירה היום. בת הזוג תקשיב אבל לא תשאל ולא תתערב.
- שלב 2 – על בת הזוג **להדהד** את הסיפור שסיפרת כפי שהיא זוכרת אותו, בדגש על סגנונות ההורות שבאו לידי ביטוי בסיפור ועל התפיסות שעומדות בבסיס הקשר בין מערכת החינוך להורים, כפי שהן באות לידי ביטוי בסיפור.
- שלב 3 – **מתחלפות** בתפקידים.
- שלב 4 – **דיון ומסקנות**: אילו הבדלים זיהיתן בין המסרים מדור ההורים אלינו ומאתנו אל דור הילדים? מה בין ההבדלים לבין סגנון ההורות? מה השפעת המסרים שהועברו אלינו ושאו מעבירים לילדינו אודות מערכת החינוך והקשר עמה?

שיחה במליאה

- **מהו סכנון ההורות שחוויתי מדמויות הוריות כילד? מה דמויות אלו אמרו לי על מערכת החינוך? מה למדתי מהן על הקשר בין מערכת החינוך לבית? כיצד כל אלו השפיעו על ההורה שאני היום? האם זה אידיאלי בעיני? ריאלי? מהו סכנון ההורות שלי? מה המסר שאני מעבירה לילדי על הקשר בין הבית לבין מערכת החינוך?**
- **שנויים בין דוריים – כיצד תפיסות שונות באות לידי ביטוי במסרים שצוברים מדור לדור?**
- **מה קורה לי כאשר חינוך במפגש עם סכנון הורות שונה משלי?**
- **מה תפקידי במפגש מסוג זה?**
- **חשבו על דוגמאות בהן התפיסות ההוריות שלכן משתקפות בהתנהלותכן ובדרך קבלת ההחלטות המקצועית במפגש עם ההורים.**

לסיכום

בכל אחת מאתנו מופנמות דמויות הוריות. חלקן מיטיבות וחלקן פחות. הורות מודעת היא הורות גמישה. היום תרגלנו יחד את היכולת לעצור, להתבונן על עצמי כ'אמא' וללמוד את מקורות ההשראה וההשפעה שלי, לזהות את הערכים שהבאתי מהבית או לחילופין את הערכים שמהם אני "בורחת". לזהות ולחשוב עליהם במבט גמיש המאפשר בה בעת הן קבלה עצמית והן תנועה של השתנות.

כל הורה עמו אנו נפגשים מעמת אותנו עם שאלות פנימיות אודות סגנונות ההורות שלו ושלנו. מפגש כזה עלול לעיתים להיות מאיים אלא אם נזהה את תרומתו. היכולת להפחית שיפוטיות ולאפשר התבוננות סובלנית על ההורות של ההורה השונה ממני יכולה לקדם בינינו שיח מיטבי ולאפשר השפעה, השראה ולמידה הדדית, למען טובת התלמידים ורווחתם.

משפחה כזו..... וגם אחרת

סדנה³ המיועדת לצוותי חינוך בבית הספר היסודי,
בהנחיית היועצת ו/או פסיכולוגית⁴

רציונל

הכניסה לבית הספר היא אירוע משמעותי ולמשפחה תפקיד חשוב בליווי, בתמיכה ובהעצמה של הילד בהסתגלותו. למשפחה יש תפקיד מרכזי בפיתוח ה"עצמי" של הילד. המשפחה ובעיקר ההורים, הם "האחרים המשמעותיים" בחייו. יש הרואים בהם "ראי" שדרכו משתקפת לילד תמונת העצמי שלו. הקהילה בישראל מורכבת ממשפחות בהרכבים שונים: משפחות דו הוריות בהן ההורים שוני מגדר או מאותו מגדר, משפחות יחידניות, משפחות בהן ההורים גרושים, משפחות אומנה, משפחות בהן ילדים של בני זוג שונים ועוד. מפגש זה מכוון לפתוח בפני המורים מודעות לקיומם של הרכבים שונים של משפחות ובמקביל לחזק מודעות למשימה החינוכית שמופקדת בידיהם – לחזק בקרב כל הילדים תחושה שמשפחתם היא חלק מהמכלול ומהמגוון. עלינו להעניק למורים כלים לשוחח עם הילדים על משפחתם, לאפשר לילדים לספר על משפחתם ולשתף, גם אם המשפחה איננה משפחה טיפוסית. בוגרים וילדים כאחד צריכים ללמוד להימנע משיפוטיות ולכבד את המגוון.

מטרות

- המורות יכירו בחשיבות המשפחה כמסגרת התייחסות ראשונית לילד.
- המורות יבינו את הקשר בין טיפוח תחושת שייכות משפחתית לבין דימוי עצמי חיובי ותחושת זהות אצל הילד.
- המורות ילמדו להכיר, לזהות ולקבל הרכבים שונים של משפחות.
- המורות יפתחו מיומנויות תקשורת רגישות תרבות ושונות חברתית

מהלך המפגש

- כל מורה תתבקש, מבעוד מועד, להביא חפץ אישי שמסמל עבורה את משפחתה, לרבות צילום משפחתי.
- בסבב, כל מורה תציג את החפץ בו בחרה ותתאר באמצעותו מאפיין ייחודי של משפחתה.
- המנחה תסכם בטבלה על הלוח את התכנים שעלו: דמויות משמעותיות במשפחה, רגשות, טקסים משמעותיים, הייחודי למשפחה שלי.

מצ"ב להלן רשימת ספרים ומאמרים בנושא "משפחות שונות וחיים בחיק המשפחה האחרת".

³ כתיבה: מיכל שביב ונטע ידיד, מדריכות ארציות ביחידה למיניות בריאה ולמניעת פגיעה, שפ"י
⁴ באוגדן כישורי חיים לכיתות א', מפגשים 19 – 22, יש פעילות מקבילה לתלמידים.

- נתחלק לרביעיות, כל קבוצה תקבל קטע מסיפור או מאמר שפורסם לאחרונה ועוסק במשפחה במבנה ייחודי. המשתתפות ידונו בו בהתאם להתייחסויות הבאות:
 - מבנה המשפחה והייחודי שבה.
 - רגשות שעולים בנו בעקבות הכתוב.
 - סוגיות ודילמות שעולות בנו סביב מחשבה על ילדים הגדלים במשפחה כגון זו.
 - חיבור או היכרות אישית עם משפחה כגון זו.

סיכום במליאה ומסרים

- הכרה במגוון המשפחות בחברה ובמגוון העמדות האישיות אשר קיימות בהקשר זה: משפחות דו הוריות, משפחות יחידניות, משפחות בהן ההורים הם בני אותו מגדר, משפחות בהן ילדים של בני זוג מתרבויות ו/או דתות שונות, משפחות עם תפיסת עולם ייחודית.
- המפגש מכונן לפתוח בפני המורות את האפשרות לקיומם של דפוסים שונים של משפחות, ובמקביל להעמיק מודעות למשימה החינוכית המופקדת בידיהן והיא - **לחזק בקרב התלמידים את ההבנה שמשפחות, בכל מבנה וסגנון, הן משפחות לכל דבר.**
- חשוב שנמנע משיפוטיות, נלמד לקבל את השונות ואף לחזק את הפן החיובי שבעצם קיומה של חברה פלורליסטית, סובלנית ומקבלת.

חומרי עזר - ניתן להשתמש בספרים הבאים:

- [כל אחד והמשפחה שלו: יהודה אטלס.](#)
- בית, בית... ועוד בית: רונן פרידמן.
- בית עם אמא, בית עם אבא: רונן פרידמן.
- ניתן להיעזר בחומרים שמופיעים באתר "[הורות אחרת](#)" ו/או כתבות בנושא "[הורות הומו לסבית](#)".

חוזקות כמקדמות קשר עם הורים

סדנה לצוות החינוכי בהנחיית היועצת ו/או פסיכולוגית

פתיחה

חוזקה היא מאפיין אישיותי חיובי אשר בא לידי ביטוי באופן עקבי בחייו של אדם, ואשר עשוי להוביל לתחושה טובה. התמקדות האדם בחוזקות מלמדת אותו על כוחותיו, אותם כוחות אשר מאפשרים לו להתמודד עם אתגרי החיים, להשתפר ולהצליח. המחקרים בתחום החוזקות מוכיחים כי זיהוי חוזקות, תרגולן ושימוש בהן יובילו את האדם לעלייה בחוויית המוטיבציה ולמיצוי הפוטנציאל האישי.

בשנת 1999 פיתחו החוקרים כריס פיטרסון ומרטין סליגמן סיווג של מידות טובות: חכמה וידע, אומץ, אהבה ואנושיות, צדק, מתינות וריסון, רוחניות ונשגבות. אשר אל מול כל מידה טובה זיהו החוקרים חוזקה, שיכולה לבוא לידי ביטוי בהתנהגות האדם. סה"כ זהו 24 חוזקות הרשומות מטה. חוזקות, על פי מרטין סליגמן (2005) הן מאפיינים קבועים וחיוביים אשר עצם נוכחותם מעלה את הסבירות לקיומם של אירועים חיוביים בחיים או לתחושות חיוביות. בבסיס תפיסת החוזקות נמצאת ההנחה שלכל אדם משאבים שונים וייחודיים אשר אם יידע לזהותם ולעבוד עמם יגיע לצמיחה מיטבית.

מטרות

- זיהוי חוזקות אישיות
- התמקדות בחוזקה אחת תוך שאיפה להתקדם במימושה בקשר עם ההורים.

עבודה אישית

- לפניך רשימת 24 חוזקות מאת סליגמן. נסו לזהות כחמש חוזקות משלך אשר באות לידי ביטוי בתחומי החיים השונים.
- נסו להיזכר במפגש מקצועי שקיימתן עם הורים ותארו אותו בכתב באופן מפורט.

עבודה בקבוצות (3-6 משתתפות)

- כל חברה מתארת את המפגש שבחירה, חברות הקבוצה מקשיבות היטב לתיאור ומשקפות למספרת את החוזקות שיישמה בתוך המפגש או את הקושי שעיב אותה. (לדוגמה: חברות הקבוצה משקפות למספרת שגילתה – הקשבה, סקרנות, אהבה). אחת מחברות הקבוצה מתעדת עבור המספרת את החוזקות שלה כפי שעלו מדברי החברות.

- החברה המספרת מגיבה –

- מה מבין הדברים שנאמרו היה משמעותי עבורה ולמה היא מתחברת?
- האם נעזרה בחוזקות שלה אשר זיהתה בתחילת הפעילות, ובדיעבד, איך יכולה הייתה לגייס אותן? (בתום דבריה המספרת מקבלת מעטפה להכניס לתוכה את המתנות שקיבלה: תיעוד החוזקות).

- המספרת מוזמנת להמשיך עבודה (חברה אחת בקבוצה מראיינת):
 - בחר חוזקה אחת, מבין החוזקות שעלו, שאת מעוניינת לעבוד עליה כעת.

- מ - 1-10 עד כמה החוזקה הזאת מתממשת כיום בחיך? כיצד היא מתממשת?
- מ - 1-10 עד כמה החוזקה הזאת מתממשת כיום בשותפות החינוכית שאת מקיימת עם ההורים? כיצד היא מתממשת?
- אילו עוד חוזקות היית שואפת לממש במפגש עם ההורים וכיצד?
- המספרת מוזמנת לרשום לעצמה על דף משאלה שקשורה בחוזקה עליה עבדה, ולהכניסו למעטפת החוזקות שלה.

מתחלפים - כעת מישהי אחרת מספרת...

שיחה במליאה

- *חברות הקבוצה מוזמנות לשיתף בניהוי חוזקות קיימות ובחוזקות שברצונן לאמנן בהמשך בקשר ובמפגשים עם ההורים. מה ניתן לעשות כדי לחזקן?*
- *אילו חוזקות אשר קיימות בנו, כצוות, מקדמות את יכולתנו לקיים עם ההורים שותפות חינוכית מקצועית ואיטית? חברות הקבוצה מתבקשות להתבונן גם על ההורים: מה יכול לסייע לכן לאתר את חוזקות ההורים? אילו חוזקות הוריות שלהם באות לידי ביטוי במפגש איתם?*
- *כאשר חינוך, איך אחר להתחבר, כשאני מזהה שלהורה שאולי יש חוזקה או כוח? האם לשקף? מדוע? איך לשקף? מה תפקיד החוזקות בהורות? כיצד נוכל לתת ביטוי לחוזקות שניהנו במפגשים עם ההורים? (במפגש פרטני, אסיפות הורים, ימי הורים וצד).*

לסיכום:

לכל אחד ואחת מאתנו חוזקות שבאות לידי ביטוי ביחסינו עם ההורים ובכלל. זיהוי החוזקה ושימוש בה יאפשר לנו קשר מיטבי עם ההורים. כאשר אנו מזהים חוזק אצל ההורה, משקפים אותו ומתחברים אליו, אנו מחזקים אף את המסוגלות ההורית שלו ויוצרים חיבור אמתי בין בני אדם ממקום של חוזק ומסוגלות. כמו כן כאשר אנו מביאים לידי ביטוי את החוזק שלנו במפגש עם ההורים, המסוגלות המקצועית שלנו עולה אף היא.

לסיים, סבב בו כל משתתפת מוזמנת לבטא בקול חוזקה שלה שהיא או חברותיה זיהו בה.

לתשומת לבנו: אחרי ההיכרות, ההמשגה וההתחברות האישית לנושא החוזקות בחדר-המורים, כדי להוביל לפיתוח חזקה, מתחייבת התנסות ועשייה ממשית בארגון החינוכי. במפגש עם ההורים. לא מספיק "לדבר על זה" ולא די ב"לזהות את החוזקות". ארגון חינוכי אשר מעוניין באמת בתמים לפתח את חוזקות צוותו נדרש לזמן מבנים של זמן ומקום להתנסות פעילה ומעשית. התנסויות מעשיות המאפשרות ביטוי לייחודיות האדם. (לדוגמה - יום הורים ממוקד חוזקות של כל המשתתפים, מפגשים כיתתיים של הורים, מחנכים ותלמידים, מפגשים של הורים וצוות הארגון החינוכי למטרות שיתופי פעולה, ומפגשים עם הנהגת ההורים והצוות החינוכי...)

להרחבת ידע בנושא חוזקות בחינוך מומלץ לקרוא את ["צמיחה חופשית"](#) שפ"י.

24 החוזקות ע"פ סליגמן:

חכמה וידע

1. סקרנות/התעניינות בעולם
2. אהבת הלמידה
3. שיפוט/חשיבה ביקורתית/ראש פתוח
4. כושר המצאה/מקוריות/תבונה מעשית
5. אינטליגנציה חברתית/אישית/רגשית
6. פרספקטיבה (ראיית התמונה הכוללת, בעלי השקפה על העולם אשר הגיונית גם לאחרים)

אומץ

7. תעוזה וגבורה
8. התמדה/התעקשות/שקדנות
9. יושר/אמיתיות/כנות

אנושיות ואהבה

10. טוב לב ונדיבות
11. לאהוב ולהיות נאהבים

צדק

12. אזרחות טובה/עבודת צוות /נאמנות
13. הגינות וחוש צדק
14. מנהיגות

מתינות

15. שליטה עצמית
16. זהירות/שיקול דעת/פיקחות
17. ענווה וצניעות

נשגבות

18. הערכה ליופי ומצינות
19. הכרת תודה
20. תקווה/אופטימיות
21. רוחניות/אמונה/תחושת מטרה/דתיות
22. סלחנות וחמלה
23. עליזות והומור
24. מרץ/תשוקה/התלהבות

ניתן למלא את שאלון החוזקות באתר של פרופ' סליגמן : www.authentic happiness.org

שיח מורים הורים – גורמים מעכבים ומקדמים

סדנה⁵ לצוות החינוכי בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

מטרות

- העלאת המודעות להשפעת מגוון קולות ההורים על השיח המתנהל בין המורים להורים, במטרה לשכלל את יכולות ניהול השיח עם ההורים.
- יישום החוזקות של המורים בשיח ובקשר שהם מנהלים עם ההורים.

רציונל

מחקרים מעלים כי קיים קשר חיובי בין שותפות הורים למערכת החינוך לבין הישגי הילדים והתנהגותם (פישר, 2010). "לשיתוף ולתקשורת מיטבית בין המסגרת החינוכית לבין ההורים השלכות על רווחת הילד, על המוטיבציה שלו ללמידה ועל הישגיו הלימודיים". (האומות המאוחדות – יוניצ'ף). מתוך כך, ברור כי לקשר עם ההורים השפעה מכרעת ולכן, תפיסת המורה את הקשר תשפיע על כל האמור. במפגש זה נבחן את תפיסת המורה את הקולות של הורי כיתתו והשפעתם עליה, על השיח עם ההורים ועל הקשר עימם.

פתיחה

כל משתתפת מתבקשת להציג את כיתתה דרך אמירות והתייחסויות ששמעה מההורים. כיצד ההורים משקפים ומציגים את הקשר עם המורה? את השיח שבינם לבין המורה?

שלב אישי

חשבי עם עצמך –

- מדוע בחרת דווקא אמירות אלו?
- איך את מרגישה ביחס לקולות האלו?
- איך את תופסת את הקשר עם ההורים בכיתה?
- האם את מרוצה מסוג הקשר? וממה אינך מרוצה?
- האם יש פער בין התפיסה שלך את הכיתה לבין התפיסה של ההורים?

קבוצתי

המשתתפות מתבקשות לשתף במספר קולות של הורים וכיצד קולות אלו משפיעים על התנהלותן המקצועית.

המנחה מבקשת מהקבוצה למיין את הקולות של ההורים בהתאם לסוגים שונים כגון: הקול הכועס, המודאג, הווכחן, התוקף, המנהל, המבקר, המשתף, המשתף פעולה, הממשב חיובית, המוקיר, המכבד, המשתלט, המתערב, האדיש ואחרים.

מליאה

המשתתפות מתבקשות לחשוב מה מעכב ומה מקדם את השיח עם ההורים בהתייחס לקולות הנשמעים. המנחה תולה שני בריסטולים בשני צבעים. מזמינים את המשתתפות לכתוב במילה או במשפט גורמים מעכבים או מקדמים.

⁵ סדנת המשך לסדנה – חוזקות כמקדמות קשר עם הורים

דיון

התבוננות בשתי הרשימות שנוצרו ודיון בהן. האם ההבחנה בין גורמים מצביים ומקדמים היא מובהקת? האם יתכן שאותו גורם יכול לעכב או לקדם הנסיבות שנות?

כל אחת מוזמנת להיזכר בחוזקות שעבדה עליהן. (ראי סדנה קודמת - חוזקות לקידום קשר עם הורים) – איך החוזקות יבואו לידי ביטוי בהתמודדות עם מאוון הקולות של ההורים: כמה יקדמו אותי בפניית היחסים הורים-מורים?

סיכום –

כל משתתפת מוזמנת לכתוב משפט אותו הייתה רוצה שבמצב אידיאלי ההורים יאמרו על השיח והקשר עמה. שיתוף בסבב.

נספח –

כהמשגה למנחה מה מעכב ומה מקדם בשיח עם ההורים, וכיצד ניתן לשכלל עוד ועוד את החוזקות, אפשר ללמד את המשתתפים את הפרקטיקה לניהול שיחה עם ההורים עפ"י המודל לל"ב של חלי ברק: "מודל לל"ב- מודל לדיאלוג מורים הורים: לתכנן, לדבר ברצף."

משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה
תחום הורם ומשפחה

מצטרפים
מדריך שפ"י לבניית קשר
ושותפות חינוכית
צוות-הורם

מדיניות, מידע, פעולות, כלים

מצבי קונפליקט בשותפות החינוכית – מניעה והתמודדות

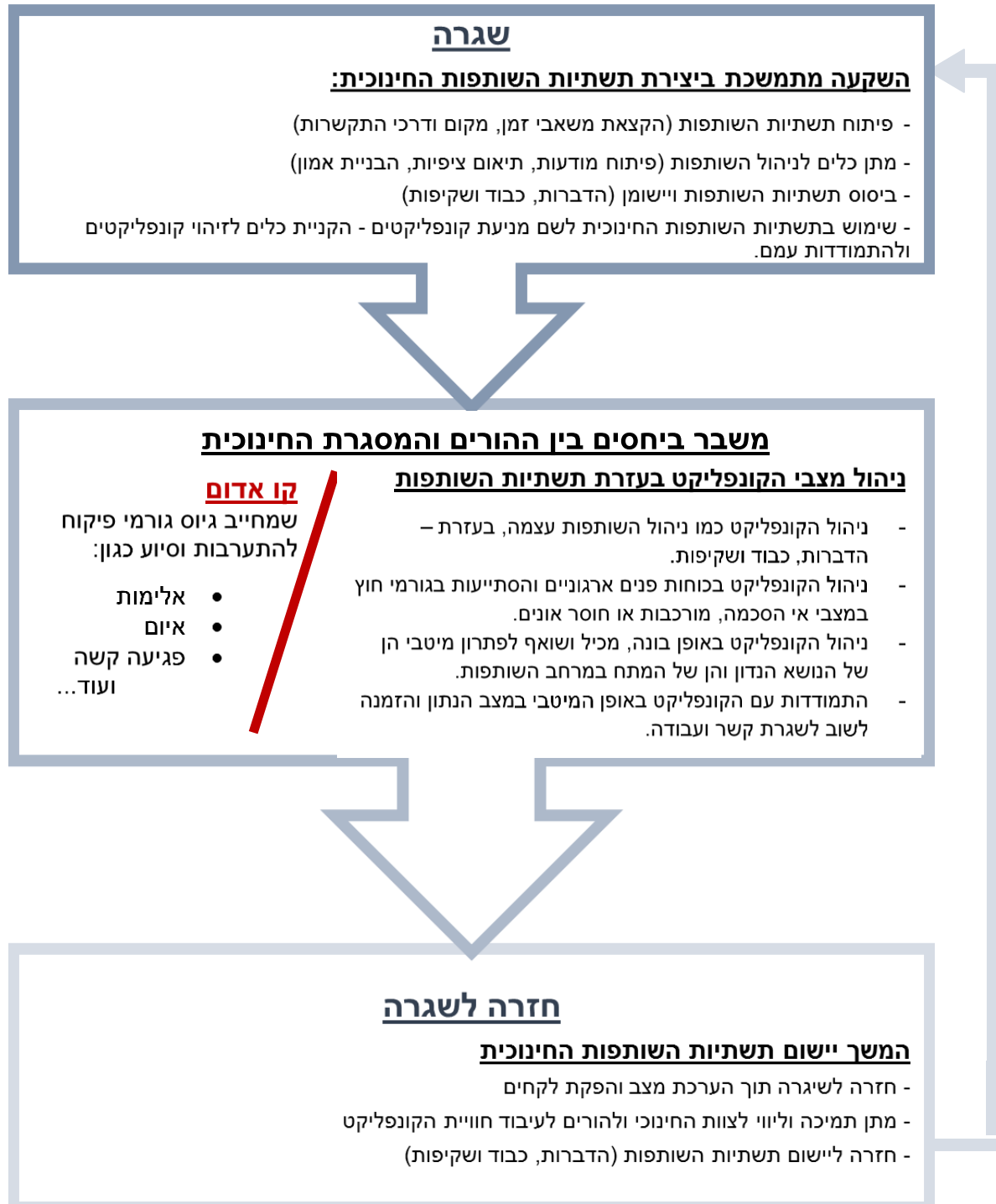
הקונפליקט בין הצוות החינוכי לבין ההורים הוא בבחינת "קונפליקט מובנה" המתגלע מתוך המתח האינהרנטי שבין שתי נקודות המבט זוויות הפרשנות השונות. תפיסת הקונפליקט כמובנה וכצפוי מאפשרת לשני הצדדים להיערך לקראתו על ידי יצירת תשתית של הידברות וביסוס חוזה שותפות. "שותפות חינוכית" ברורה, אשר מוגדרת כ"חוזה" בין ההורים לבין הצוות החינוכי ואשר מניחה קיומן של אי הסכמות, תסייע בהתמודדות עם מצבי משבר ותאפשר לשני הצדדים להתנהל בתחושה של מוגנות וקשר גם ברגעים מורכבים. חוויית השותפות תסייע לצוות ולהורים להכיל את מתח הקונפליקט, למתן את החרדה וההצפה שלהם מול הסיטואציה, ותהווה הוכחה לכך שניתן להמשיך וללבו את הקונפליקט. חשוב להעניק לצוות החינוכי כלים לזיהוי קונפליקטים, למניעתם ובעת הצורך להתמודדות עמם.

חלק זה כולל סדנאות לעבודה פרואקטיבית ורה אקטיבית בנושא קונפליקטים עם הורים:

- [מודל לניהול קונפליקטים במרחבי השותפות החינוכית.](#)
- [עקרונות להתמודדות עם משבר ביחסי הורים – צוות.](#)
- [מדריך: כיצד נטפל בפניות טעונות של הורים באופן יעיל ומקצועי?](#)
- [עקרונות לשיח מיטבי עם הורים](#)
- פרקטיקות ליישום השיח עם ההורים:
 - [מודל חות"ם לשיח עם הורים](#)
 - ["בין השורות"- כלי לתקשורת מיטבית עם הורים](#)
- [ויסות רגשי במצבי קונפליקט בין הורים ואנשי חינוך – סדנה.](#)
- [התמודדות הצוות החינוכי במצבי קונפליקט ועם התנגדויות של הורים – סדנה.](#)
- [קונפליקטים בין צוותי חינוך לבין הורים – סדנה.](#)
- [שיחה מורכבת עם הורים – סדנה.](#)
- ["במקרה הכינותי מראש" – תפיסת הקונפליקט כמנוף לקידום השותפות – סדנה.](#)

מודל לניהול קונפליקטים במרחבי השותפות החינוכית

כחלק מתהליך ההכשרה לקידום הקשר והשותפות החינוכית, חשוב שהצוות החינוכי יעבור הכשרה ספציפית לגבי התמודדות עם קונפליקטים מול ההורים. הכשרה אשר לוקחת בחשבון את התשתיות לביסוס שותפות חינוכית הן כחלק ממניעת הקונפליקט והן כחלק מההתמודדות עמו.

ומה כוללת הכשרת הצוותים החינוכיים להתמודדות עם קונפליקטים בקשר עם ההורים?
1. ידע אודות קונפליקטים בתוך מערכת יחסים של שותפות: על הצוות החינוכי ללמוד

את נושא הקונפליקטים:

א. לזהות משאבי התמודדות אישיים, מערכתיים וחיצוניים.

ב. לתכנן מהלכי התמודדות.

ג. להגדיר כתובות פנייה להיוועצות ולסיוע.

לצד תהליך ביסוס הידע אודות קונפליקטים חשוב לעודד את חברי הצוות לפתח מודעות רגשית למתחולל בנפשם במצבי קונפליקט. לסייע להם לזהות את הרגשות שצפים בהם ולעזור להם לבסס עמדה אנושית ומקצועית איתנה גם ברגעי קונפליקט. עמדה שתאפשר להם לשהות במורכבות הרגשית של עצמם, לזהות בתוכם מקורות חוסן ואמפתיה כך שיצליחו לנהל את הקונפליקט באופן מקצועי. ידע אודות התמודדות עם קונפליקטים וניהולם יעזור לאנשי מקצוע להכיל רגשות קשים ולנהל את המצב באופן מקצועי ואנושי בהסתמך על תפקידם ומעמדם. ידע שיסייע להם לגבש את ההבנה שהם מתמודדים מתוקף מקצועיותם ופועלים מתוקף תפקידם ולפתח עמדה שנותנת לגיטימציה לחוויית עלבון אך גם מאפשרת הבנה אמפתית.

2. כלים למניעת קונפליקט: הכשרת הצוות בתחומי יצירת קשר וביסוס שותפות חינוכית

מתוך אמונה שהשותפות עצמה תסייע למנוע קונפליקטים, למתן את עוצמתם ותעניק, בבוא העת, מעין "שכבת הגנה" בהתמודדות עם הקונפליקטים. השותפות החינוכית כתשתית וכמגן.

מומלץ לשלב בהכשרה – חקר מקרים, משחקי תפקידים, אסטרטגיות של גישור, למידת עמיתים, צפייה בסרטים, שיחות היוועצות, תמיכה ועיבוד של מצבי עלבון ואיום, מתן כלים לניהול דיאלוג אפקטיבי ועוד.

3. כלים לחזרה לשגרת הקשר: מומלץ להקנות לצוות החינוכי כלים להמשיך ולהחזיק

את שגרת הקשר עם ההורים, גם אם הקונפליקט הותר אחריו משקעים:

- כלים שיאפשרו לאנשי הצוות לזהות בתוכם רגשות מורכבים כגון תסכול ואולי אף פגיעות, להכילם ולהיות מספיק מוגנים כדי לזהות שגם בקרב ההורים עלולים להישאר משקעים רגשיים.
- כלים לחזרה לשגרת הקשר, הקפדה על המשך המפגשים על פני רצף השותפות.
- כדאי לייצר לאורך זמן מבנים של תמיכה בצוות החינוכי וגם בהורים (באם נדרש). ללוות את תהליך החזרה לשגרה ולא להתעלם מאדוות הקונפליקט.

אירועי הקונפליקט מתרחשים בעוצמה משתנה. רוב הקונפליקטים הם בעוצמה נקודתית והצוות החינוכי חש שביכולתו למנוע אותם או, בעת הצורך, להכיל אותם, להתמודד עמם ולפתור אותם. יחד עם זאת ישנם אירועי קונפליקט ומצבי משבר בהם הצוות החינוכי זקוק לעזרה. החל בחשיבה ותכנון ההתמודדות, ליווי, עזרה, תמיכה ואוזן קשבת וכלה בגיבוי, הגנה ולעיתים אף ביעוץ משפטי. **במקרים אלו, אל לו לצוות החינוכי להישאר לבד. הצוות החינוכי המוסדי הוא תמיד חלק מהארגון החינוכי הרחב – פיקוח, שפ"ח, מחלקת החינוך, נציגי הרשות המקומית ועוד.**

חשוב לזכור! יש אירועי קונפליקט שמחייבים התגייסות אקטיבית ונוכחות רחבה של הפיקוח, הרשות המקומית וגורמי התמיכה והסיוע.

על המוסד החינוכי לפעול להגברת תחושת המסוגלות של אנשי הצוות למניעת קונפליקטים, תוך העמקת האמון בקשר עם ההורים. יש להיות ערניים ולהבחין בין אירועי קונפליקט שבכוח הצוות החינוכי לפתור ולהתמודד, לבין אירועי קצה ומשברים רחבים. חשוב לזהות מבעוד מועד מצבים בהם נחצה קו אדום והקונפליקט מסתמן כמצב חירום. התנהגות תוקפנית כדוגמת אלימות מילולית, פיזית, איומים כלפי איש צוות, התלהמות, "שיימינג", פרסומים מוטים בתקשורת ועוד מהווים **קו אדום** המחייב עצירה, הגנה ומעורבות גורמים מהמשרד ומהרשות.

המורים וההורים צריכים להתנהל במרחבי השותפות החינוכית כשהם מוגנים מפני תוקפנות. מוגנות שתאפשר לצוות החינוכי להכיל את מצוקת ההורה, להכיל חוסר שביעות רצון ולהתמודד עם אי הסכמות מבלי להיות מאוימים. מוגנות שמאפשרת פתיחות, גמישות וחשיבה יצירתית לפתרון הקונפליקט.

נדרשים ליווי תמידי ותמיכה במנהלים, על מנת להבטיח עבורם תחושת מוגנות ורווחה בניהול בכלל ובניהול השותפות החינוכית בפרט.

אירועי קונפליקט בין הצוות החינוכי לבין ההורים, מערבים בלית ברירה את התלמיד. בהיותו חלק משתי המערכות, חווה התלמיד את המתח ואת העוצמות הרגשיות ולעיתים אף ההתנהגותיות של הקונפליקט. על הצוות להיות מודע להשלכות שיש לשיחות, להחלטות ולפעולות שנקטות על התלמיד. יש לפעול ביתר שאת לצמצום השפעת הקונפליקט על התלמיד, לשם כך מומלץ לנקוט בצעדים הבאים:

1. לסייע לאיש החינוך להכיל את מורכבות הקונפליקט ולוודא שהוא מצליח לעשות הפרדה בין הקשר שלו עם ההורים לבין הקשר שלו עם התלמיד.
2. להציע להורים לפעול יחד בשקיפות אחראית ומווסתת כלפי התלמיד. שקיפות הכוללת עדכון ושיתוף במהלכים, ללא שיתוף בתכנים של תוקפנות, האשמה וסכסוך.
3. לאורך תקופת הקונפליקט חשוב שאיש החינוך ינהל שיח אישי עם התלמיד, יביע התעניינות בשלומם וידגים לו כי הוא רצוי, שייך ואהוב, ללא קשר לסוגיה הנדונה.
4. על פי צורך ומתוך שיקול דעת, ניתן להציע לתלמיד שיחות תמיכה על ידי גורם נוסף אחר – פסיכולוג בית הספר, יועץ שכבה אחרת, מורה מקצועי ואחרים.
5. באם מתאפשר, ובהתאם לשלב ההתפתחותי של התלמיד, ניתן להזמין את התלמיד לשיחות משותפות עם ההורים והצוות או לחלקי פגישות, על מנת לאפשר לו להביע את דבריו, לשתף ברגשותיו. באותן שיחות יש להקפיד על תרבות שיח מכבדת. מומלץ ששני הצדדים, ההורים והצוות, יתייחסו למורכבות הקונפליקט אך במקביל יבטאו אותו בצורה מווסתת ומתאמת ויביעו אמון בכוח הקשר ובעוצמת השותפות ביניהם.

עקרונות להתמודדות עם משבר ביחסי הורים – צוות

לכבות את האש באמצעות מים –

התמודדות עם קונפליקטים במרחבי השותפות החינוכית

על הארגון החינוכי לבסס שותפות חינוכית המאפשרת הידברות וקשר ומונעת מצבי תוקפנות ותסכול. הצוות החינוכי נדרש להשקיע מאמצים בביסוס השותפות ובתחזוקה. שותפות חינוכית יציבה ופועלת עשויה למנוע משברים בין הצוות החינוכי לבין ההורים, ו/או לסייע בהתמודדות עם משברים.

מצבי משבר מתרחשים לעיתים קרובות בשל הסלמה של קונפליקט הנובע פעמים רבות מאי הלימה, עימות או התנגשות בין מטרות, צרכים ואינטרסים שונים של ההורים והמערכת. משברי הורים – צוות חינוכי מאופיינים בסערה רגשית והתנהגותית ולא אחת אנו נדרשים להגיב בעטיים באופן מידי אך שקול.

הקונפליקט בין מערכת החינוך להורים יכול להוות הזדמנות ומנוף להמשך בניית השותפות החינוכית.

בספרם "השטן שבינינו", מתארים נחי אלון וחיים עומר שני סוגי קונפליקט: קונפליקט בונה וקונפליקט הורס.

- קונפליקט הורס מאופיין בתפיסה דיכוטומית של הצדדים כטובים מול רעים. שני הצדדים נתפסים כשני מחנות מנוגדים ומטרת כל אחד מהצדדים היא לנצח ושהאחר יפסיד.
- בקונפליקט בונה מתקיימת הבנה של מורכבות המציאות ומתאפשרת התבוננות הוליסטית על שני הצדדים, מניעיהם וצורכיהם, כאשר מטרת הצדדים היא לאפשר תהליך של לטובת שני הצדדים.
- בעוד קונפליקט הורס מתאפיין בסודיות והסתרה, תהליך שפוגע ביצירה ובבניה של אמון. הרי שבקונפליקט בונה מתקיימת שקיפות במידע המאפשרת לשני הצדדים לראות את המציאות של האחר ולבנות אמון. בקונפליקט בונה מתקיים למעשה תהליך של הבשלה המאפשר לשני הצדדים לפעול באופן מושכל. ואילו קונפליקט הורס נתפס כמצב חירום אשר דורש תגובה מידית והישרדותית (FIGHT OR FLIGHT) ללא אפשרות להפעלת שיקול דעת או השהיה.
- בקונפליקט ההורס התוקפנות היא לרוב סימטרית: תוקפנות צד אחד נענית בתוקפנות הצד האחר וחוזר חלילה. בקונפליקט בונה התגובה לתוקפנות היא א-סימטרית. תגובה לא תוקפנית של אחד הצדדים ממתנת את התוקפנות, עוצרת את מעגל ההסלמה ומאפשרת מרחב תגובות רחב והידברות.

מה אם כן עלינו לעשות?

- "דברים שרואים משם לא רואים מכאן" - ניצור מרחק פסיכולוגי מהאירוע הקונפליקטואלי. בעת משבר יש נטייה לראייה צרה ומצומצמת של המצב "Tunnel vision" באופן שמייצר פרשנות מוגבלת ולרוב שלילית. יצירת מרחק פסיכולוגי מהאירוע מאפשרת הסתכלות רחבה והרחבה של מנעד הפתרונות ודרכי ההתמודדות.
- "אותות חיבה וחסד" – שיחה עם אדם אחר, התייעצות, שיתוף במחשבות וברגשות מאפשרים ונטילציה ורגיעה ופתיחות לקבלת כיווני מחשבה חדשים, תפיסות אחרות ופרופורציות.
- "לקרוא את המפה" – מיפוי המורכבות, זיהוי גורמים תומכים ומתנגדים ואינטרסים שונים מאפשר גיוס תמיכה ונטרול התנגדויות.
- "לחפש את כוכב הצפון" – נזכיר לעצמנו את ערכינו. נפעל לאור מצפן ערכי בהיר. לכל אורך התהליך חשוב שנהיה מודעים לעצמנו ונשאף לדבוק בערכים שמנחים אותנו.
- מה חשוב לך? נזהה את הצרכים שעומדים בבסיס המחלוקת. נחתור לגלות את הרבדים הסמויים ואת הצורך העומד בבסיס העמדות המובעות.

במצבי משבר, כבעתות שגרה ננקוט בגישה הרואה את ערך השמירה על האמון של כל באי הארגון החינוכי כערך מרכזי וראשון במעלה. לאורך ההתמודדות עם הקונפליקט ולאחריו ננקוט בתפיסה חינוכית ערכית, נשמור על מקצועיות, אנושיות ותקווה.

מדריך לטיפול בתלונות הורים מבוסס על "המדריך לטיפול יעיל בתלונות הורים" משרד החינוך אוסטרליה

כיצד נטפל בפניות טעונות של הורים באופן יעיל ומקצועי?

ההורים מעורבים ושותפים בכל הנוגע לחינוך ילדיהם והצוות החינוכי מכבד את מעורבותם ואף פועל להגברת הנוכחות ההורית ביום יום החינוכי של הילד. השותפות החינוכית בין הצוות החינוכי לבין ההורים מבוססת על תקשורת שוטפת, יחסי אמון וכבוד. הצלחת השותפות מושפעת מגורמים רבים ובכללם – היכולת להתמודד גם עם מצבי קונפליקט ואי הסכמה בין ההורים לבין הצוות החינוכי.

לאורך כל שלבי החינוך, הורים פונים לצוות החינוכי לשם בירור, קבלת מידע, הכוון והדרכה, שיתוף והתייעצות ולעיתים פונים ההורים כדי לערער או אולי אף להתלונן על הנעשה במסגרת החינוכית.

ניתן לחלק את פניות ההורים בנוגע לילדיהם לשני סוגים:

- **דאגה:** נושא או עניין שעולה כדי לשנות או לשפר מצב. לדוגמה, "תכנית הלימוד במדעים של בית הספר אינה ברמה מספיק טובה, התכנית אינה אטרקטיבית ואינה מושכת תלמידים להצטרף למגמות המדעיות בתיכון."
- **תלונה:** הבעת תרעומת או טינה, המתלונן מחפש צדק, תיקון, או פיצוי. לדוגמה, "זו הפעם שלישית שבתי לא התקבלה לנבחרת הכדורעף! היא שחקנית מצוינת, חדורת מוטיבציה, מוכשרת מאוד ומגיע לה להיות חלק מהקבוצה, זה לא הוגן ששוב דווקא היא נשארת בחוץ."

פניות ההורים לצוות החינוכי, מבטאות את חששותיהם וחלקן אף נוגעות בנושאים מורכבים. **גישה פתוחה, עקבית והוגנת המלווה במענה אדיב** תענה לרוב על חששות ההורה בדרך הטובה ביותר. יחד עם זאת, לא אחת, המענה האדיב והמתחשב של אנשי הצוות אינו מספיק שכן הנושא הנדון מורכב ופניית ההורים מייצגת קונפליקט או דילמה.

גם במקרים אלו, של מורכבות או אי היענות לבקשת ההורים, חשוב עד מאוד להקפיד על מתן מענה אמפתי, אדיב וברור, שכן, תלונה או דאגה שלא יענו עלולות להביא להגברה של עוצמת הרגשות, לחיפוש אשמים ואף להסלים את חוסר ההסכמה לכדי קונפליקט.

גיבוש מדיניות ונהלים בנוגע לטיפול בפניות ובתלונות הורים ויישומם באופן עקבי יאפשרו לצוות החינוכי לשמור על תקשורת יעילה, יאפשרו להבהיר ציפיות של כל אחד מהצדדים, יפחיתו חששות של מחנכים ושל הורים ויוכלו למנוע הסלמה של קונפליקטים.

במדריך המצורף להלן, מוצגים שלבים מומלצים לטיפול בפנייה או תלונה שהופנתה על ידי הורה. עבודה לפי שלבים אלו תסייע לשמור על קשר מיטבי עם ההורים ולקדם את יישוב הנושא לשביעות רצון כל הצדדים.

1. הבנת הערך החיובי של הפנייה.

השלב הראשון בהתייחסות לפנייה הוא הבנת הערך החיובי של הפנייה והכרה בתועלת שבקבלת המשוב מההורה. תלונות הן אמנם דרך להעברת ביקורת, אולם יש להן ערך חיובי הדומה לדברי שבח. התלונות מספקות משוב חשוב בנוגע להצלחת הארגון החינוכי לתת מענה לצרכי התלמידים וההורים. ניתן לראות בתלונה, הזמנה למסגרת החינוך להיכנס לתהליך שינוי כדי למצוא פתרון למצב בעייתי. **התלונה מבטאת קושי וגם דאגה. חשוב שהצוות החינוכי ידע לזהות מה מבטאת הפנייה של ההורה.**

2. מתן מענה ראשוני משמעותי.

יצירת הקשר הראשון של נציג הצוות החינוכי עם ההורה המתלונן היא מכריעה בחשיבותה. ההורה המתלונן יחוש רגוע יותר אם החשש שלו יטופל על ידי האדם אתו יצר קשר ושוחח, מבלי שיצטרך להסביר את המצב שוב ושוב.

כיצד מומלץ לאיש החינוך, שמקבל את הפנייה ויוצר קשר ראשוני עם ההורה לפעול:

- נקטיב למתלונן בקפידה ובפתיחות.
- נתייחס אליו בכבוד ובאדיבות, נאפשר לו לסיים את דבריו.
- נסכם בקצרה את מהות התלונה כדי לוודא האם הובן נכון ונדגיש את ההקשבה.
- נבטיח שהתלונה תטופל ברצינות.
- נסביר את ההליכים של מסגרת החינוך לפתרון תלונות.
- נבהיר להורה מה ביכולתנו לעשות כנציגי המסגרת, ולא נתיימר לעשות את שאיננו יכולים לעשות.
- נגלה את מהות התלונה.
- נרשום את מה שנאמר.
- אם התלונה מורכבת, נבקש מההורה להגיש את התלונה בכתב.
- נמנע מלהציע פתרונות בצורה אימפולסיבית נתחייב לבדיקה ולמענה בהקדם האפשרי.
- אם נדרשת פגישה, נתאם מועד שנוח לצוות ולהורה.

3. סיכום השיחה

לדוגמה: "תודה לך על המידע. סיכמנו שתיפגשי עם המנהל ב.. (המועד המוסכם)...או "תן לי לבדוק שהבנתי את הבעיות המרכזיות שבהן תבקש לדון. ברשותך, אני אכתוב אותם כך שלא תצטרך להסביר את המצב שלך שוב".

4. פגישה לדין בתלונה עם ההורה המתלונן

- נקיים את הפגישה בחדר פרטי. בעת חירום נשקול קיום פגישה באמצעים דיגיטליים כדי למנוע דחייה.
- נציג מראש את גבולות הזמן של הפגישה.
- נציג את המשתתפים בשםם ונפנה להורה בשמו הפרטי כדי ליצור קשר.
- נשמור על שיח מאופק, נעים, מכבד.
- נגלה אמפתיה וכבוד לתחושת ההורה ולמסריו.
- נבדוק עם ההורה מה מטרת הפנייה: האם מדובר בהצעה שלו לשיפור מצב קיים, בהבעת מורת רוח או כעס, או ברצון לפיצוי?
- נשתדל לא להיגרר לנושאים שוליים בשיחה, נשמור על הדין בנושאים רלוונטיים.
- נתייחס לנתונים עובדתיים, נבדוק את העובדות כדי לוודא שהן ברורות ללא ספק.
- נשאל שאלות הרחבה כדי לבדוק את הפרשנות או ההנחות המוקדמות שעלולות להיות לנו.
- לא נגבש דעה לפני שנשמע את כל הצדדים.
- נשמור על חיסיון מקצועי ואתיקה.

5. החלטה על דרכי פעולה או פתרון

- כאנשי צוות שמייצגים את מסגרת החינוך בטיפול במקרה, נפעל על פי נהלי המסגרת החינוכית. אם איננו בטוחים מה צריך לעשות, נעיין בנהלים הרלוונטיים.
- חשוב להגיע לפתרון המקובל על שני הצדדים, פתרון שיענה על צרכי התלמיד ההורים והמסגרת.
- יש לומר באופן ברור מהו הפתרון שאפשר להציע בפועל. לפעמים אין אפשרות להגיע לפתרון. ואז נסביר להורה מה יקרה בהמשך, מה הצעד הבא ואיזו תמיכה אפשר לקבל בינתיים.

6. מעקב

במקרה של תלונה מורכבת ניערך למעקב אחרי התפתחות הנושא ולשמירה על קשר עם ההורה. נשמור על ערוצי תקשורת פתוחים לאחר הדין הראשוני. נסכם כיצד יערך מעקב על הפעולות שהוסכם עליהן. (על ידי שני הצדדים) וכיצד ישמרו השינויים. חשוב לקיים שיח פנים מול פנים ולהימנע משיח כתוב. אם דרוש מענה בכתב יש לדאוג שתהיה התייחסות לכל הנושאים ולמסור מידע אמין בשפה ברורה. ניידע את כל המעורבים על ההתקדמות התהליך ועל התוצאות. **על נקלעים למבוי סתום חשוב לפנות להיוועצות ולסיוע גורמים מקצועיים וגורמים מוסמכים: שפ"ח, פיקוח, רשות ועוד.**

7. תיעוד

נתעד את התלונה ואת תהליך הטיפול בה. מומלץ שהתיעוד יכלול:

- שם המתלונן ופרטים ליצירת קשר
- תאריך הגשת התלונה
- הצורה שבה התקבלה הדאגה או התלונה (פנים אל פנים, טלפון, בכתב, בדוא"ל)
- תיאור קצר של התלונה
- פרטי איש צוות שהגיב לתלונה
- פעולה שננקטה בנוגע לתלונה
- תוצאת הפעולה
- הנחיות להמשך מעקב
- המלצות לשיפור עתידי במדיניות או בנהלים של הארגון החינוכי

עקרונות לניהול שיח מיטבי עם הורים

- בירור והקשבה לעמדות וצרכי ההורים, תוך מתן לגיטימציה והבעת אמפתיה לכל העמדות.
- אוירה עניינית ומקצועית- קיום שיח מכבד תוך שמירה על פרטיות המעורבים ועל כללי האתיקה.
- בניית אמון- לתת להורה תחושה שיש מולו איש מקצוע שמתמודד עם המצב גם כשיש כעסים ואי הסכמות.
- שמירה על תקווה ואמונה בתהליך החינוכי- חשוב שאיש המקצוע ישמור על ציפיות ריאליות.
- לעצור במקרה הצורך ולהימנע מהסלמה.
- מבנה השיח כולל: פתיח, הגדרת המטרה, ניהול שיחה (הקשבה וזיהוי צרכים), קביעת דרכי פעולה, סיכום ומעקב.

פרקטיקות ליישום השיח עם ההורים

חות"ם

הורים פונים לבית הספר כבדרך שיגרה ומבקשים לשוחח עם המורה או עם איש צוות אחר. ההורים פונים בדרכים שונות - בטלפון, בהודעות מייל או במסרונים, יש והם מגיעים לבית הספר ומבקשים לתאם פגישה. בפנייתם מתארים ההורים את הצורך, השאלה ולעיתים אף הבעיה שבעטיים פנו.

הפנייה למערכת החינוך מגלמת בתוכה **מסר**. אנשי החינוך, נמעני הפנייה, שואפים להבין את המסר לעומקו על מנת להעניק להורה הפונה מענה יעיל ומדויק. הנחת המוצא – הורה שפונה לאיש חינוך **זקוק לדבר מה** מאיש החינוך או מהמערכת וחשוב לסייע לו, ככל הניתן, למענו ולמען רווחת ילדו.

עד שבין לעומק את הצורך שבעטיו פנה ההורה, חשוב שנזכור שלפני הכל הוא זקוק מאתנו לחות"ם:

ח שיבות- עונים להורה שפנייתו חשובה בעינינו ושבוצנו להקשיב לו במלוא תשומת הלב לכשתפנה.

ות זקף- מעניקים תוקף אמפטי לרגשות שמביע ההורה (אף אם הם מורכבים).

מענה- מענה ראשוני (נכון לשלב זה). מציינים בפני ההורה מתי ניתן יהיה למורה לשוב אליו ולדבר עמו על מנת להאזין לו במלוא תשומת הלב.

דוגמה לתגובת חות"ם – "אמא של אפרת, את ואפרת חשובות לי ואני ארצה להאזין בתשומת לב לדבריך. אני שומעת שאת כועסת ואני מבינה זאת. אני נכנסת עכשיו לשיעור/לפגישה/לישיבה. אשתדל להתקשר אליך בשעה... כדי שנוכל לדבר".

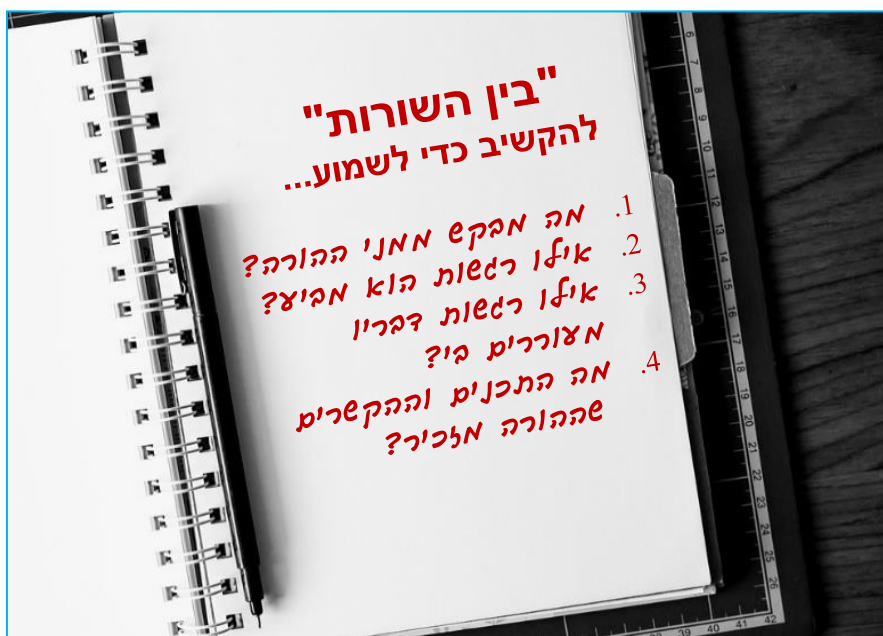
הערה - מומלץ להשתמש ב'**מודל חות"ם**' גם במהלך שיחות שוטפות עם ההורים – לייחס חשיבות לאדם ולמפגש, להעניק תוקף לרגשות מורכבים ולשאוף להגיע למענה, במידת האפשר או להבטיח המשך חשיבה ושותפות לקידום המענה.

בין השורות...

הורה שפונה לאיש חינוך מונע מצורך. אם מצליחים להבין את הצורך לעומקו אפשר לסייע להורה על הצד הטוב ביותר. על מנת להבין את הצורך מומלץ לפנות זמן לשיחה או אף לפגישה עם ההורה. במהלך השיחה חשוב לנקוט בהקשבה מלאה, מודעת ואמפתית, להעניק להורה את כל הזמן לו הוא זקוק כדי להתבטא ולא להיחפז לענות.

במהלך ההקשבה יכול איש החינוך להשתמש בכלי "בין השורות" ולשאול את עצמו ארבע שאלות:

1. מה מבקש ממני ההורה? היינו – מה הוא אומר בגלוי, ב"פשט" של דבריו – מה אני שומע שהוא צריך ממני.
2. אילו רגשות מביע ההורה? היינו – אילו רגשות הוא מזכיר בדבריו ("אני כועס", "אני מבולבל", אני "ממש שמח") ואילו ביטויי רגש הוא מפגין (בוכה, צוחק, נע בעצבנות, צועק, מרבה לשתוק)
3. אילו רגשות דבריו מעוררים בי? מתן תשומת לב לרגשות שעולים בי מול ההורה (איום, נחת, חוסר אונים, אהדה, חיבה, כעס, תוקפנות, הפתעה). מודעות עצמית לרגשות שעולים בי תסייע לי לזהות את המורכבות של הסיטואציה.
4. מה התכנים וההקשרים שהוא מזכיר? דוגמאות, מידע, עדכונים – כל תוכן שעולה בשיחה שופך אור על בקשת ההורה.

בעזרת הכלי "בין השורות" המורה מקשיב לנאמר בצניעות וברגישות, הוא אינו "מאבחן" את ההורה אלא פשוט משתדל להבין את דבריו ואת בקשתו.

ויסות רגשי במצבי קונפליקט בין הורים ואנשי חינוך

סדנה לצוותי חינוך בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

רציונל

אנשי חינוך חווים, כחלק משגרת עבודתם היומית, מנעד רגשות - עניין, סיפוק, תסכול, כעס, זעם, שמחה, התלהבות, שביעות רצון, שעמום, קנאה, שנאה, אהבה, חיבה ביחסם לתפקידם, לתלמידיהם, לקולגות ולהורים. בנוסף, אך טבעי הוא שעומס הדרישות ומורכבות הצרכים מביאים לכך שמדי יום גגנות, מורים ומנהלים מעורבים ישירות או בעקיפין באירועים ומצבים שיש בהם מעורבות רגשית חיובית או שלילית. מעורבות רגשית המשפיעה על עמדותיהם, התנהגותם ותגובותיהם בטווח המידי או לאורך זמן (Hargreaves, 2000). מתוך כך חשוב להעלות למודעות של אנשי החינוך את המושג "ויסות רגשי", לתת להם כלים לוויסות רגשי במצבי קונפליקט, על מנת לסייע ביצירת קשר ותקשורת מיטביים בין המבוגרים המשמעותיים בחיי התלמיד, ההורים ואנשי החינוך, למען רווחתו הנפשית והתפתחותו.

מטרות

- הכרות עם המושג "ויסות רגשי" והעמקת הבנתו
- העמקת המודעות לתהליכים אישיים הקשורים לוויסות רגשי במצבי קונפליקט
- מתן כלים לוויסות רגשי במצבי קונפליקט

פתיחה

... תארו לכן כי בתוך המח נמצא מרכז הניהול והפיקוד של הרגשות, אותו מנהלים חמישה רגשות: שמחה, עצב, בהלה, כעס וגועל (דחייה/סלידה). כל אירוע שקורה לנו, כל מפגש, בעיקר אלו המעלים בנו קונפליקט, מנוהל על ידי מרכז הפיקוד.
צפייה בטריילר של הסרט: "[הקול בראש](#)".

דיון

מתוך הצפייה בסרט: מהו קצמ ראש ומהו "ויסות ראש"?

ויסות רגשי (Emotional Regulation) מתייחס ליכולת של האדם לשלוט, לנהל ולשנות את עוצמת מאפייני הרגשות שהוא חווה תוך התאמת הרגשות למצב נתון. קשיים בתהליכי הויסות הרגשי יכולים להתרחש ברמה מודעת או לא מודעת ונובעים בעיקר על רקע של טריגר רגשי מקדים.

דפוס הויסות הרגשי יציבים ויחסית קבועים לאורך זמן. ויסות רגשי לקוי או לא אדפטיבי מקושר להרבה הפרעות נפשיות, כמו דיכאון, חרדה והפרעת אישיות גבולית. (טמיר.א)

ג'יימס גרוס, פסיכולוג מתחום חקר הרגשות, מגדיר ויסות רגשי כהפעלה של התנהגות ממוקדת-מטרה, שנועדה להגביר או להפחית עוצמה או משך של תגובה רגשית (Gross, 2015).

ויסות רגשי (Emotion regulation) מתייחס לתהליכים העומדים בבסיסה של עבודת הרגשות. אלו הם התהליכים שבאמצעותם האדם מנהל ושולט על סוג הרגשות שהוא חווה או מביע, על העיתוי שלהם, ועל אופן חוויתם והבעתם.

קיימת הבחנה בספרות בין שני סוגים עיקריים של ויסות רגשי:

1. ויסות רגשי המתמקד בשלבים הראשוניים של הופעת הרגש (antecedent-focused emotion regulation), המהווה שינוי או ויסות של הרגש הראשוני המתעורר, על ידי שינוי הסיטואציה או שינוי ההערכה הקוגניטיבית שלו לסיטואציה.

2. ויסות רגשי ממוקד-תגובה (response-focused emotion regulation), המתייחס לוויסות ההתנהגות, לאחר שהרגש כבר נחוה, על ידי דיכוי, הסתרה, זיוף או הגברה של התגובה הרגשית.

פעולות הויסות עוזרות לאדם לכוון את העוררות הרגשית שלו, לשלוט בה ולשנות אותה, כדי שיוכל לתפקד באופן הטוב ביותר בהתאם למטרותיו ובהתאם להבנה של הנסיבות וההקשר החברתי שבהם הוא נמצא. הצלחתן של פעולות אלו תלויה ביכולות פנימיות שהולכות ומשתכללות עם הגיל, וגם בזמינות של תמיכה והנחיה מבחוץ. ⁶(Grandly 2000)

חלק שני

עבודה על מפגש קונפליקטואלי עם הורה – עבודה אישית

כל משתתפת מקבלת דף הנחיות, דף חלק לציור וצבעים. המנחה מקריאה:

הזכרי במפגש קונפליקטואלי בין לבין הורה של תלמיד.

במה עסק המפגש? מי נכח? מה היה הנושא? איזו אווירה אפיינה את המפגש?

אילו רגשות היו ב"מרכז הפיקוד" שלך? איזה רגש ניהל את הקונפליקט? איזו תגובה נוצרה

אצלך? איזו תגובה נוצרה אצל ההורה? בטאי בצבע ובצורה את הרגש שהיה דומיננטי אצלך.

אילו רגשות היו לדעתך במרכז הפיקוד של ההורה? איזה רגש ניהל את הקונפליקט עבורו?

איזו תגובה הוא יצר אצל ההורה? בטאי בצבע ובצורה כל רגש שהיה דומיננטי אצל ההורה.

*** בסדנה זו נקפיד על אווירה של קבלה וחוסר שיפוטיות על מנת לאפשר למשתתפים לעבוד ולהרגיש בנוח.

⁶ אצל: זרכין טל (2017) "ויסות רגשי-השלכות החשיפה לאירוע טראמטי"

חלק שלישי - עבודה בזוגות

שיתוף בזוגות

במקרה בו החוויה הייתה של חוסר איזון רגשי: איזה רגש היה דומיננטי? באיזה חלק היה לי קושי? מה יכול היה לסייע בעדי להיות מווסת באותה סיטואציה?
במקרה בו החוויה הייתה חוויה של ויסות רגשי מיטבי: איזה רגש היה דומיננטי? מה עזר לי?

נסו להגדיר, מתוך עבודתכן, מהו ויסות רגשי?

נסחו תובנה הקשורה לשיפור היכולת לוויסות רגשי וכתבו אותה על כרטיס. אפשר להציע - כלי שעזר לי, כלי שהייתי יכולה להיעזר בו.

מוניקה מוניקה⁷

איש אחד צעד בסופרמרקט מאחורי אמא וילדה בת שלוש, שישבה בתוך עגלת הקניות. כשהן עברו ליד מדף העוגיות, הילדה בקשה עוגיות והאמא אמרה: "לא!" הילדה התחילה ליילל ולצעוק ולהקים מהומה, אבל האם שמרה על שלוות רוחה ורק אמרה בנחת: "או-קיי מוניקה, נשארה לנו רק עוד חצי שורת מדפים של עוגיות, תיכף נסיים כאן, אל תתרגזי, רק עוד טיפה".

הן סיימו את שורת העוגיות והמשיכו הלאה, תוך דקות הגיעו לשורת המדפים עמוסי הממתקים. הילדה החלה לצעוק ולדרוש ממתקים. האמא סירבה לקנות לה. הילדה התחילה לרקוע ברגליים ולהשתולל, אבל האמא לא איבדה את העשתונות: "די, מוניקה, די, אל תתרגזי. לא נשאר לנו עוד הרבה. עוד שתי שורות ואנחנו מסיימות את הקניה. תהיי סבלנית, רק עוד טיפה".

כשהגיעו אל הקופה כדי לשלם על המצרכים, נתקל מבטה של הילדה במסטיקים הצבעוניים והיא דרשה בתוקף מסטיק. כשאמא השיבה בשלילה, עשתה שם הילדה סצנה קולנית של בכי וצעקות והאימא דיברה בקול רגוע ושקט: "מוניקה, לא להתרגז. אנחנו תכף מסיימות כאן. חמש דקות ואנחנו בחוץ ואז ניסע הביתה, ותוכלי לחטוף את התנומה שאת כל כך זקוקה לה".

האם גמרה לשלם ויצאה מהסופרמרקט אל מכוניתה. האיש שהלך אחריהן והיה עד לכל שהתרחש, יצא בעקבותיה, הדביק אותה במחצית הדרך לאוטו ואמר לה: "תסלחי לי, גברתי, לא יכולתי שלא לשים לב כיצד שמרת על קור רוחך. אני חייב להחמיא לך על הדרך שבה התנהגת עם מוניקה הקטנה".

נתנה בו האמא מבט מחויך ואמרה: "לקטנה קוראים תמי. אני מוניקה".

סיכום

הכרטיסים ועליהם התובנות יפוזרו במרכז החדר.

סבב - כל אחת תבחר כרטיס שאליו היא התחברה או תביע במילותיה תובנה שלקחה עמה מהסדנה. איזה כרטיסים ואילו תובנות?

⁷ נדלה מהרשת – מקור לא ידוע

התמודדות הצוות החינוכי במצבי קונפליקט ועם התנגדויות של הורים

סדנה לצוות החינוכי בהנחיית היועצת ו/או הפסיכולוגית

מטרות

- ביורור רגשות, מחשבות, תגובות של הצוות בעקבות מצבי קונפליקט עם הורים.
- "אני לא לבד" - שיתוף ותמיכה של הצוות החינוכי בעקבות מצבי הקונפליקט.
- ביורור המיומנויות, הכלים והכישורים האישיים הנדרשים להתמודדות יעילה עם מצבי קונפליקט.
- יצירת ארגז כלים ארגוני להתמודדות עם מצבי קונפליקט.

יש להכין מראש: רצועות רחבות של דפים לבנים ריקים, טושים/צבעים, דפים לבנים, כרטיסיות מנוילנות ועליהן כתובים מיומנויות/ כישורים/ כלים להתמודדות במצבי חיים שונים, כגון: שליטה עצמית, סבלנות, איפוק, דרכי תקשורת מקדמות, ראיית האחר ופיתוח אמפתיה, היכולת לראות מעבר, להתעלות, פנייה לעזרה – אני לא לבד, פתרון בעיות, יכולת ארגון, גמישות מחשבתית, יצירתיות, לקיחת סיכונים מחושבים, הקשבה, אופטימיות וחשיבה חיובית, הסתגלות.

מהלך הסדנה

שלב א: יושבות במעגל, כל אחת מוזמנת להיזכר בקונפליקט שחוותה כאשר מקצוע מול הורים – מתי התרחש? מה הרגשתן? מה חשבתן? מה עשיתן? איך הגבתן?

שלב ב: מתחלקות לזוגות/ שלשות ומשתפות זו את זו באירועי הקונפליקט.

שלב ג: כל משתתפת מקבלת שתי רצועות נייר ריקות.

על רצועה אחת היא מתבקשת לכתוב: כותרת לאירוע

על הרצועה השנייה – רגשות אשר הציפו אותי בזמן שמזכרתי באירוע.

שלב ד: מזמינים את כולן להניח את הרצועות על הרצפה בלב המעגל, ראשית את רצועות הכותרות וסביבן את רצועות הרגשות.

כולן מוזמנות להתבונן ברצועות. אפשר לקום ולטייל במרחב המעגל. בואו נתבונן ברצועות הרגשות, הרצועות שבמעגל הפנימי – **איילו רגשות** **אלו באמצע?** ועתה נתבונן במעגל החיצוני, רצועות הכותרות – **מה אנו יכולות לאמר על הכותרות? האם יש מכנה משותף ביניהן? מה ניתן ללמוד על הסיטואציות מתוך הכותרות? מה אנחנו רואות כאן?**

סביר להניח שיעלו רגשות מורכבים כגון: פחד, חשש, בהלה, אובדן שליטה, חוסר אונים, כעס, צער, לחץ, תסכול, אכזבה ועוד.

התנסות זו מאפשרת לכל מורה להיזכר אמנם באירועים לא פשוטים, אך התהליך מתרחש בסביבה מכילה, קשובה, רגישה ומאפשרת, כשהמטרה היא לעבד את האירועים, לבחון אותם מחדש במבט לאחור וללמוד מהם. כמו כן, המורה יכולה לראות כי היא לא לבד בסיטואציות קונפליקטואליות עם הורים וכי גם מורות נוספות נושאות עמן תחושות ורגשות לא פשוטים. ייתכן שיעלו סיפורים ומצבים המעידים על התמודדות יעילה עם קונפליקט עם הורה, ולגביהם יוזכרו גם רגשות שקשורים להתמודדות והצלחה: סיפוק, גאווה, תקווה ועוד. גם זו הזדמנות ללמידה.

שלב ה': למה המורה זקוקה כדי להתמודד באופן יעיל ומוגן עם קונפליקט?

כל אחת מוסיפה לחזור לסיפור שלה ולכתוב מה היה שם לאחריה: מה עלה לכן לפתור את הקונפליקט? האילו כישורים או כלים השתמשו? האם נעזרתן באנשים אחרים בתוך הארגון החינוכי, מחוצה לו?

בזמן שהמורות נזכרות שוב באירוע וחושבות על הדרכים בהן השתמשו כדי לפתור את הקונפליקט, נפזר במרכז המעגל כרטיסיות אשר עליהן כתובים כישורים, כלים, מיומנויות להתמודדות במצבי חיים שונים.

נזמין את המורות להתבונן בכישורים, "לטייל" ביניהם ולהוסיף לרשימת הכישורים שהן כבר כתבו, כישורים נוספים שעזרו להן באותו אירוע.

כמו כן, נזמין לבחור כלים, כישורים, מיומנויות שהן מרגישות שהיו יכולים לסייע להן באותו אירוע בדיעבד. כלים שהיו רוצות לטפח, ללמוד או לשכלל. כמובן שיש להכין גם כרטיסיות ריקות לכלים או למיומנות שלא רשומים.

במליאה נזמין את המורות לשתף בכלים שסייעו בידן במצב הקונפליקט.

נכין "ארגז כלים" של כלים, מיומנויות, כישורים. אפשר להביא ארגז כלים בפועל ולהכניס לתוכו את הכרטיסיות שהמורות בחרו. או לחילופין אפשר פשוט לצייר ארגז כלים ולרשום את הכישורים שהעלו המורות.

שיחה –

מה חסר לך? למה אני זקוקה כאשר חינוך כדי להתמודד בצורה יעילה עם מצבי קונפליקט, התנגדויות מצד הורים?

לסיום

סבב – עם מה אני יוצאת היום מהסדנה?

ניתן לבנות סדנאות המשך בהתאם למה שעלה מצד המורים:

עבודה על: שליטה עצמית, סבלנות, איפוק, דרכי תקשורת מקדמות, ראיית האחר ופיתוח אמפתיה, היכולת לראות מעבר, להתעלות, פנייה לעזרה – אני לא לבד ועוד...

מומלץ לעבוד עם המורות על תיאורי מקרה של מצבי קונפליקט עם הורה/הורים, משחקי תפקידים, תהליכי היועצות עם גורמים נוספים בתוך הארגון החינוכי לגבי מצבי קונפליקט ועוד.

קונפליקטים בין צוותי חינוך לבין הורים

סדנה לצוות החינוכי בעקבות המאמר "[לאן נולך את העלבון](#)" מאת ד"ר אורית אלפי (מומלץ להעביר את הסדנה לאחר הצגת ה**מצגת**)

מטרות

- העלאת המודעות לעלבון הרגשי שבבסיס קונפליקטים בין הורים וצוותי חינוך.
- אבחנה בין קונפליקט רגשי לבין ויכוח על עמדות/ ערכים.
- זיהוי עלבונות שכיחים במערכת החינוך והקשר בינם לבין קונפליקטים שכיחים.

רציונל

חווית העלבון מוכרת לרוב האנשים ובכללם אנשי החינוך. מורים רבים מביעים מידה של מרירות, עלבון ואכזבה מהיחס הקשה המופנה אליהם לעיתים. ד"ר אורית אלפי משרטטת במאמרה קווים להבנת הדינמיקה הפסיכולוגית של העלבון, וליישום הבנה זו לשם סיוע למורים בהתמודדות עם מצבי פגיעה ועלבון במערכת החינוך. [למאמר המלא בתוך אתר "פסיכולוגיה עברית"](#)

פתיחה

ניתן לפתוח בסרטון הומוריסטי, או להקריא את שירו של יהודה אטלס:

"כשמישהו מעליב אותי או עושה לי משהו רע
תמיד אני רוצה לתקוע לו בחזרה.
להגיד עליו משהו חכם ואיום
שיגמור אותו תכף על המקום.
אבל דווקא אז כשאני מתחמם
המילים בורחות לי ואני מגמגם
ורק אחרי שהכול עובר,
פתאום אני יודע מה הייתי אומר."

שלב א' – עבודה פרטנית - 10 דקות

כל משתתפת מקבלת דף ומתבקשת לענות בכתב על השאלות הבאות –
חישבו על קונפליקט בין הצוות החינוכי לבין הורים בו הייתן מעורבות כנשות מקצוע.
תארו את הקונפליקט -

- מה היה נושא הקונפליקט?
- מי היו המשתתפים בקונפליקט, משני הצדדים?
- מה הוא הרגש העיקרי שעלה בכם באותו אירוע?
- כיצד הסתיים הקונפליקט?
- איזו תובנה או איזה רגש מתחדדים בכן כעת, ביחס לאותו קונפליקט, ממרחק הזמן?

שיח בשלוש – 30 דקות

- אחת המשתתפות מספרת על האירוע לשתי חברות הקבוצה
- שתי המשתתפות אוספות מדבריה מילות רגש וחוויה ו'מחזירות' לה אותן בסוף דבריה.

- אילו עוצמות רגשיות אנו מאתרות מהסיפור, בקרב כל משתתפי הקונפליקט?
 - לאן 'הוליכו' משתתפי הקונפליקט את אותם רגשות?
 - אילו רגשות עולים בך כעת ולכן הם מוליכים אותך?
- יש להשתדל ששלוש המשתתפות ישתפו זו את זו.

דיון במליאה

המנחה מבקשת מהמשתתפות להעלות קונפליקטים שכיחים בין צוות לבין הורים (נושאים או תוכן עיקרי לאירועים אלה) עורכת רשימה על הלוח.

דיון לגבי כל קונפליקט:

- אלו עלבונות עלולים לעמוד בבסיס?
- מהם העלבונות שיחוש מורים? מהם העלבונות שיחוש הורים?
- אילו רגשות נלווים לעלבון? כיצד ניתן להתמודד עם רגשות אלו או להקל עליהם?
- אילו תגובות, מתוך התגובות שהוצגו במצגת, יעילות באירועים השונים שהועלו בקבוצות?

סיכום

"מהו עלבון? מבחינה לשונית המילה עלבון נקשרת למילים 'עלוב', 'עליבות'. ניתן אם כן לתאר את העלבון כתחושת פגיעה בערך העצמי של האדם, שנגרמת כתוצאה ממעשה או מאמירה של אדם אחר. עלבון אינו חייב להיות מכוון (כלומר אדם עלול להעליב אדם אחר מבלי שהתכוון לכך), אך התוצאה שלו היא תמיד תחושה של פגיעה - אם מתוכן הדברים ואם מעצם אמירתם. במקרה של מורים, עלבונות יכולים להיווצר בעקבות אמירה פוגעת של תלמיד, של הורה, של מנהל או של כל גורם אחר השותף במערכת." אורית אלפי

בחיי הארגון החינוכי יש למשתתפים ערכים שונים ועמדות שונות. פעמים רבות אנו נמצאים במצב של אי הסכמה על עמדה או ערך. מה שהופך ויכוח לקונפליקט רגשי הוא **המעורבות הרגשית** של אחד המשתתפים או שניהם. (עלבון שחש אחד המשתתפים).

זיהוי העלבון שנמצא בבסיס הקונפליקט יכול לשמש ככלי לפתרון.

שיחה מורכבת עם הורים

סדנה לצוות החינוכי בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

רציונל

לא אחת נפגשות מורות עם הורים לשיחה פרטנית אודות ילדם. שיחה חשובה כגון זו עלולה להיות מורכבת והמורות מבקשות להתכונן לקראתה מבחינה מקצועית ואישית. בסדנה זו אנו עוצרים ולומדים לזהות תחושות ורגשות שעשויים להתעורר בקרב הצוות טרום פגישה ולאן כדאי וניתן לנווט אותם בשיחה נכונה ועניינית עם ההורה.

מטרות הסדנה

- הגברת תחושת הביטחון של המורה ביכולתה לנהל שיחות מורכבות עם הורים.
- מתן כלים לבנות את השיחה בדרך שתאפשר מרחב שיח מקדם ומיטבי.
- העמקת המודעות לרגשות על מנת להתמודד עם רגשות מורכבים.
- היכרות עם כלי לניהול שיח מיטבי ומועיל עם הורים, המבוסס על גישת "המיקוד בפתרון".

מהלך הסדנה

פתיחה – תגובות:

על הרצפה נפזר פתקים ועליהם כתובות תגובות רגשיות ואחרות המתחילות באות "מ": מלחץ, מפחיד, משעשע, מאיים, מצחיק, מאתגר, מדליק, מחייב, מעצים, מרדים, מעצבן, מותח, מרתיע וכו'. המנחה תקריא סיטואציה מורכבת הקשורה למפגש בין הורים למורים. המשתתפות נעמדות ליד התגובה המתאימה ביותר לתחושתן לאור הסיטואציה שהוצגה ורושמות לעצמן על דף את המילה המתאימה. בסוף התרגיל נוצר "מאגר מילים אישי לכל אחת" המייצג את התחושות שלה אל מול הסיטואציות שהוצגו.

הסיטואציות:

- תלמיד נפצע בטיול, עלייך להתקשר להודיע להורה.
- קיבלת טלפון עצבני מהורה – "למה הורדת את הבן שלי הקבצה במתמטיקה?" (תיכון)
- קיבלת טלפון מהורה – "למה הבן שלי לא נכנס לתוכנית מחוננים?" (יסודי)
- קיבלת טלפון מהורה – "הבן שלי חזר עם 'חבורה' על המצח, למה לא התקשרת לדווח?" (גן)
- בוועדה הורה צועק עלייך ומאשים שלא עשית עד עכשיו כלום כדי לעזור לבנו/ בתו.
- הורה מתפרץ לחדר המורים ודורש בתוקף לדבר אתך עכשיו!
- בוואטסאפ הכיתתי התקבלה הודעה כועסת מהורה שקובל על בוחן פתע שערכת היום בכיתה, ומזמין עוד הורים להביע דעתם על כך.
- היה אירוע משמעת/ אלימות בבית"ס ועלייך להתקשר להורים של התלמידים המעורבים.

בנוסף, נאפשר למשתתפות להציע עוד סיטואציות מהחוויה האישית שלהן.
איסוף ודין בעקבות ההתנסות - שיח פתוח בקבוצה

שאלות לבירור אישי של התחושות במהלך התרגיל (שאלות להדהוד, לא לענות בקול):
הסתכלי על מאגר המילים שרשמת, כמה חיוביות? כמה שליליות? ניטרליות? האם יש מילה שמפתיע אותי שהיא ברשימה? האם יש מילה שחוזרת על עצמה? האם יש שאלה שהייתי רוצה להפטר ממנה, לא שייכת אליי/ לרשימה? מילה שהלוואי שהייתה ברשימה שלי. האם יש משהו משותף לרגשות ברשימה?

מיפוי קבוצתי: נתבונן על הרשימות המונחות על הרצפה באלו מילים הקבוצה השתמשה יותר? באילו מילים כלל לא? מה זה אומר על הקבוצה?

סיכום במליאה: ניתן לכתוב את התחושות, תגובות השונות על גבי הלוח. לבחון יחד את התחושות שעלו. דומות? שונות זו מזו?

חלק שני:

בהיותנו מודעות לתחושות ולרגשות שעלו בנו ננסה לשהות בהם לרגע. ננסה להבין מה מסתתר מאחורי הרגש וכיצד רגש זה משפיע על ההתנהלות המקצועית שלי מול ההורים.

לקראת שיחתן הבאה עם הורים הנכן מוזמנות לחזור למודעות ולהכרה בחוויה שלכם ולגשת לשיחה עמם ההורים מתוך התכוונות, הן לאדם שמולכן על רגשותיו וצרכיו מכן, והן לאדם שאתן, על רגשותיכן והמשימות העומדות בפניכן.

לפניכן כלי שמבוסס על "גישת המיקוד בפתרון" כהכנה לשיחה מיטבית עם הורה. (מצ"ב בנפרד דף למשתתפים).

גישת המיקוד בפתרון

"גישת המיקוד בפתרון היא גישה לתכנון אסטרטגי המתמקדת בפתרון מועדף למימוש יעד או מטרה. הגישה דוחה תפיסות המתבססות על אבחון בעיה, חקירתה והסקת מסקנות ה"מיקוד בפתרון" focus on solution הינו גם גישה וגם כלי למדריכי מנהלים ו/או מנהלים, המעוניינים להוביל מהלכים פדגוגיים בארגון החינוכי ומעדיפים לדעת לאן הם הולכים." עודד בן מנחם, אבני ראשה

מה בין מיקוד בבעיה למיקוד בפתרון?

מיקוד בבעיה	מיקוד בפתרון
מה לא נכון	מה נדרש
מה יש לתקן	מה פועל
אשמה	התקדמות, בעלות, אחריות אישית
שליטה	השפעה
מיקוד בעבר	מיקוד בהצלחות העבר
המומחה "יודע הכל"	שיתוף פעולה
פגמים וחולשות	משאבים וחוזקות
מורכבות	פשטות
הגדרות	פעולות

הביטו בטבלה, שאלות הנחיה –

- מה ההבדלים בין האישות?
- יתרונות וחסרונות של כל גישה
- מי את יותר כאדם?
- מי את יותר כאשת מקצוע?

ניתוח ועבודה בעקבות מתן הכלי

- נחלק את המשתתפות לרביעיות. כל רביעייה תבחר באחת מהסיטואציות שניתנו מקודם, או לחילופין שאחת המשתתפות הציעה מניסיונה, ותתנסה במשחק תפקידים, אך כעת מתמקדים ומכוונים את השיח לקראת התמקדות בפתרון.
- נבנה יחד מסמך עקרונות שמותאמים לגישת המיקוד בפתרון בהתאם לסיטואציה הנבחרת, כהכנה לשיחה עם ההורה.
- נציג במליאה את המסמכים שנבנו.

לסיום: סבב – ציקרון שאני מאמנת מלישת "המיקוד בפתרון".

"במקרה הכינותי מראש..."

תפיסת הקונפליקט כמנוף לקידום השותפות
סדנה לצוותי חינוך בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

מטרות

1. העמקה ודיון במהות המושג "קונפליקט ביחסים".
2. קידום השיח המיטבי בין ההורים לבין הצוות החינוכי.
3. בחינת קונפליקטים שונים והשפעתם על הרגש ועל התגובה האוטומטית.
4. בחינת דרכים חלופיות לפתרון קונפליקטים תוך הקשבה אמפתית.
5. הכרת כלי להתמודדות עם קונפליקט ותרגול השימוש בו.

פתיחה

אי הסכמות הן חלק מהקשר האנושי הבין אישי. קונפליקטים מהווים חלק בלתי נמנע ממערכות יחסים. כבני אדם, חשיבתנו שונה והפרשנות שאנו נותנים לאירועים שונים בתוך מערכות היחסים, שונה גם היא. אפשר לראות קונפליקטים גם בראייה חיובית. לא אחת, הם אלו המזמנים את הצדדים המעורבים לחשיבה נוספת, להתבוננות נוספת ומספקים הזדמנות לשיח משותף ששיאו מתורגם לאמפתיה כלפי הצד השני ולהכלתו, לצד השאיפה למצוא פתרונות שיהיו מקובלים על שני הצדדים ובאחריותם.

חלק א

אפשרות ראשונה – שמש אסוציאציות: המנחה תרשום על הלוח את המילה "קונפליקט" ותזמין את המשתתפות לשתף באסוציאציות שהמושג מעורר בהן. אפשרות שנייה – המנחה תפזר על הרצפה הגדרות, פתגמים ומשפטים בנושא קונפליקט. כל משתתפת תבחר במשפט אחד אשר מעורר בה מחשבה או זיכרון. במליאה כל משתתפת תסביר כיצד המשפט שבחרה מתחבר להבנתה את המושג קונפליקט. המנחה תסכם את ההתייחסות להגדרות השונות. (ראי [נספח](#) ובו דוגמאות למשפטים)

חלק ב בזוגות

- המנחה תניח על הרצפה דפים צבעוניים. כל משתתפת תבחר דף בצבע שמתחבר בעיניה למשמעות שהיא נותנת למילה קונפליקט.
 - בצדו האחורי של הדף תענה על השאלות הבאות -
 - היזכרי בקונפליקט שחוויית כאשת מקצוע מול הורים. מה היה נושא הקונפליקט?
 - מי היו המעורבים בו?
 - איזה רגש ליווה אותו?
 - מה הייתה עוצמתו מ 1-10?
 - אלו מחשבות עלו בך תוך כדי האירוע?
 - אם היה זה קונפליקט מתמשך בו עורבו גורמים חיצוניים, מי היו המעורבים?
 - כיצד הסתיים?
 - במחשבה לאחור, האם ניתן היה לפעול אחרת כך שהאירוע יסתיים אחרת ולשביעות רצונם של כל המעורבים?
 - איזו תובנה עלתה בך בעקבות אותו אירוע?
- הזוגות ישתפו זו את זו באירוע, ברגש ובתובנות שעלו.

חלק ג במליאה

לקראת המליאה המנחה תשרטט על הלוח טבלה בת ארבע עמודות: הצבע, האירוע, הרגש שליווה (1-10) והתגובה.

המנחה תבקש מכל אחת מהמשתתפות להתייחס לעמודות הנ"ל.

מה אנו למדות? מה המסקנה?

המנחה תציג בפני המשתתפות את אחד הכלים לשיח מיטבי עם הורים (**חות"ם** או **"בין השורות"**) ותזמין אותן לתת כעת פרשנות אחרת ולאורה לבחון שוב את הרגש ואת התגובה. אפשר לבקש מתנדבת שתציג את האירוע שלה כך שיודגם באמצעות הכלי הנבחר. המנחה תוכיח את הקשר שבין הפרשנות לאירוע לבין הרגש והתגובה. כאשר הפרשנות שלילית גם הרגש והתגובה קיצוניים ומעצימים את הקונפליקט. לעומת זאת כאשר אדם מזהה ונותן פרשנות חיובית לטענות הורים ורואה בהם כהזדמנות לשיח ולהבהרות הרגש משתנה וכך גם התגובה.

לסיכום

מה התופנה צמח אתן יוצאות מהמפגש?

נספח

משפטים בנושא 'קונפליקט':

- הקונפליקטים בלתי נמנעים במרחבי השיח עם אחרים.
- קונפליקטים הם חלק ממערך השיח האנושי.
- יש לראות קונפליקטים גם בראייה חיובית.
- הקונפליקט מזמן לנו הזדמנות לשיח מכיל ואמפתי ביחד עם הרצון למציאת פתרונות.
- "בית הלל ובית שמאי, אף על פי שהיו ביניהם חילוקי דעות קשים לא מצאו ביניהם חילוקי לבבות, וקיימו האמת והשלום אהבו".
- בניהול קונפליקטים – סבלנות, סובלנות ואדיבות הן כוח.
- קונפליקט הינו עימות, סכסוך, ריב שבבסיסו אגו פגוע.
- קונפליקט הוא התנגשות בין צדדים שלהם מטרות או ערכים סותרים.
- קונפליקט הוא אי הסכמה על צרכים, המעיב לא פעם על מערכות יחסים.
- במקום בו נפגשים אנשים תמיד יהיו קונפליקטים ואלה מזמנים לנו הזדמנות לשיח מכבד ולמציאת פתרונות.
- "כשהפילים רבים, הדשא סובל" פתגם הודי.

אפשר להוסיף משפטים כראות עיניכם.

משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה
תחום הורים ומשפחה

מצטרפים
מדריך שפ"י לבניית קשר
ושותפות חינוכית
צוות-הורים

מדיניות, מידע, פעולות, כלים

מפגשים משותפים להורים ולצוות החינוכי לחיזוק השותפות החינוכית

יחסי האמון בין ההורים לבין הצוות ותחושת השייכות בקרב שתי הקבוצות מהווים תשתית למערכת יחסים מיטבית. האחריות על בניית השותפות החינוכית והעמקת הקשר מוטלת על אנשי החינוך. קשר אשר מבוסס על כבוד הדדי, הכרה והוקרה. תשתית של מערכת יחסים מבוססת אמון אשר משפיעה לטובה על התרבות הארגונית החינוכית, ואף יכולה לסייע בהתמודדות עם מצבי אי הסכמה וקונפליקטים.

בהנחה שהשותפים יכירו כל אחד בחשיבות האחר, יפעלו מתוך אמון וכבוד ויתקשרו על בסיס ערכים משותף נצפה, שהשיח יהיה מקדם ומעצים עבור הילד והמתבגר וכן עבור ההורים והצוות החינוכי. הן בשגרת השותפות ובשיח היומיומי והן בתקשורת במצבי קונפליקט.

חלק זה כולל רעיונות לסדנאות ומעגלי שיח של הצוות החינוכי עם הנהגת ההורים:

- [קידום תקשורת חיובית ומקדמת בין אנשי חינוך והורים.](#)
- [סדנת הכנה לצוות החינוכי לקראת המפגש עם ההורים.](#)
- [מפגש הורים צוות.](#)
- [מעגלי שיח בנושא "מעורבות הורים".](#)
- [סדנה: לקוף יש בעיה...](#)
- [חמשת מצבי התפיסה.](#)

קידום תקשורת חיובית ומקדמת בין אנשי חינוך והורים

סדנה לצוות החינוכי וסדנה משותפת לצוות החינוכי וההורים
בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

רציונל

שותפות חינוכית בין המערכת החינוכית לבין ההורים תורמת לקידומו ולהתפתחותו המיטבית של הילד והמתבגר, וכן מעצימה את תחושת המסוגלות של צוותי החינוך ושל ההורים.

המשפחה והמסגרת החינוכית מהוות שני נדבכים מרכזיים בחייו של הילד. מחקרים מצביעים על חשיבות הקשר בין הסביבה הביתית לבין המסגרת החינוכית. קשרים חיוביים בין שתי המערכות תורמים להתפתחות מיטבית של הילד, להישגים לימודיים טובים יותר, לרווחתו הנפשית ולהפחתת האפשרות למצבי סיכון. למורים ולהורים תרומה ייחודית להתפתחות הילד ואין הם יכולים להחליף זה את זה. (BRONFENBRENNER, 1979)

יחסי אמון בין ההורים לבין הצוות ותחושת השייכות בקרב שתי הקבוצות הם תשתית למערכת יחסים יעילה. האחריות על בניית השותפות החינוכית והעמקת הקשר מוטלת על אנשי החינוך. קשר שמבוסס על כבוד הדדי, הכרה והוקרה. תשתית של מערכת יחסים מבוססת אמון משפיעה לטובה על התרבות הארגונית החינוכית ואף יכולה לסייע בהתמודדות עם מצבי אי הסכמה וקונפליקטים.

בהנחה שהשותפים יכירו כל אחד בחשיבות האחר, יפעלו מתוך אמון וכבוד ויתקשרו על בסיס ערכים משותף – נצפה שהשיח יהיה מקדם ומעצים הן עבור הילד והמתבגר והן עבור ההורים והצוות החינוכי, הן בשגרת השותפות ובשיח היומיומי והן בתקשורת במצבי קונפליקט.

זרקור למנהל/ת

חשוב ומומלץ שנציגות ההורים המוסדית והיו"ר שותפים לתכנון המפגש החל משלב החשיבה ועד להשתתפות הפעילה בסדנאות. נציגות הורים שתהיה שותפה ותזדהה עם מטרות המפגש יכול לסייע רבות להצלחת התהליך ולהעלאת מספר המשתתפים בו מקרב ההורים. לפיכך, חשוב להזמין את נציגות ההורים המוסדית למפגש חשיבה ותכנון מקדים בו יוצגו הרציונל, הרקע, המטרות והתכנית. מומלץ לשתף את נציגות ההורים ברעיונות ובתכנים ולהיות מוכנים לבצע התאמות נדרשות עבור אוכלוסיית ההורים הספציפית של הארגון החינוכי, מתוך התחשבות וגמישות. גם את ההזמנה מומלץ לתכנן במשותף ואף להוציאה עם חתימה של יו"ר נציגות ההורים לצד חתימת המנהל.

סדנת הכנה לצוות החינוכי לקראת המפגש עם ההורים

בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

מטרות

- לעורר בקרב הצוות אמפתיה וחיבור למקום ההורי.
- לאפשר לחברות הצוות להתבונן על התפיסות שלהן כנשות חינוך וכאימהות.⁸
- תיאום ציפיות ושיתוף בחששות לפני המפגש המשותף עם ההורים.

משך הסדנה – כשעתיים

למנחה

על המנחה לקחת בחשבון את עיתוי הסדנה, אם היא נערכת על רקע מצב משברי מתמשך (לדוגמה- תקופת הקורונה) או כחלק מעבודה פרואקטיבית.

יש להכין דפי שאלות והיגדים לעבודה האישית בכל פעילות, כמספר המשתתפות.

פעילות 1 – מסרים מהעבר

עבודה אישית

- חשבי על אחד מהוריך, איזה מסר העביר/ה לך ביחס למערכת החינוך, למורים ללמידה? כתבי את המסר.
- חשבי על תפקידך כמורה, היכן מסר זה משפיע על תפקודך כמורה?
- האם עמדותיך כיום כהורה שונות או דומות לעמדותיהם של הוריך?

בזוגות

כל משתתפת משתפת את בת הזוג במסרים שכתבה. בת הזוג מקשיבה אבל לא שואלת ולא מתערבת. בתום דברי המשתתפת המאזינה מהדהדת את הסיפור כפי שהיא זוכרת אותו, אילו רגשות או אסוציאציות הסיפור עורר בה. מתחלפים בתפקיד.

פעילות 2 – ציפיות כהורים וכמורים שלב א עבודה אישית

כל משתתפת מתבקשת להשלים את ההיגדים הבאים:

1. כהורה, אני מרגישה כלפי מערכת החינוך.....
2. כהורה, אני מצפה מהצוות החינוכי.....
3. כמורה, אני מרגישה כלפי ההורים.....
4. כמורה אני מצפה מההורים....

⁸ את אותם אנשי צוות שאינם הורים נזמין לחשוב על המשימות כ"ילדים של" או כדודה של, מורה של.. וכל כיוון אחר שיהיה מדויק ומכובד עבורם. יתכן שיהיה מי שיבחר להתבונן דווקא ממבט של "לא הורה" וזה בוודאי לגיטימי וחשוב. העיקר, להיות מאוד רגישים כלפי הסטטוסים השונים בצוות החינוכי.

* עבור חברות צוות שאינן אמהות ניתן להשתמש בהיגדים הבאים:
 כשהייתי תלמידה הורי ציפו ממערכת החינוך...
 מה חושבים הורי על מערכת החינוך היום?...

שלב ב חלוקה לשלישיות

- מה הן הרגשות, הציפיות שלי כהורה ממערכת החינוך?
 - מה הן הציפיות והרגשות שלי במורה מההורית?
 - האם הציפיות והרגשות ככל אחד מהכובעים דומות? שונות? סותרות? משלימות?
 - מה אני עושה ומה ארצה לעשות כדי להיות המורה שצוה על הציפיות?
- * עבור חברות צוות שאינן אמהות ניתן להשתמש בהיגדים הבאים:
 מה היו הציפיות של הורי ממערכת החינוך?

שלב ג במליאה

התבוננתן על עצמכן כנשות מקצוע מול ההורים ועל עצמכן כהורים מול אנשי המקצוע.
 שני מבטים מקבילים או שמא מצטלבים?

- מה התעורר בכן בעקבות המשימות השונות?
- האם גיליתן משהו על עצמכן כנשות חינוך?
- האם גיליתן על עצמכן משהו כהורית?
- מה דומה או שונה בתפיסות שהיו להוריכן לבין אלו שלכן כיום?
- כיצד משפיעים "מסרים מהעבר" על תפיסת התפקיד שלכן היום?
- מה משמעות "הכובע הכפול" בחייכן (מה זה עבורכן להיות "הורה-מורה"?)
- איפה כפף התפקידים פוגש אתכן:
 מול ילדיכן?
 מול הורי ילדיכן?
 מול תלמידיכן?
 מול הורי התלמידיים?
- איילו ציפיות אתן מחזיקות בעקבות כפף התפקידים – מעצמכן, ממורי ילדיכן ומההורית של תלמידיכן?
- איילו השפעה יש לציפיות הללו?
- מה לדעתכן עשוי לעלות במפגש שלכן עם הורי התלמידיים?

סיכום: המנחה חוזרת בקצרה על עיקרי הדברים שעלו, כגון ציפיות או חששות שחוזרות על עצמן.

מפגש הורים צוות

בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

יחסי האמון בין ההורים לבין הצוות ותחושת השייכות בקרב שתי הקבוצות משמשים תשתית למערכת יחסים מיטבית. מערכת יחסים מבוססת אמון משפיעה לטובה על התרבות הארגונית החינוכית, ואף עשויה לסייע בהתמודדות עם מצבי אי הסכמה וקונפליקטים.

בהנחה שהשותפים יכירו כל אחד בחשיבות האחר, יפעלו מתוך אמון וכבוד ויתקשרו על בסיס ערכים משותף – נצפה שהשיח ביניהם יהיה מקדם ומעצים הן עבור הילד והמתבגר והן עבור ההורים והצוות החינוכי, הן בשגרת השותפות ובשיח היומיומי והן בתקשורת במצבי קונפליקט.

מטרות

- קיום שיח ערכי-חינוכי משותף הורים וצוות החינוך.
- מציאת ערכים חינוכיים משותפים המהווים בסיס לתקשורת מיטבית בין הורים לבין הצוות החינוכי.

משך הסדנה – כשעתיים

למנחה: הכנת כרטיסי ערכים ודף שאלות לכל קבוצה

פתיחה – מערכת יחסים מבוססת אמון בין הורים לצוות החינוכי משפיעה לטובה על התרבות הארגונית החינוכית. ניתן לבנות תשתית כזו על בסיס ערכים משותפים. ערכים מוגדרים כצרכים חברתיים, לא גלויים, לעיתים לא מודעים, שנמצאים בבסיס ההתנהגות הגלויה שלנו. אנשי חינוך והורים מגיעים לקשר משותף עם ערכים אשר מבוססים על חוויותיהם המוקדמות. ערכים אלו משפיעים במידה רבה על התנהגות השותפים בקשר.

ניתן להתייחס לערכים שונים הרלוונטיים לקשר זה, חלקם ערכים אישיים; כגון סקרנות, הגינות, הישגיות. חלקם ערכים עם אופי יותר חברתי כגון; משפחתיות, כבוד למדינה, לחוקים ועוד. חלקם מהותיים לאחריות הארגון החינוכי וההורים כגון; אמון, כבוד, שקיפות ועוד, ואחרים מהותיים לקשר בינאישי כגון; כבוד לזולת או הקשבה. שיח משותף בנושא ערכים יאפשר למשתתפים להכיר ולכבד את הערכים השונים של האחרים בקשר, ואף יוכל להוביל למציאת מכנים משותפים שיסייעו לקדם שיתופי פעולה ולבסס יחסי אמון.

מעגלי שיח בנושא ערכים

נשב בקבוצות של שמונה משתתפים - ארבע נשות צוות וארבעה הורים. על שולחן מרכזי בכל קבוצה נניח קלפים עליהם רשומים ערכים שונים. ההוראה למשתתפים – בחרו ערך משמעותי אשר חשוב לכם באופן אישי ואשר הייתם רוצים שיבוא לידי ביטוי בארגון החינוכי שלכם.

1. פתיחה

כל משתתף בוחר קלף ערך ומציג את הקלף שבחר - ניתן להיעזר בשאלות הבאות:

- מדוע בחרתי בערך זה?
- מה משמעות ערך זה עבורי?
- האם אני מצליח ליישם ערך זה בביתי/ בחינוך ילדי/ בעבודתי?
-

המשתתפים האחרים יכולים להציג שאלות אך לא להביע דעות.

2. שיח קבוצתי

ניתן להיעזר בשאלות הבאות:

- אילו ערכים דומים עלו בקבוצה?
- אילו ערכים מנוגדים עלו בה?
- איזו תקשורת ואיזה שיח צריכים להתנהל בינינו על מנת ליישם ערכים אלו?
- איך השפיעה עלי העובדה שאנחנו בקבוצה מעורבת?
- מה תרם לי המפגש המשותף של ערכי המורים וערכי ההורים?
- עם איזו מחשבה או הרגשה אני יוצא מהשיחה?

3. סיכום

- בחרו יחד שני ערכים אשר לאורם תרצו לחנך את הילדים בעזרת עבודה במקביל בארגון החינוכי ובבית.
- חשבו על פעילויות בבית ובארגון החינוכי שניתן ליזום/לארגן כדי לקדם ערכים אלו בקרב הילדים.
- נסחו תובנה אחת בנוגע לתהליך הקבוצתי.

סיכום במליאה

נציג מכל קבוצה יקריא את תובנות הקבוצה. ואת הרעיונות לפעילויות. המנחה תאסוף את הפעילויות והתובנות כבסיס לתכנון עתידי. מומלץ לצרף לכאן קטע קריאה יפה או שיר על ערכים/ חינוך/ שותפות...

לאחר הסדנה, הצוות המוביל יבחן את התובנות והרעיונות שעלו ויתכנן צעדים יישומיים. רצוי מאוד לשתף את צוות המורים וההורים בצעדים היישומיים.

מעגלי שיח בנושא "מעורבות הורים"

סדנה משותפת להנהגת הורים ולצוות החינוכי
בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית וצוות ניהול

מטרות

- ניהול שיח בין הורים לבין מורים למען קידום השותפות החינוכית.
- הכרה בחשיבות הדוגמה האישית ומעורבות ההורים.
- הגדרת תחומי המעורבות והשותפות.

מהלך הסדנה: מעגלי שיח

אנו מזמינים אתכם לתהליך של דיאלוג במעגלי הקשבה ושיח על מנת לאפשר מקום בטוח להידברות ולהקשבה הדדית בין הקהילות השונות. התהליך יאפשר לכולנו לעסוק בסוגיות שעולות בתוך הקהילה בעזרת דפוסי תקשורת של הידברות כנה ואותנטית והקשבה ללא שיפוט. יחד נוכל ליצור מארג חברתי המבוסס על כבוד, קבלת השונות וחיזוק המשותף.

מטרות מעגלי השיח

גיבוש הקהילה בדרך חווייתית השמה דגש על המפגש האנושי. רכישת כלים לשיפור התקשורת, פיתוח ההקשבה ותרבות השיחה. יצירת מרחב בטוח ומאפשר בו יכול להתרחש שינוי. פתרון קונפליקטים וקבלת החלטות. חיזוק משותף של ערכי הליבה והערכים הטמונים "תחת" העימותים והאתגרים. לאפשר למשתתפים לזהות ולהעלות צרכים ורגשות. לעודד כנות, אותנטיות, צמיחה ושיתוף. להיזכר במכנה המשותף ובמטרות המשותפות. לשמש דוגמה אישית לתלמידים.

מעגלי שיח בנושא מעורבות הורים

המשתתפים מתחלקים לשש קבוצות ע"פ שכבות הגיל. בכל קבוצה ישבו הורים, מחנכות ומורה מקצועית אחת לפחות.

כללי מעגל השיח (מודפסים לכל קבוצה):

לכל אחד יש זכות דיבור על פי סדר הישיבה.
לכל דובר יינתן זמן דיבור שווה.
יש לאפשר לדובר לומר את דבריו ללא הפרעה.
יש להקשיב לדובר תוך שמירה על קשר עין אתו.
ניתן לדלג על תור של מי שאיננו מעוניין לדבר.
מה שנאמר במעגל נשאר במעגל.
לא עוזבים את המעגל.
יש לדבר בכבוד, בנועם ובדרך ארץ.
כל אחד מדבר בשם עצמו.

השאלות שיידונו בקבוצה:

מהי מעורבות הורים בחיי התלמידים - באילו מעגלים היא באה לידי ביטוי?
מהו הערך המוסף של מעורבות ופעילות הורים בבית הספר ובגן?
מה בין מעורבות הורים לדוגמה אישית?
איזו דוגמה אישית אני רוצה לתת לילד שלי/ לתלמיד שלי?

*ניתן לבקש גם שיציעו רעיון לפרויקט שכבתי בו הורים יהיו מעורבים ואחראיים על הובלתו
ואשר אותו יישמו אותו לאורך השנה.

סיכום במליאה

תובנות הקבוצות בנושא המעורבות בחיי בית הספר והגן:

- מהו הערך המוסף של מעורבות ההורים במסגרת החינוכית?
- באילו תחומים ההורים מעוניינים לתרום?

הערה למנחה: יתכן שההורים יתייחסו לרצון שלהם למעורבות בארגון החינוכי. אפשר לתעד את הנושאים בהם היו רוצים להיות מעורבים ולבחון את ההתכנות המעשית לכך במסגרת מפגשי צוות מוביל.

הקרנה

[סרטון לסיכום](#)

“הדרך הנכונה לחנך בני אדם היא להיות להם לדוגמה” (אלברט איינשטיין)

לקוף יש בעיה...

סדנה להורים ולצוות החינוכי בהשראת ספרה של ג'וליה דונלדסון
בהנחיית יועצת ו/או פסיכולוגית

רגע למחשבה...

"אקדתי את אמא!"

"אל תבכה קופיץ, אמר פרפר נחמד."

"נא לא לק את אמא תיכף ואיך."

"בוא נחשוב ביחד. תמיד לי, מה אדלף?"

"אדלף יותר ממני - איזו שאפה!"

זהו סיפור על קופיץ ופרפר, הקופיץ הקטן נותן לפרפר סימנים כדי שיעזור לו למצוא את אמו, אולם הפרפר מתבלבל ומתבלבל. האם הם יפגשו, בין כל החיות, את אמו של הקופיץ? לכאורה, סיפור פשוט על קופיץ שמחפש את אמו. אולם, אם נתבונן מעבר לסיפור הפשוט נמצא כאן סיפור שיעקרו תקשורת בין שניים. תקשורת לא ברורה שמובילה לטעויות רבות. נושא נוסף שעולה מהסיפור הוא היחסים הנרקמים בין עוזר לנעזר, כשאני נתקל בבעיה כיצד אני פותר אותה? מתמודד לבד או שאני מבקש עזרה? עד כמה אני סומך על מי שעוזר לי? מתי אני נחלץ עבור האחר? אפשר להתייחס למצבים שונים אפשריים, בעיה אישית או בעיה בינאישית. ועוד...

מטרות

- בחינת הקשר והתקשורת: הורה – איש חינוך.
- ניתוח אירועים וסיטואציות לצורך למידה (איתור גורמים מקדמים / מעכבים בתקשורת).
- ציון דרכים לשיפור הקשר והתקשורת בין ההורים לבין הצוות החינוכי.
- הקניית כלי עזר להתבוננות על "בעיה" - חמשת מצבי התפיסה.

שלב א

בוחרים שני מתנדבים שיקראו את הסיפור בקול (אחד פרפר והשני קופיץ)
שאלה לדיון - אל מהי הפציה?

הערה למנחה: בשלב הזה אפשר להסביר את חמשת מצבי התפיסה ולנתח את הסיטואציה באמצעות מודל חמשת המצבים. לחילופין, ניתן להסתפק בחלק מהמצבים רק לשם התרגול והבנת הדרך לתקשורת מקרבת.

שלב ב

- מניחים על השולחן ציורים של פרפרים וקופיפים מבקשים מכל משתתף לחשוב על סיטואציה של קושי בתקשורת שחווה עם מחנך, מורה או הורה.

עבודה אישית בכתיבה על דף -

- **כל משתתף בוחר ציור של פרפר או קופיף בהתאם למה שהוא הרגיש באותה סיטואציה, עליו לתאר - מה ראית? מה שמעת? מה הרגשת? אלו מחשבות חלפו בראשך? במהלך אותה סיטואציה.**
- **לאחר מכן, חשוב על עצמך בתפקיד האחר (הפרפר או הקופיף) עליך "להיכנס לנעליו", כיצד אתה נראה באותו אירוע. כיצד מסתכל עליך האדם האחר? אילו תחושות עולות בך כאשר אתה מביט מנקודת מבטו של האחר? אילו אמונות וערכים מניעים אותו? למה הוא זקוק? אילו יכול היה לבקש ממך משהו, מה הוא היה מבקש? מה הוא מרגיש היום כלפי מה שקרה? מה ניתן ללמוד על האירוע מנקודת מבט זו?**
- **אילו היית "זבוב על הקיר" במצב זה אתה נמצא בעמדת "צופה" הניטרלי, שרואה את האירוע בלי לתת לו פרשנויות. כיצד היית רואה את הסיטואציה, מה אתה רואה כשאתה מנותק מהאירוע וצופה עליו? אילו אדם זר שאינו יודע את שפתך היה נוכח באירוע מה הוא היה רואה או שומע? כיצד אתה נראה? במה עוד ניתן להבחין מעמדת הצופה? מה ניתן ללמוד על האירוע מנקודת מבט זו?**

מליאה

משתפים בסיטואציות ובתובנות, מסכמים את הרעיונות שעלו לשיפור התקשורת. שאלות מנחות לדוגמא:

- **האם הצלירה וההתבוננות מזוויות שונות על אותה סיטואציה אפשרו לך לחשוב אחרת על הבציה? האם מצאת "פתרון" אחר מהפתרון שמצאת מלכתחילה?**
- **האם הידע הזה יכול לעזור לך להיות בתקשורת ברורה יותר?**
- **האם באותה סיטואציה בחרת להיות צוער או נצער? האם קיבלת מענה?**
- **מה חשב לך שיהיה באדם שאתה בוחר להיעזר בו?**
- **מה גורם לך לרצות לעזור לאחר?**
- **מה תוכל לקחת איתך, לאור השיח והספר?**

על "מצבי תפיסה":

"מצבי תפיסה" הינם זוויות התבוננות שונות על אותה התרחשות. יוסי קדמי מבחין בין חמישה מצבי תפיסה שונים. מצבי התפיסה אחראים במידה רבה על הגישה, המחשבות והפרשנויות שאנו נותנים לסיטואציות שונות, ולכן גם על התגובות וההתנהגויות שלנו. מודעות למצבי התפיסה השונים מאפשרת לאדם גמישות ותנועה. ויסות עצמי, העמקת הבנה ואמפתיה לאחר. כמו כן, המודעות לשונות בין מצבי התפיסה השונים מסייעת בקבלת החלטות טובות ומשפרת את התקשורת הבינאישית.

נספח: חמשת מצבי התפיסה

על פי ספרו של ד"ר יוסי קדמי "להפוך לאומן החיים הטובים עם NLP"

מצב תפיסה ראשון

המצב הטבעי שלך, כאשר אתה ב"נעליים שלך", מחובר לעצמך, רואה את ההתרחשות, שומע ומרגיש את התחושות הפיזיות כאילו זה מתרחש עכשיו.

שאלות אופייניות למצב זה: **מה ראית? מה שמעת? מה הרגעת? אילו מחשבות חלפו בראשך?**

מצבי התפיסה האחרים, הם מצבים "מופרדים" מעצמך.

מצב תפיסה שני

אתה נמצא בנעליו של האחר. אתה מצליח להרגיש את הפחדים והחששות של האחר, את חולשותיו, את הרצון שלו לשמור ולהגן על עצמו, מצב זה מסייע להרגיש אמפתיה כלפיו.

שאלות אופייניות למצב זה: **כיצד אתה נראה באתו? איך תחושות צוללות בק כאשר אתה מביט מנקודת מבטו של האחר? איך אמונות וצרכים מניעים אותו? למה הוא זקוק? איך יכול היה לבקש ממך משהו, מה הוא היה מבקש? מה הוא מרגיש היום כלפי מה שקרה? מה ניתן ללמוד על האירוע מנקודת מבטו?**

מצב תפיסה שלישי

אתה נמצא בעמדת "צופה" הניטרלי, שרואה את האירוע בלי לתת לו פרשנויות. כמו זבוב על הקיר, בנקודת מבט זו אין רגשות, אתה מבחין רק בעובדות ובדברים שניתן לשמוע ולראות. מצב זה מסייע למתן את הרגשות הסוערים ומאפשר לראות את העובדות עצמן.

שאלות אופייניות למצב זה: **מה אתה רואה ושומע? איך אדם זר שאינו יודע את שפתך היה נוכח באירוע מה הוא היה רואה? כיצד אתה נראה? במה עוד ניתן להבחין מעמדת הצופה? מה ניתן ללמוד על האירוע מנקודת מבטו?**

מצב תפיסה רביעי

אתה רואה, שומע ומרגיש מתוך נקודת מבטם של כל אלה שיכולים להיות מושפעים מהסיטואציה. נקודת מבט המשקפת את כל המעורבים באירוע והמושפעים ממנו (נקודת מבט אקולוגית)

שאלות אופייניות למצב זה: **כיצד נראה האירוע מהצנייט שלהם? מה הם חושבים ומרגישים? כיצד הם היו רוצים שתביט על האירוע הזה? מה היה כל אחד מהם אומר לך? מה אתה יכול ללמוד מכל אחד מהם? איזו השפעה יש לאירוע עליהם? מה ניתן ללמוד על האירוע מנקודת מבטו?**

מצב תפיסה חמישי

אתה מביט על האירוע מנקודת מבט גבוהה, מתחבר אל משהו הרבה יותר גדול ממך, שימשיך להתקיים הרבה אחר כך. נקודת מבט כוללת, עליונה מרמת היקום, הזמן האינסופי, הסתכלות על העתיד הרחוק.

שאלות אופייניות למצב זה: **כיצד משפיעה נקודת המבט הצליונה על ההתייחסות לאירוע? מה יהיו ההשפעות ארוכות הטווח, אם לא יחול שינוי? מה יהיו**

ההשפעות ארוכות הטווח כאשר יתרחש השינוי? כיצד תראה ההתרחשות הזו בעוד
חמישים שנה מהיום? מה הן התחושות, עד כמה התחושה ראויה? עד כמה
מתבטאות התחושות השליליות? מה עוד ניתן להבחין מנקודת מבט זו? מה
הזמירה שלך על האירוע מנקודת מבט זו?

לסיכום –

סבב בו כל אחד משתף בתובנה שהוא לוקח מהמפגש .

אספות הורים וימי הורים משמעותיים ומקדמים שותפות חינוכית

כל מפגש עם ההורים הוא אירוע חשוב ורב משמעות. לאספות הורים ולימי הורים ערך רב בבניית הדיאלוג המיטבי בין המחנכת להורים.

הידוק הקשר עם ההורים מאפשר שותפות, פיתוח וקידום של העשייה החינוכית. נקודת המוצא למפגש מיטבי היא הדגשת האינטרס המשותף של ההורים והצוות החינוכי בארגון החינוכי – הובלת התלמיד לשגשוג לימודי, למיצוי אישי ולרווחה נפשית.

האספה מעוררת מחשבות, רגשות, חששות וציפיות בקרב ההורים והמורות. המפגש עצמו מאפשר חידוד נהלי עבודה וקשר ובניית מערכת יחסים המושתתת על אמון, שיתוף וכבוד הדדי.

לאספות ההורים (הן אלו שמתקיימות בבית הספר והן אלו שמתקיימות באופן מקוון) מגיעים כלל ההורים, הדיון בה הוא כללי ונסוב סביב ענייני הארגון החינוכי והכיתה.

ביום ההורים, לעומת זאת, מתאפשרת שיחה אישית עם כל הורה. שיחה שמאפשרת מיקוד בילד הפרטי שלו, בהצלחות ובקשיים.

חשוב לנצל את המפגשים הללו לחיזוק הקשר בין התלמיד, ההורה ואיש החינוך למען קידום ושיפור הצלחות התלמיד בכיתה.

בחלק זה תמצאו המלצות, סדנאות ורעיונות:

- [רגע לפני אספת ההורים הראשונה – צרור המלצות.](#)
- [לפיכך נאספנו כאן היום.](#)
- [לראות אותם גם מקרוב.](#)
- [פאזל החוזקות.](#)
- [יום הורים בשיתוף הורים ותלמידים.](#)

רגע לפני אספת ההורים הראשונה – צורך המלצות

מחנכים יקרים – מחנכות יקרות,

בקרב תשלחו להורי התלמידים הזמנה לאספת הורים לרגל פתיחת שנת הלימודים. הנחיית אספת הורים היא משימה חשובה אשר דורשת מקצועיות גבוהה.

אספת ההורים הראשונה יכולה לסייע בבניית תשתית לדיאלוג פתוח בין המחנכת לבין ההורים, והיא מאפשרת קביעת נהלי עבודה ובניית מערכת יחסים המושתתת על אמון.

לקראת האספה גם הוותיקים שבמחנכים מוצאים עצמם נרגשים או מתוחים ומקדישים זמן להיערכות ולהכנה. מסמך זה מבקש להעניק לכם, המחנכים, צורך המלצות אשר עשויות לסייע לכם בתכנון האספה ובהנחייתה בפועל.

לפני...

- **תכנונו לנוחיותכם לוח זמנים לאספה ונסחו לעצמכם באופן בהיר ומדויק:**
 1. מסרים אישיים (חזון, תפיסת עולם, אג'נדה אישית).
 2. תכנים ומידע שתרצו להציג בפני ההורים (תכנית לימודים, תכנית ייעוצית, פרויקטים חברתיים, מבנה המערכת ועוד...)
 3. נושאים שתעלו לדין ולשיח.
 4. מסרים ארגוניים/בית ספרים, שכבתיים וכיתתיים.
 5. מידע נוסף שחשוב להעביר להורים, בצורה מעניינת ותמציתית.
- **לנוחיותכם, בחרו את אופן ההעברה הנוח לכם:** מצגת תמציתית, שיחה, הסבר פרונטלי. (אנו ממליצים על שילוב בין השלושה).
- **סביבת המפגש:** במידה שהמפגש מתקיים במרחב הפיזי, סדרו מראש את החדר. מומלץ לשבת במעגל כך שיתאפשר קשר עין ביניכם לבין ההורים ובינם לבין עצמם, אך בהחלט אפשרי לשבת בטורי הישיבה של התלמידים ובכך לאפשר להורים להזדהות עם ילדיהם. במידה והמפגש יתקיים במרחב הוירטואלי, היעזרו באמצעים המאפשרים קרבה והשתתפות פעילה כגון: שיר רקע בפתיחה, מנטימטר, חלוקה לקבוצות ועוד.

בזמן...

- היו מודעים לשפת הגוף שלכם. השתדלו לשמור על קשר עין עם ההורים, השתמשו בטון דיבור נעים, אל תגררו לכעס או להתלהמות. היו נינוחים ואמפתיים.

- אם עולה כעס, או מובעת תלונה **הגיבו באמפתיה**, אל תגררו לוויכוח, הסבירו את הנוהל, החוק או המצב ובאם יש צורך הבטיחו לבדוק ולחזור להורים.
- **השתדלו לשלב בשיחתכם מבע אישי, הומור וחיוך**. עת תציגו את עצמכם שלבו מסרים אודות אני מאמין מקצועי, השכלה וניסיון מקצועי לצד נגיעות של רקע אישי, משפחה, תחביבים, סיפור אישי (במידה הנכונה עבורכם).
- מומלץ לבחור **פעילות חווייתית** אשר תורמת ליצירת אווירה נעימה – הקראת שיר או סיפור, הקרנת סרטון, סבב היכרות בעזרת שאלה מנחה, תרגיל פתיחה או משחק.
- חשוב להקדיש זמן ל**תיאום ציפיות**. להקשיב להורים ולנסות להבין מה הם צריכים ממך? מה הציפיות ההדדיות? בשלב זה לא מבטיחים הבטחות שאין בכוחנו לקיים אך בהחלט מקשיבים, מכבדים ולוקחים לתשומת לבנו צרכים ורצונות שכדאי לדון עליהם בהמשך במסגרת ההנהלה והצוות.
- יש להבטיח ש**כל נושא חינוכי יטופל ברצינות** על ידי הצוות החינוכי בשיתוף פעולה עם ההורים.
- כדאי **להדגיש את חשיבות השיתוף**, הדיבור הישיר, הכבוד ההדדי. מומלץ להציע גישה של פתרון בעיות בעת מחלוקת ואי הסכמה בדרך.
- חשוב **לפרט את דרכי ההתקשרות** עמכם ומסגרת הזמנים לתקשורת.
- מומלץ להציע **כללי התנהגות ואתיקה בקבוצת הוואטסאפ הכיתתית** שמנהלים ההורים בינם לבין עצמם. להזכיר נושאים כגון פרטיות, חיסיון, צנעת פרט וכבוד הדדי.
- יש להקצות **זמן לשאלות שאלות**, תוך הקפדה על שמירת פרטיות התלמידים.
- יש לאפשר להורים לבחור **נציגות הורים כיתתית**, על פי הנחיות חוזר מנכ"ל.
- **מומלץ לסיים את האספה במילים חמות, בברכה ובהבעת תקווה ואמון** בתלמידים, בהורים, בכם ובקשר בין כולכם.

אחרי...

- כדאי **לקחת זמן לעבד את מהלך האספה**. לנסות לזהות רגעים שחוויית, כגון - רגעי קרבה, קשר, עניין כמו גם רגעי ריחוק, קונפליקט או ספק. לנסח לעצמך הרהורים ותובנות.
- **חשוב לרכז יחד נושאים, שאלות, הצעות שעלו ולשתף בהם את עמיתך**, את ההנהלה והצוות.
- אם עלו שאלות עליהן הבטחת תשובה – חשוב מאד **לברר ולחזור עם תשובה** לכל ההורים או תשובה פרטית להורה מסוים, בהתאם לפנייה.
- כדאי **לשוב לתלמידים ולשתף אותם** בחוויות חיוביות מהמפגש עם הוריהם, על מנת להדגים שותפות ושקיפות.

כמה טיפים... אספת ההורים העניקה לכם המחנכים והמחנכות הזדמנות להביע את הכרתכם בנוכחותם החשובה של ההורים, לברכם בברכת שנת לימודים טובה ולאפשר להם להכיר את האדם החשוב שמחנך השנה את ילדם... אתכם.

לפיכך נאספנו כאן היום...

הצגת מודל העבודה בכישורי חיים⁹ באספת ההורים הראשונה

הצעה לפעילות שתהווה פתיח לאספה ולאחריה תמשיך המורה בנושאים שעל סדר יומה.

רציונל

אספת ההורים הראשונה מסמנת כיצד יראה המשך הקשר בין המורה להורים ומכאן חשיבותה הרבה. על מפגש זה להיות משמעותי להורים ולמורה. הפעילות שלהלן מציעה לכלול באספה הדגמה קצרה של תהליכי עבודה בתחום כישורי החיים, על מנת לאפשר להורה חיבור לחוויות האישיות שלו מתוך מטרה להבין טוב יותר את החוויות שחווה ילדו ובמטרה להעניק להורים פתח הצצה לתהליך החינוכי רגשי לו זוכים התלמידים בשיעורי כישורי חיים בפרט ובארגון החינוכי בכלל.

מומלץ שהמורה, בשיתוף יועצת הארגון החינוכי, תבחר להתמקד בנושא שתואם את גיל התלמידים ורלוונטי לנושאים השנתיים (דוגמאות לנושאים בגוף ההצעה).

מהלך הפעילות

ההורים יתחלקו לשלוש וישתפו בחוויות ילדות (ההנחיה תהיה בהתאם לשכבות הגיל של התלמידים ועל פי מצבי חיים התפתחותיים הנלמדים בשיעורי כישורי חיים).

א. היזכרו בחוויות ילדות בתחום החברתי וספרו עליה לחברים בקבוצה. מי היה שם, היכן זה התקיים, מה היה הרגש העיקרי באותה חוויה?
ב. איך את/ה מרגיש/ה היום כהורה לילד שעובר אולי חוויה דומה לזו שעברת? במה השתנתה החוויה או נקודת ההשקפה? מה לדעתך ההבדל בין תגובתך כיום כהורה לבין תגובת הורך אליך באותו מעמד?

דוגמאות למורה (כאמור, יש לבחור נושא שתואם את גיל הילדים) -

- שתפו בחוויה שלכם ביום הראשון בכתה א' / בחטיבת הביניים / בתיכון) מה אתה זוכר? היכן היה בית הספר? מי ליווה אותך? מה הרגשת? כיצד אתם חשים כיום כהורים לילד שעולה לכתה א' / לחט"ב / לתיכון? מה המחשבות שעולות בכם, מה הרגש העיקרי שמלווה אתכם?
- נסו להיזכר בדילמה שליוותה אתכם כתלמיד מול חברים, מורה, הורה, בבית הספר/בשעות אחה"צ? האם הרגשתם שאתם מסוגלים לפתור את הבעיה? כיצד פעלתם לפתרון הבעיה? למי פניתם? האם התייעצתם? מה תוכלו ליעץ לילדכם אם הוא יתקל בבעיה דומה?
- נסו להיזכר במצב של לחץ שהייתם נתונים בו, כיצד אתם פעלתם במצב זה? מה סגנון ההתמודדות שלכם? האם הוא יעיל עבורכם? למי אתם פונים במצבי לחץ? תארו כיצד אתם עוזרים לילדיכם להתמודד במצבי לחץ.

⁹ נמליץ למורה להקדים ולקרוא את המידע אודות [תכנית כישורי חיים](#).

- היזכרו במצב בו הפסדתם בתחרות/ ניצחתם במשחק/ נבחרתם להשתתף ב.../ נדרשתם להגינות... מה הרגשתם? איך התמודדתם? האם קבלתם עליכם את חוקי המשחק וכלליו? האם אתם מצייתים לכללים גם בחיי היום יום מדוע קשה לפעמים לציית להם? אלו כללים קל לנו לכבד בקלות ואלו לא? כיצד אתם מנחים את ילדיכם להגיב/ להתמודד בסיטואציות דומות?
- ספרו על החבר הכי טוב שלכם בילדות, תארו את יחסי החברות ביניכם, איך נוצר הקשר ביניכם האם שמרתם על קשר עמו?
מהם לדעתכם הכישורים החברתיים של ילדכם? עד כמה הוא שונה או דומה לכם בהתנהגות החברתית שלו? מהם החששות שלכם בנושא זה כהורה? במה שונה התנהגותכם עם חבריו של ילדכם מהדרך שהוריך התנהגו עם חבריכם?
- תפקידים במשפחה – האם היה לכם תפקיד במשפחתכם כילדים? מי קבע את התפקיד האם אהבתם את התפקיד?
האם יש חלוקת תפקידים במשפחתכם כיום, כיצד היא נקבעה? איך חלוקה זו עוזרת לכם להתנהל כמשפחה? אם אין תפקידים - האם לדעתכם אין/יש צורך בכך? מדוע?
- תארו התמודדות של השפעה חברתית בעקבות קבלת החלטה בניגוד לרצונכם כמו: שתיית אלכוהול, עישון, ניהול זוגיות, יחס לחבר/ה, התנהגות אלימה ועוד...
כיצד תנחו את ילדכם לפתח כישורי התמודדות מול השפעה חברתית?

שיחה במליאה

המורה תזמין הורים לשתף בחוויית ההזכרות, להדהד את מה שעלה מהסיפורים בקבוצה: איזה רגש הסיפור העלה בך, אילו מחשבות, אילו תובנות? (חשוב להדגיש שהשיתוף במליאה הוא לא בסיפורים עצמם אלא בחוויה של להיזכר לדבר ולשתף, ובתובנות שיש להורים מהשיתוף).

המורה תזמין את ההורים לחשוב ולשתף –

*איזה צרך חינוכי ורגשי לתיאור, אתם מזהים בהתנסויות כאן שיש כישורי חיים שחווין כעת בכיתה?
למאן בנכס או בתכס, מה הייתם רוצים שיקרה או שידובר בשיעור כישורי חיים?*

סיכום

המחנכת תשתף את ההורים שבדרך הזו מתנסים התלמידים במסגרת השעורים בכישורי חיים, תציג בפניהם את תפיסת כישורי חיים ואת מעגל הלמידה ותשתף בתכנית הכיתתית השנה בכישורי חיים.

להרחבה: כישורי חיים ולמידה באתר שפ"ינט

"לראות אותם מקרוב"

אספת הורים ראשונה, בהנחיית המחנכת

מטרות הסדנה

- התנסות ההורים בחשיבה ובהתכוונות ממוקדת על צרכי ילדם.
- תיאום ציפיות הורים-מחנכת
- העמקת תחושת שותפות וקשר ארגון חינוכי-הורים

עזרים

טושים עבים ורצועות נייר

פתיחה

ניתן להציע קריאה משותפת של השיר "[מקרוב](#)" מאת המשוררת רחל שפירא

חלק ראשון: מקרוב

- בהשראת השיר שקראנו זה עתה, חשוב על ילדך הלומד בכיתתנו. איזה "קו" היית רוצה שילווה אותו השנה? רשום את תשובתך על גבי רצועת הנייר.
- שיחה – **מה זה בעצם "קו"? באילו ביטויים נוספים את המילה קו אתם נזכרים? קו מנחה, קו מחשבה, "קווים לדמותו". קו העוני, קווי דמיון, קו האש, קו פרשת המים, קווי לילה...ועוד.**
- **מה הייחוד בקו כזוהר? הדיוק, חייב להיות ברור כדי שניתן יהיה לעקוב אחריו. שאינו מקוטע, הרצף, מגיע ממקום אחד למקום אחר, יכול להיות ישר, ויכול להיות פתלתל, כל אחד יכול לצייר קו.**
- המשתתפים יניחו בקו אחד מתמשך (לא חייב להיות ישר) את הרצועות עם תשובותיהם כך שיתקבל קו אחד ארוך של איחולים לתלמידי הכיתה.
- המורה תכריז ותאמר – "השנה, בכיתתנו, היינו רוצים שאת ילדינו ילווה "קו של"...וכל הורה לפי התור מקריא את מה שכתב.
- המורה תסכם ותדגיש את הכוח שבקריאה המשותפת, הייחוד והביחד.
- שיחה – **איך אני כהורה יכול לקדם את ילדי ולאצור לו מקרוב, להעצים לעבר ה"קו" אותו אני מאחז לו? למה הוא לקוק ממני? אילו קווים נדרשים ממני?**

חלק שני: קו מקביל

איזה קו הייתי רוצה לעצמי השנה בקשר שלי עם המחנכת? מצאו ציטוט מתוך השיר אשר מתאר את האופן בו הייתם רוצים שאני, כמחנכת, אראה את ילדכם מקרוב? מה הציפייה שלכם ממני כמחנכת? רשמו על פתק המצורף. (המחנכת אוספת את הפתקים לקריאה בהמשך).

לסיום הסדנה – כל משתתף בוחר במילה, המתארת קו של חידוש, כוח, תקווה אתו הוא ממשיך עכשיו.

סיכום

המחנכת משתפת ב"קו המנחה" שלה השנה, העקרונות המנחים שילוו אותה השנה, על-פיהם תנהג.

אספת הורים ראשונה - פאזל החוזקות הכיתתי

כחלק מהאספה כל הורה יקבל חלק מפאזל ויתבקש לחשוב על ילדו ולכתוב על גבי אותו חלק חוזקה שמאפיינת את ילדו. משהו שילדו טוב בו. כשרוני בו. ניתן להיעזר ברשימת החוזקות של סליגמן.

בסבב כל הורה יציג את עצמו וישתף בחוזקה שבחר לציין בקשר לילדו.

בתום הסבב נחבר את החוזקות וחלקי הפאזל לפאזל כיתתי - **פאזל החוזקות שלנו**.

המורה תסביר –

כל אחד הוא בעל ייחודיות, יכולת, כשרון וחוזקה. כשאנו מצרפים את כל הכוחות גם יחד, נוצרת תמונה של כוחות משותפים ושל העוצמה של קבוצת השייכות שלהם – הכיתה.

הערה נוספת –

אפשר להכין את פאזל הכוחות גם או רק על ההורים עצמם. כל הורה כותב את חוזקה שלו כהורה על החלק של הפאזל ונוצר פאזל של חוזקות הורי הכיתה. זאת כמובן לצד פאזל הכוחות שנכין מבעוד מועד עם ילדי הכיתה ואותו נוכל להציג להורים.

רשימת 24 החוזקות על פי סליגמן:

חכמה וידע

1. סקרנות/ התעניינות בעולם
2. אהבת הלמידה
3. שיפוט/ חשיבה ביקורתית/ ראש פתוח
4. כושר המצאה/ מקוריות/ תבונה מעשית
5. אינטליגנציה חברתית/ אישית/ רגשית
6. פרספקטיבה (ראיית התמונה הכוללת, בעלי השקפה על העולם אשר הגיונית גם לאחרים)

אומץ

7. תעוזה וגבורה
8. התמדה/ התעקשות/ שקדנות
9. יושר/ אמת / כנות

אנושיות ואהבה

10. טוב לב ונדיבות
11. לאהוב ולהיות נאהבים

צדק

- 12. אזרחות טובה/ עבודת צוות / נאמנות
- 13. הגינות וחוש צדק
- 14. מנהיגות

מתינות

- 15. שליטה עצמית
- 16. זהירות/ שיקול דעת/ פיקחות
- 17. ענווה וצניעות

נשגבות

- 18. הערכה ליופי ומצוינות
- 19. הכרת תודה
- 20. תקווה/ אופטימיות
- 21. רוחניות/ אמונה/ תחושת מטרה/ דתיות
- 22. סלחנות וחמלה
- 23. עליזות והומור
- 24. מרץ/ תשוקה/ התלהבות

להרחבה: [חיזוק החוזקות – מבוא תיאורטי](#)

יום הורים בשיתוף הורים ותלמידים

רציונל:

שיתוף פעולה בין מורים לבין הורים הוא מטרה רצויה, שמביאה, כפי שמראים מחקרים רבים, לעלייה בהישגים, במוטיבציה, בדימוי העצמי, המצב החברתי ועוד. לקשר מיטבי עם ההורים השלכות על הרווחה הנפשית ועל מניעת התנהגויות סיכון. במציאות המורכבת בחברה הניאו-ליברלית ובאתגרים המרובים בחינוך ילדים, שיתוף פעולה שכזה אינו רק רצוי, אלא גם הכרחי ליצירת שפה משותפת והקניית ערכים לתלמידים.

מטרות:

- העלאת תחושת המסוגלות של התלמיד ואמונה ביכולותיו.
- פיתוח אחריות אישית של התלמיד
- יצירת תקשורת פתוחה מורה הורה תלמיד תוך כבוד הדדי.
- קיום משוב מקדם למידה

מכתב למחנכים – דוגמה:

מחנכים יקרים,

השנה בחרנו לקיים יום הורים במתכונת שונה מעט על מנת ליצור חוויה חיובית לתלמיד ולהורה, חוויה שתאפשר דרך נוספת לקידום התלמיד ממקום חיובי ומניע. כל זאת בכדי לקדם את שיתוף הפעולה במשולש מורה-תלמיד-הורה.

אם עד היום המחנך והמורים המקצועיים הכינו מבעוד מועד את גיליון הציורים וההורים היו פסיביים הרי שכעת המטרה היא לגייס את ההורים לקחת חלק פעיל, לשוחח עם התלמיד לפני ערב ההורים לשיחה עם התלמיד ולבוא מוכנים ומודעים ומשתפי פעולה.

כמו כן – כך יישאר זמן רב יותר ללמידת המחנך את הילד מזווית אחרת.

מספר ימים לפני יום ההורים התלמיד יקבל מהמחנך מסמך – משוב מקדם למידה (ניתן להיעזר בנספח 1) אותו יעביר להורים וימלא אותו עמם בבית כהכנה למפגש עם המחנך.

המשוב יוחזר למחנכים במפגש המשולש.

מה נדרש מכם?

- לערוך הכנה עם התלמידים ולשוחח עמם על מהות יום ההורים ומטרתו.
 - לחלק לתלמידים את המסמך ולבקש מהם להעביר להורים ולמלא אותו יחד.
- ההכנה תתקיים במפגשי חינוך אישי או במליאת הכיתה, בהתאם לאפשרויות.

חלק 1- שיח בכתה.

הכנת התלמידים למפגש ביום ההורים.

- מהו יום הורים עבורכם?
- מה מטרתו?
- מה הייתם רוצים שיקרה?
- מה אתם מצפים שיקרה?
- האם אתם משוחחים בבית על הלימודים לפני יום ההורים ולאחריו?

עכשיו, אחלק לכם מסמך שנקרא לו – **משוב מקדם למידה** שבעזרתו תחשבו בבית עם ההורים, מה היה טוב במחצית ומה פחות טוב, מה אתם חושבים שאתם צריכים לקחת על עצמכם, במה אתם זקוקים לעזרה מההורים או מהמורים? יש להחזיר את המסמך למחנך או להביאו ליום ההורים

רצוי לבקש מהתלמידים להגיש את המשוב לפני יום ההורים כדי שתוכלו לעיין בו לפני המפגש. במקביל שלחו להורים מכתב (מצ"ב) בנושא מהות יום ההורים ובקשה למלא את דף המשוב עם ילדם.

חלק 2 – מהלך המפגש ביום ההורים

- התלמיד יבחר קלף מתוך מבחר קלפים עם כותרות שיח (מצ"ב) וישתף במחשבותיו.
- יערך דיון סביב הנושא.
- התבוננות משותפת על המשוב – ההורים, המורה והתלמיד: המורה יעודד שיח על החוזקות שנכתבו ע"י התלמיד והוריו, יוסיף חוזקות ומחמאות משלו.
- ניתן להרחיב את השיח סביב הנושאים מהמשוב. להזמין את ההורים לומר משהו חיובי על התלמיד.
- חשיפת גיליון ההישגים ודיון עליהם:
- האם ההישגים משקפים את תהליך העבודה של התלמיד?
- האם הושג היעד של מחצית א', איזה יעד נבחר לקראת מחצית ב'?
- האם זקוק למשהו מאיתנו: מההורים, מהמורה?
- לסיכום:
- האם ההורים רוצים להוסיף משהו?
- האם התלמיד רוצה להוסיף משהו?
- מומלץ להקדיש לכל מפגש עשר דקות בתכנון לו"ז יום ההורים

חלק 3 – שיחה בכתה בעקבות יום ההורים –

- איך הרגשתם ביום ההורים? וכו'
- איך הרגשתם כשמילאתם את משוב מקדם הלמידה יחד עם ההורים?
- איך התנהל השיח עם ההורים אחרי יום ההורים?

נספח 1:

הורים ותלמידים יקרים.

ביום רביעי וחמישי 21-22 בנובמבר יתקיים יום הורים אשר בו יתקיים שיח מורה-הורה-תלמיד.

אנו מאמינים כי על מנת לקדם את תלמידינו ישנה חשיבות רבה לקיום דיאלוג מקדם ומשתף בינינו.

אנו רוצים להזמין את לקחת חלק **במשוב מקדם למידה** שמטרתו להעצים את התהליכים החינוכיים והלימודיים ולקדם את הלמידה והאקלים הבית ספרי.

זו הזדמנות נהדרת עבורכם לשוחח עם ילדכם על נקודות החוזק והנקודות לחיזוק בבית ובבית הספר ועל הדרך בה ניתן להשיג את היעדים שקבעתם להמשך השנה.

משוב מקדם למידה

שמי _____ כתי _____

עצמי

- במהלך המחצית גיליתי **שהחוזקה** העיקרית שלי היא _____
 - בשעות הפנאי אני אוהב לעסוק ב _____
 - אנו הוריו של _____ רוצים לומר לו _____
 - ולספר למחנך/כת _____
- יצר שהצגתי עצמי בתחילת השנה - _____

עמידה ביצרים מבחינה לימודית / חברתית / התנהגותית

לקראת התעודה אני יודע שציוני במקצועות _____ ישמחו אותי.
עם זאת, אני יכול / צריך לשפר – מבחינה לימודית את הישגי הלימודיים במקצוע _____

מבחינה התנהגותית ואני מרוצה /אני רוצה להשתפר בעיקר ב... _____

אסיכום – היצג שאני מציע עצמי לקראת התעודה

משהו נוסף שחשוב לנו – הורה ותלמיד שהמחנכת תדע _____

משהו
חדש
שלמדתי
השנה

שיעור
שאני
אוהב/ת
במיוחד

מטרה
שאני רוצה
להשיג
במחצית
הבאה

משהו
שהייתי
רוצה לספר/
לגלות על
עצמי...

דברים
שעוזרים
לי להתרכז
וללמוד

מקומות
שאני
אוהב/ת
לשהות
בהם בבית

ההצלחות
שלי הן...

החברים
שלי הם...

אני זקוק/ה
לעזרה ב...

מקורות

- אלון, נ. עומר, ח. (2005). השטן שבינינו - מדמוניזציה להידברות. צפת: ספרים.
- אלון, נ. ואחרים. (2015). ייעוץ בזירת קונפליקט ומאבק – חוברת ליועצים ואנשי מקצוע. נמצא באתר אינטרנט ב- 21 ביוני 2015.
<https://www.shatil.org.il/article/464>
- ד"ר אלפי, א. (2011). לאן נולך את העלבון? הנחיית מורים בנושא התמודדות עם מצבי פגיעה ועלבון. נמצא באתר אינטרנט ב- 21 בדצמבר 2011.
<https://www.hebpsy.net/articles.asp?id=2541>
- ברג, א. ואחרים (2015). נפגשים- מסע רפלקטיבי להבניית "שותפות חינוכית" בין צוותי החינוך לבין ההורים-מדריך שפ"י לפסיכולוגיים חינוכיים, ליועצות חינוכיות ולמדריכים. אגף בכיר - השרות הפסיכולוגי ייעוצי.
https://meyda.education.gov.il/files/shefi/horim/nifgashim_new_2018.pdf
- ברק שטיין, ח. (2011). מודל לל"ב - מודל לדיאלוג מורים הורים: לתכנן, לדבר ברצף. 7 באוקטובר 2011.
https://0cf3ec36-d006-4875-9ab6-6fe151153519.filesusr.com/ugd/0b0bcc_3f75fa8603d246508d95584ca93e857a.pdf
- דונלדסון, ג. (2014). לקוף יש בעיה. כנרת: זמורה ביתן
- הלינגר, ר. ואחרים. צמיחה חופשית- בית הספר והגן כמרחב צמיחה לטיפול חוזקות. בשיתוף אגף תכניות סיוע ומניעה השירות הפסיכולוגי ייעוצי.
https://meyda.education.gov.il/files/shefi/tsmicha_hofshit/tsmicha_hofs hit_mekushar.pdf
- זכרין, ט. (2017). ויסות רגשי-השלכות החשיפה לאירוע טראומטי. נמצא באתר אינטרנט ב-29 באוגוסט 2017.
<https://www.levgame.net/%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%95%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%AA-%D7%A8%D7%92%D7%A9%D7%99-%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8>
- טמיר, א. (2020) ויסות רגשי- טיפול בקשיי ויסות רגשי אצל ילדים, בני נוער ומבוגרים. נמצא באתר אינטרנט ב- 17 באוקטובר 2020.
<https://www.tipulpsychology.co.il/therapy/children/emotional-dysregulation.html>

- לוק.ע, ריטבו ב., ברג א. משה"ח. (2018). יחסים, קשר ושותפות חינוכית בין צוותי החינוך לבין הורי התלמידים -מהלכה למעשה :מסמך מדיניות ועקרונות עבודה. אגף בכיר - השרות הפסיכולוגי ייעוצי.
https://meyda.education.gov.il/files/shefi/horim/Mismach_Mediniut_2019.pdf
- ד"ר קדמי י. (2014). להפוך לאומן החיים הטובים עם NLP. רמת אביב : יוסי קדמי - המרכז ללימודי NLP והיפנוזה עצמית.
- המדריך לטיפול יעיל בתלונות הורים. (2009). משרד החינוך אוסטרליה.
Department of Education and Early Childhood Development Melbourne April 2009
www.education.vic.gov.au/Documents/school/principals/community/addressparentsconcern.pdf
- רובל,ת. ואחרים. (2015) שתיל - ייעוץ בזירת קונפליקט ומאבק, חוברת ליועצים ואנשי מקצוע.
https://www.shatil.org.il/sites/default/files/2020-08/hwbrt-styl-ywz-bzyrt-qwnplyqt_2-2.pdf
- Baumrind, D. (1991). *The Influence of parenting style on adolescent competence and substance use*. The Journal of Early Adolescence, 11
- Seligman, M. Authentic Happiness Website.
www.authentichappiness.org

לקריאה נוספת

- [illegible]